

**TURUN
YLIOPISTO**

Kohti osallistavampaa vesienhallintaa

Naiset rauhan rakentajina ja veteen liittyvien konfliktien ratkaisijoina

Valtio-opin
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Sofia Olin

2.5.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Sofia Olin

Otsikko: Kohti osallistavampaa vesienhallintaa. Naiset rauhan rakentajina ja veteen liittyvien konfliktien ratkaisijoina.

Ohjaaja: professori Henri Vogt

Sivumäärä: 94 sivua

Päivämäärä: 2.5.2025

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tutkia, miten vesienhallintaa voidaan kehittää osallistavammaksi eli inklusiivisemmaksi. Tutkielmassa tarkastellaan vesienhallinnan, vesidiplomatian ja rauhanrakentamisen sukupuolittuneisuutta, minkä vuoksi tutkielman erityisenä fokuksena on naisten mahdollisuudet osallistua veteen liittyvään päätöksentekoon. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan naisten roolia rauhan rakentajina veteen liittyvissä konflikteissa. Veden, sanitaation ja hygienian eli WASHin kehittämisen tarkasteleminen on niin ikään tutkielman keskiössä, sillä tarkoituksena on selvittää, miten veden saatavuuteen liittyvät ongelmat vaikuttavat ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Tutkielma on laadullinen tutkimus, jonka keskiössä ovat ekofeministinen teoria, feministinen institutionalismi sekä Carol Bacchin kehittämä ”*What’s the problem represented to be*” -metodi. Tutkielmaan valitut teoriat yhdessä metodin kanssa muodostavat kriittisen lähestymistavan aiheen tutkimiseen. Teorioiden ja metodin avulla tavoitteena on selvittää, millaisia sukupuolittuneita valtarakenteita, normeja, rooleja ja käytäntöjä vesienhallinnan parissa vallitsee, ja miten niitä voitaisiin purkaa, jotta veteen liittyvä päätöksenteko olisi osallistavampaa, oikeudenmukaisempaa ja tasa-arvoisempaa.

Tutkielman aineisto koostuu Yhdistyneiden kansakuntien World Water Development Report -raporteista vuosilta 2019, 2023 ja 2024. Kyseiset raportit avaavat maailman vesien tilaa sekä ajankohtaisia veteen ja sanitaatioon liittyviä kysymyksiä erilaisista näkökulmista painottaen niin inklusiivisuuteen, yhteistyöhön kuin rauhanrakentamiseen liittyviä teemoja. Näistä raporteista pyritään selvittämään sitä, millä tavoin YK on pyrkinyt lisäämään vesienhallinnan osallistavuutta ja millaisena YK näkee sukupuolen roolin vesikonfliktien kontekstissa. Kaikissa raporteissa keskeisenä lähtökohtana on turvata ihmisoikeus turvalliseen juomaveteen ja sanitaatioon.

Tutkimuksen analyysin tuloksena havaittiin, että YK pyrkii muuttamaan vesienhallinnan diskurssia merkittäväällä tavalla inklusiivisemmaksi nostamalla keskiöön yhteistyön ja kumppanuuden sekä syrjimättömyyden ja tasa-arvon kaltaiset periaatteet. Nämä nähdään oleellisina myös rauhan edistämisen sekä vakaiden ja kukoistavien yhteiskuntien aikaansaamisessa. Yhteistyöllä ja eri toimijoiden osallisuuden lisäämisellä voidaan varmistaa Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen.

Naisten osallisuuden lisääminen veteen liittyvässä päätöksenteossa nähdään raporteissa ensisijaisen tärkeänä, jotta vesienhallinta olisi mahdollisimman inklusiivista ja jotta siinä huomioitaisiin paremmin myös sellaiset näkemykset, jotka on aikaisemmin sivuutettu. Raporteista etenkin vuoden 2023 raportti huomioi naisten roolin muutoksentehtäjinä veteen liittyvien konfliktien kontekstissa. Vuoden 2024 raportti tukee tätä ajatusta korostamalla, että naisten merkityksellistä osallistamista tulee lisätä kaikilla konfliktiin liittyvien prosessien tasoilla, niin konfliktien ehkäisemisessä ja niiden ratkaisemisessa kuin konfliktien jälkeisessä yhteiskuntien jälleenrakentamisessa.

Avainsanat: Vesienhallinta, vesidiplomatia, vesikonfliktit, rauhanrakentaminen, tasa-arvo, osallistaminen, ekofeminismi, feministinen institutionalismi, Yhdistyneet kansakunnat

Keskeiset lyhenteet:

HRBA	Human rights-based approach eli ihmisoikeusperustainen lähestymistapa. Sisältää tiettyjä normeja ja periaatteita, kuten aktiivinen osallistuminen ja syrjintäkielto
IWRM	Integrated Water Resources Management, yhtenäistä vesivarojen hallintaa korostava käsite, jota on hyödynnetty Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamiseksi
SDGs	Sustainable Development Goals, Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteet
UN-Water	United Nations Water, YK:n alainen koordinaatiomekanismi veteen ja sanitaatioon liittyvissä kysymyksissä
WASH	Water, sanitation and hygiene, suomeksi vesi, sanitaatio ja hygienia
WPS	Women, peace and security, YK:n päätöslauselma 1325 “Naiset, rauha ja turvallisuus”
WWDR	World Water Development Report, YK:n raportti maailman vesien tilanteesta
YK	Yhdistyneet kansakunnat

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymys, tavoitteet ja hypoteesit	4
1.2	Tutkielman rakenne	4
2	Tutkimuksen konteksti	6
2.1	Vesikonfliktit	6
2.1.1	Veteen liittyvien konfliktien määritelmät	7
2.1.2	Vesikonfliktien juurisyyt	10
2.2	Veteen ja rauhaan liittyvät kysymykset sukupuolen näkökulmasta	15
2.2.1	Vesi ja sukupuoli	16
2.2.2	Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda	19
2.2.3	Naiset rauhan rakentajina ja edistäjinä	22
2.3	Vesidiplomatian ulottuvuudet	24
2.3.1	Feministinen vesidiplomatia: onko sitä?	27
3	Teoreettiset lähtökohdat	32
3.1	Ekofeminismi	32
3.1.1	Olemassaolon näkökulma ekofeminismin perustana	35
3.1.2	Ekofeminismi ja vesienhallinta	37
3.2	Feministinen institutionalismi ekofeminismin tukena	39
4	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	42
4.1	Aineiston valinta ja esittely	42
4.2	Tutkimusmenetelmänä WPR-metodi	43
4.3	Aineiston käsittely	47
5	Analyysi	49
5.1	Mitä ongelmia WWDR-raportit representoivat?	50
5.1.1	WWDR 2019	50
5.1.2	WWDR 2023	54
5.1.3	WWDR 2024	57
5.2	Ennako-oletukset ja edellytykset representaatioiden taustalla	59
5.3	Miten ongelman representaatiot ovat muodostuneet?	69
5.4	Huomaamatta jääneet seikat	73

5.5	Ongelman representaation vaikutukset	77
5.6	Vaihtoehtoiset representaatiot	79
6	Johtopäätökset	82
6.1	Tutkielman normatiiviset tavoitteet	87
	Lähteet	89

1 Johdanto

Maailman vesipäivää on vietetty vuosittain maaliskuun 22. päivä vuodesta 1993 lähtien. Yhdistyneiden kansakuntien alainen maailman vesipäivä pyrkii lisäämään tietoisuutta makean veden tärkeydestä sekä lisäämään toimia veteen liittyvien kriisien ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. (Vesitalous 2024.) Puhdas vesi on jokaisen ihmisoikeus ja maailman vesipäivänä halutaan kiinnittää erityistä huomiota tähän kaikkia koskettavaan aiheeseen (Aalto-yliopisto 2019). Veden ”ajankohtaisuus” tuskin tulee milloinkaan muuttumaan – onhan kyse kaikkien ihmisten ja luonnon elämän perustasta. Maapallon vedestä kuitenkin vain murto-osa on juomakelpoista, sillä 97,5 % vedestä on suolaista ja 2,5 % makeaa, josta taas ainoastaan noin prosentti on ihmisten käytettävänä (Aalto-yliopisto 2019). Tähän oman lisänsä luo se, että makean veden varat ovat jakautuneet maapallolla hyvin epätasaisesti (Gleick & Shimabuku 2023, 3).

Muun muassa ilmastonmuutoksen seuraukset ja väestönkasvu ilmentävät vastuullisen vedenkäytön tarvetta. Jo nyt yli 40 % maailman väestöstä kärsii veden niukkuudesta (engl. *water scarcity*) (World Bank 2022). Tämän lisäksi yli kahdella miljardilla ihmisellä ei ole käytössä puhdasta juomavettä eikä mahdollisuutta käsien pesuun puhtaalla vedellä ja saippualla (Unicef 2024a). Puhtaaseen veteen ja sanitaatioon liittyvien ongelmien ratkaisemista ja siten myös veteen liittyvien konfliktien ehkäisemistä on mahdollista kehittää esimerkiksi vesidiplomatian keinoin. Vesidiplomatia on diplomatian ala, joka keskittyy muun muassa yhteisen veden jakamiseen oikeudenmukaisella tavalla (Maailman kuvalehti 2024).

Vesidiplomatiaan viittaavia näkemyksiä voidaan löytää etenkin vuoden 2024 vesipäivästä, jonka teema oli veden hyödyntäminen rauhan hyväksi¹. Tällä teemalla haluttiin nostaa esiin veden roolia suhteessa rauhaan ja konflikteihin – vesi voi sekä luoda rauhaa että aiheuttaa konflikteja. Etenkin jos vettä on käytettävissä liian vähän, se on saastunutta tai ihmisillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia ja pääsyä vesivaroihin, yhteisöjen ja valtioiden välille voi syntyä kiistoja tai jopa konflikteja. (UN 2024, 2.)

Jotta voidaan ehkäistä kuivuutta ja vesipulaa, tulvia ja muita sään ääri-ilmiöitä sekä veteen liittyviä konflikteja, valtioiden ja yhteisöjen tulee lisätä yhteistyötä veteen liittyvissä

---

¹ Teema engl. *Leveraging Water for Peace*.

kysymyksissä. Eri toimijoiden välinen yhteistyö tietyllä tapaa kiteyttää näkemyksen siitä, että vettä voidaan hyödyntää rauhan edistämiseksi: yhteistyöllä voidaan lisätä yhteiskuntien resilienssiä ja auttaa ihmisiä sopeutumaan muuttuvaan ilmastoon. Lisäksi toimivalla ja yhteistyöhön perustuvalla vesienhallinnalla voidaan kehittää terveydenhuoltoa, vähentää köyhyyttä, turvata ruoan- ja energiantuotantoa sekä lisätä talouskasvua. Veteen ja sanitaatioon liittyvien kysymysten tasa-arvoinen ja inklusiivinen hallinta saa parhaimmillaan aikaan niin sanottuja heijastusvaikutuksia, jotka kehittävät samalla myös muita yhteiskunnan sektoreita. (UN 2024, 2.) Eri toimijoiden osallisuuden lisääminen veteen liittyvässä toiminnassa ja päätöksenteossa voi tällaisten heijastusvaikutusten vuoksi lisätä yhteiskuntien vakautta laajemmin ja siten edistää rauhaa kokonaisvaltaisella tasolla.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan veteen liittyviä konflikteja sekä niiden ehkäisemistä ja ratkaisemista vesidiplomatian keinoin. Vesidiplomatiaa tarkastellaan osallistavasta näkökulmasta osana vesienhallinnan (engl. *water governance*) laajempaa kontekstia, jolloin fokus on naisten roolissa ja heidän toimijuutensa kehittämisessä. Tämän myötä mielenkiinnon kohteena on naisten rooli rauhan rakentajina ja vesikonfliktien ratkaisijoina sekä naisten vaikutusmahdollisuudet veteen liittyvässä päätöksenteossa yleisellä tasolla. Tutkielmassa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti niin konfliktien, vesienhallinnan ja vesidiplomatian kuin rauhanrakentamisen sukupuolittuneisuutta.

Vesikonfliktien ratkaisemista osallistavan vesienhallinnan keinoin tarkastellaan tutkielmaan valitun aineiston eli Yhdistyneiden kansakuntien vuosien 2019, 2023 ja 2024 World Water Development Report -raporttien kautta. Kyseiset raportit valikoituivat tutkielman aineistoksi siitä syystä, että vesikonfliktien määrä on lisääntynyt etenkin 2020-luvulla, minkä vuoksi on tärkeää tarkastella viime vuosien aikaista kehitystä. Lisäksi kaikki kolme raporttia ovat tematiikaltaan tutkielmaan sopivia: vuoden 2019 raportin teema on *Leaving no one behind*, vuoden 2023 raportin teema on *Partnerships and cooperation for water* ja vuoden 2024 raportin teema on *Water for prosperity and peace*. Tutkielman teoreettiset lähtökohdat on muodostettu ekofeminismin ja feministisen institutionalismin ympärille. Ekofeminismin valitseminen työn ensisijaiseksi teoriaksi selittyy sillä, että tutkielman tarkoituksena on tarkastella naisten osallisuutta ja toimijuutta sekä toisaalta heidän mahdollista poissaoloaan vesienhallintaan ja vesikonflikteihin liittyvissä kysymyksissä. Ekofeminismin avulla aineistoa voidaan lähestyä tuomalla sekä sukupuoleen että ympäristöön liittyvät kysymykset tarkastelun ytimeen. Toiseksi

teoreettiseksi lähestymistavaksi ekofeminismin tueksi on valittu feministinen institutionalismi, jonka tarkoituksena on tuoda tutkielmaan lisää institutionaalista syvyyttä.

Tutkielman metodiksi valikoitui Carol Bacchin ”*What’s the Problem Represented to be*” -metodi eli WPR-metodi siitä syystä, että sen avulla aineiston analysoinnissa on mahdollista nostaa esiin niitä seikkoja, joita vesienhallinnassa pidetään ongelmallisina. WPR-metodi yhdessä ekofeminismin ja feministisen institutionalismin kanssa tarjoaa kriittisen lähestymistavan aineiston analyysiin. Metodin ja teorioiden yhteensopivuuden ansiosta aineistoa on mahdollista tarkastella siitä näkökulmasta, missä määrin naisten roolia ja toimijuutta korostetaan vesienhallinnassa sekä vesikonfliktien ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa. Metodin ja teorioiden avulla voidaan tarkastella etenkin valtarakenteisiin liittyviä epäkohtia, jotka vaikuttavat siihen, keiden näkemykset tulevat kuulluiksi ja ketkä taas jäävät päätöksenteon ulkopuolelle.

Tutkimusasetelmassa korostuu sukupuolen binäärisyys, mikä selittyy pitkälti olemassa olevalla tutkimuskirjallisuudella. Vesikysymyksistä puhuttaessa yleinen lähestymistapa korostaa miesten ja naisten välisiä eroja siinä, miten vesi ja siihen liittyvät ongelmat ylipäätään vaikuttavat eri tavalla eri sukupuoliin, mutta myös sen suhteen, millä tavoin miehet ja naiset ovat edustettuina veden hallintaan ja käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Olen pyrkinyt huomioimaan tietynlaisen ei-binäärisen ja sukupuolen moninaisuutta tukevan lähestymistavan aiheeseen korostamalla kehitystä kohti osallistavampaa vesienhallintaa. Tarkastelen kuitenkin esimerkiksi vesidiplomatiaa myös feministisestä näkökulmasta: pyrkimyksenä on selvittää feministisen vesidiplomatian mahdollisuutta perinteisesti miesten hallitseman diplomatian ja vesisektorin kontekstissa.

Työssä painottuu näin ollen naisten ja tyttöjen toimijuus veteen liittyvissä kysymyksissä, mutta osallistamista korostavan lähestymistavan avulla tällaista binääristä nainen-mies-jakoa on mahdollista kyseenalaistaa tai vähintäänkin laajentaa. Ekofeminismi ja feministinen institutionalismi niin ikään mahdollistavat intersektionaalisten seikkojen tunnistamisen aineiston analyysissä: sukupuoli on yksi merkittävä tekijä, mikä korostuu etenkin tässä pro gradussa. Feministisen lähestymistavan avulla on kuitenkin mahdollista tunnistaa myös muita intersektioita, kuten ikä, sosioekonominen asema tai etninen alkuperä, jotka sukupuolen ohella vaikuttavat siihen, millaisia mahdollisuuksia ihmisillä on osallistua päätöksentekoon, konfliktien ratkaisuun tai rauhantyöhön.

1.1 Tutkimuskysymys, tavoitteet ja hypoteesit

Tutkielman yleisenä tavoitteena on tarkastella vesienhallinnan ja vesidiplomatian osallistavuutta, johon sisältyy tässä tapauksessa oletamus naisten voimaannuttamisen ja voimaantumisen (engl. *empowerment*) tärkeydestä. Voimaannuttamisella voitaisiin lisätä naisten osallisuutta veteen liittyvässä päätöksenteossa useilla eri tasoilla. Tämä yleinen tavoite ohjaa tutkielman varsinaista tutkimuskysymystä:

Millainen rooli naisilla nähdään rauhan rakentajina erityisesti veteen liittyvissä konflikteissa YK:n vuosien 2019, 2023 ja 2024 WWDR-raporteissa?

Tutkielmassa on kaksi hypoteesia. Näistä ensimmäinen on se, että osallistavalla eli mahdollisimman inklusiivisella vesienhallinnalla ja vesidiplomatialla kyetään menestyksekkäästi sekä ehkäisemään että ratkaisemaan veteen liittyviä konflikteja. Toinen hypoteesi on se, että naisten osallisuuden lisääminen veteen liittyvien konfliktien ratkaisemisessa lisää rauhan saavuttamisen todennäköisyyttä.

Tutkielmassa pyritään selvittämään, millainen rooli naisilla on veteen liittyvässä päätöksenteossa, erityisenä fokuksena naisten rooli rauhan rakentajina veteen liittyvien konfliktien eri vaiheissa. Tutkielmassa on vahva normatiivinen ote, kun pyrkimyksenä on osoittaa, että osallistavalla vesienhallinnalla ja vesidiplomatialla voidaan aikaansaada kestävämpiä ja rauhanomaisempia ratkaisuja kaikille vedenkäyttäjille.

1.2 Tutkielman rakenne

Tutkielman rakenne on seuraavanlainen: johdannon jälkeen esitellään tutkimuksen konteksti, joka itsessään taustoittaa aihetta eri näkökulmista. Kontekstiluku esittelee laajalti niin vesikonfliktien määritelmiä ja niiden juurisyitä, veden ja sukupuolen suhdetta, naisten toimijuutta rauhanrakentamistyössä kuin vesidiplomatiaa ja sen erilaisia muotoja. Luvusta kaksi ilmenee samalla monipuolisesti aiheen aikaisempaa tutkimusta.

Aiheen taustoitus on erityisen tärkeää myös siitä syystä, että tutkielmaan valittu Carol Bacchin WPR-metodi ikään kuin vaatii vesienhallinnan historiallisen kehityksen tarkastelemista, jotta

ymmärretään, miksi ehdotetut politiikkatoimet ja muut ratkaisut ovat sellaisia kuin ne ovat. Lisäksi on tärkeää huomioida erilaiset rakenteisiin ja instituutioihin liittyvät seikat, kuten myös kulttuuriset tekijät, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, miten vesisektoria ja vesidiplomatiaa pyritään kehittämään, jotta vesikonflikteja ympäri maailmaa voidaan paitsi ehkäistä myös ratkoa.

Kontekstin jälkeen luvussa kolme esitellään tutkielman teoreettiset lähtökohdat eli käydään läpi ekofeminismin ja feministisen institutionalismin pääpiirteitä. Ekofeministinen teoreettinen näkökulma perustuu useiden ekofeminismin uranuurtajien, kuten Maria Miesin ja Vandana Shivan (1993) sekä Val Plumwoodin (1993) ajatuksiin. Tarkastelen teorialuvussa ekofeminismiä myös veteen liittyvien kysymysten näkökulmasta esittelemällä Vandana Shivan ajatuksia aiheesta teoksessa *Taistelu vedestä* (2003). Teorialuvussa feministisen institutionalismin pääpiirteitä esitellään etenkin Mackayn, Kennyn ja Chappellin (2010) ajatusten pohjalta. Neljännessä luvussa esitellään tutkielman aineisto eli YK:n World Water Development Report -raportit vuosilta 2019, 2023 ja 2024. Samassa luvussa esitellään tarkemmin myös tutkielmassa käytettävä metodi eli Carol Bacchin ”*What’s the Problem Represented to be*” -metodi, jonka Bacchi on kehittänyt poliittisen retoriikan analysointia varten.

Luku viisi on työn analyysiosio, joka on jaettu Bacchin WPR-metodin kysymyspatteriston mukaisesti useampaan alalukuun. Kuudennessa eli viimeisessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset. Tarkoituksena on pohtia analyysin tulosten perusteella etenkin sitä, millaisia normatiivisia tavoitteita osallistavalla vesienhallinnalla mahdollisesti on. Tämän lisäksi pohditaan tutkielman normatiivisia tavoitteita laajemmin.

2 Tutkimuksen konteksti

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen kontekstin, joka koostuu kolmesta osasta: 1) vesikonfliktit, 2) vesi, rauha ja sukupuoli, sekä 3) vesidiplomatia. Nämä teemat ovat tutkielman kokonaisuuden kannalta oleellisia sen vuoksi, että ne kaikki ilmenevät tutkielman yleisestä tavoitteesta ja tutkimuskysymyksestä, ja siten ovat tutkimuksen ydintä. Kontekstiluvun käsittelyjärjestystä voidaan perustella siten, että lukijan on hyvä ensimmäisenä saada käsitys vesikonfliktien määritelmästä, syistä ja nykytilanteesta. Tämän kokonaisuuden hahmottaminen edesauttaa seuraavan kokonaisuuden eli veteen ja rauhaan liittyvien kysymysten ymmärtämistä sukupuolen näkökulmasta. Viimeinen osio ikään kuin yhdistää kahden ensimmäisen alaluvun teemoja, sillä vesidiplomatiaa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota niin vesikonfliktien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen, kuin vesienhallinnan osallistavaan aspektiin, tässä tapauksessa naisten osallisuuteen, rooliin ja asiantuntijuuteen.

Näiden kolmen kokonaisuuden läpikäyminen auttaa lukijaa ymmärtämään paitsi veteen liittyvien konfliktien monisyisiä taustoja ja niiden luonnetta 2020-luvulla, myös hahmottamaan osallistavan vesidiplomatian tarvetta, jotta voidaan välttyä mahdollisilta vesisodilta tulevaisuudessa. Samalla lukija saa katsauksen siitä, minkälaista tutkimusta aiheesta on aikaisemmin tehty. Melko kattavaa kontekstilukua voidaan perustella myös tutkielman analyysimenetelmän eli WPR-metodin puolesta, sillä metodissa on olennaista kiinnittää huomiota politiikkatoimien taustalla vaikuttaviin tekijöihin, esimerkiksi normeihin ja kulttuurisiin arvoihin, jotka ovat vaikuttaneet siihen, miten vesienhallintaan suhtaudutaan.

2.1 Vesikonfliktit

YK:n pääsihteerinä vuosina 1997–2006 toiminut Kofi Annan totesi vuonna 2001, että rajua kilpailu makeasta vedestä voi hyvinkin aiheuttaa konflikteja ja sotia tulevaisuudessa² (Stevenson 2018, 82). Mitä veteen liittyvillä konflikteilla oikeastaan tarkoitetaan ja missä määrin kilpailu veden kaltaisen luonnonvaran hallinnasta voi johtaa eri toimijoiden välisiin kiistoihin? Tähän pyritään saamaan vastaus tässä osiossa, kun esittelen vesikonfliktien juurisyitä ja nykyistä tilannetta esimerkkien avulla.

---

² Suora lainaus englanniksi: “*Fierce competition for freshwater may well become a source of conflict and wars in the future.*”

2.1.1 Veteen liittyvien konfliktien määritelmät

Tässä luvussa esittelen vesikonfliktien määritelmiä sekä tutkielmaan valitun näkökulman eli veteen liittyvien konfliktien tarkastelemisen kahden kokonaisuuden avulla: 1) päivittäinen vedensaanti, sanitaatio ja hygienia sekä 2) sukupuolten tasa-arvo. Kyseistä rajausta voidaan perustella veden tietynlaisella arkisella aspektilla. Se on kaikkiin ihmisiin vaikuttava tekijä, olipa kyse sitten juomavedestä, ruoansaannta ja -valmistuksesta kuin riittävästä hygieniasta tai kunnollisesta sanitaatiosta.

Veden päivittäisen käytön näkökulmasta vesikonflikteissa korostuvat myös niihin liittyvät sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset haasteet. Nämä eri aspektit osoittavat makeanveden ongelmien moninaiset seuraukset aina veteen liittyvistä sairauksista ja väkivallasta satojen tuhoutumiseen ja ympäristötuhoihin saakka (Gleick & Shimabuku 2023, 9). Esimerkiksi veden avulla leviävät taudit linkittyvät juuri puutteelliseen sanitaatioon: on arvioitu, että vuosittain kuolee yli 50 miljoonaa ihmistä sen takia, ettei heillä ole käytettävissään puhdasta vettä (Angelakis et al. 2021, 17). Sukupuolten tasa-arvo -näkökulma tukee tällaista veden jokapäiväisen käytön tarkastelua, sillä vaikka kaikki ihmiset ovat ikään kuin yhtäläisen riippuvaisia vedestä, ihmisten välillä on merkittäviä eroja sen suhteen, millaisessa asemassa he vedenkäytön ja -hallinnan sekä veteen liittyvien ongelmien seurausten suhteen ovat. Sukupuolen lisäksi myös esimerkiksi alueelliset erot tulee ottaa huomioon, ja nostankin tämän näkökulman tutkielmassa tarkemmin esille luvussa 2.1.2. käytännön esimerkkien kautta.

Vesikonflikteilla voidaan viitata sekä valtion sisäisiin että valtioiden rajat ylittäviin konflikteihin (Angelakis et al. 2021, 16). Petersen-Perlmanin et al. mukaan valtioiden rajat ylittävällä vesikonfliktilla tarkoitetaan esimerkiksi sanallista, taloudellista tai sotilaallisesti vihamielistä toimintaa eri sidosryhmien välillä kansainvälisesti jaetuista vesistä (Petersen-Perlman et al. 2015, 106). Valtioiden sisäiset vesikonfliktit taas liittyvät usein kilpailevien ryhmien kiistoihin vesienhallinnasta ja veden saatavuudesta (Angelakis et al. 2021, 17).

Gleick ja Shimabuku ovat tutkineet artikkelissaan *Water-related conflicts: definitions, data, and trends from the water conflict chronology* (2023) veteen liittyviä konflikteja hyödyntäen The Water Conflict Chronology -tietokannan dataa maailmalla tapahtuneista vesikonflikteista. Vuonna 1987 perustetun The Pacific Institute -ajatushautomon ylläpitämä kaikille avoin

tietokanta on koonnut yhteen tietoja eri puolilla maailmaa tapahtuneista vesikonflikteista. Tietokannasta löytyvät ensimmäiset veteen liittyvät konfliktit ovat vuodelta 2500 eaa. ja viimeisimmät tiedot vesikonflikteista ovat vuodelta 2023. Tietokannan mukaan tällä aikavälillä maailmassa on ollut yhteensä 1920 vesikonfliktia, joista suurin osa on tapahtunut vuoden 2010 jälkeen. (Pacific Institute 2024.)

Gleick ja Shimabuku korostavat artikkelissaan makean veden varojen ja väkivaltaisuuksien moniulotteista yhteyttä esittelemällä Pacific Instituten kehittämän jaon veden roolista konflikteissa. Instituutin mukaan veden rooli konflikteissa voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: 1) vesi konfliktin aiheuttajana, 2) vesi konfliktissa käytettävänä aseena ja 3) vesi konfliktin kärsijänä tai uhrina³. Ensimmäisen kategorian mukaan vesi, sen käyttö ja hallinta nähdään väkivallan aiheuttajana tai konfliktien juurisyyinä. Kiistaa saattaa tällöin syntyä esimerkiksi resurssien hallinnasta tai niiden puutteesta eli veden niukkuudesta. Toisaalta vettä tai vesirakennelmia voidaan käyttää välineenä tai aseena jo olemassa olevissa konflikteissa. Veteen kohdistettuja hyökkäyksiä osana konflikteja onkin ilmennyt jo pitkään ja esimerkiksi toisessa maailmansodassa oli melko tavanomaista tuhota suuria vesivoimaloita. (Gleick & Shimabuku 2023, 2, 4.)

Uudempi esimerkki veden käyttämisestä aseena löytyy Venäjän toiminnasta Ukrainassa 2020-luvulla. Venäjä on hyökkäyssodan alusta alkaen hyödyntänyt vettä aseenaan tuhotessaan ukrainalaisia patoja ja vedenkäsittely- ja viemärijärjestelmiä. Patojen ja muun vesinfrastruktuurin tuhoaminen taas on johtanut muun muassa siihen, ettei ukrainalaisilla ole ollut riittävästi puhdasta juomavettä käytettävissään. (Suomen Kuvalehti 2023.) Kolmantena kategoriana vesi voidaan nähdä konfliktien kärsijänä. Tällöin esimerkiksi vesivarat tai vesienhallinnan parissa työskentelevät ihmiset ovat joko tarkoituksenmukaisia tai tahattomia tuhon ja väkivallan kohteita. (Gleick & Shimabuku 2023, 2, 4.)

Tällainen ”veden roolin kolmijako” on melko yleistynyt käsitys vesikonflikteista, sillä myös esimerkiksi YK:n alainen United Nations Water -koordinaatiomekanismi⁴ esittelee veden

---

³ Kategoriat engl. 1) *trigger*, 2) *weapon*, 3) *casualty*.

⁴ Vuonna 2003 perustettu United Nations Water (UN-Water) on eri toimijoista koostuva mekanismi, mikä koordinoi kansainvälisten järjestöjen ja toimijoiden työtä veteen ja sanitaatioon liittyvissä kysymyksissä. UN-Water ei ole varsinainen YK:n ohjelma tai järjestö (kuten esimerkiksi UNEP eli YK:n ympäristöohjelma tai UN Women eli YK:n tasa-arvojärjestö), vaan se tukee YK:n jäsenmaiden toimintaa kestävän vesienhallinnan ja sanitaation kehittämiseksi. Sen sijaan, että jokin tietty YK:n järjestö, ohjelma tai rahasto olisi keskittynyt vesikysymyksiin, vesi- ja sanitaatio-ohjelmia on sisällytetty yli 30 YK:n alaiseen järjestöön. (UN-Water 2024.)

roolin konflikteissa edellä esitetyn jaottelun mukaisesti (UN-Water 2024). Schillinger et al. ovat tutkineet artikkelissaan *Water in war: Understanding the impacts of armed conflict on water resources and their management* (2020) aseellisten konfliktien mahdollisia haittavaikutuksia vesijärjestelmiin etenkin ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta. He niin ikään käsittelevät veden erilaisia rooleja aseellisissa konflikteissa korostaen vettä konfliktien aiheuttajina, vesivaroja hyökkäyksen kohteena tai hyökkäysten kärsijänä sekä vettä konfliktin osapuolten käyttämänä aseena (Schillinger et al. 2020, 9, 15). Omassa tutkielmassa tästä jaottelusta korostuu ennen kaikkea kategorian ensimmäinen aspekti eli vesi konfliktien aiheuttajana. Painopiste siinä näkemyksessä, että vesi (sen eri aspektit huomioituna) saattaa aiheuttaa konflikteja, tukee pyrkimystä tarkastella paitsi veden epätasaisen jakautumisen seurauksia myös vesienhallintaan liittyvää epätasa-arvoa.

Jos pohditaan luonnonvarojen ja konfliktien suhdetta yleisellä tasolla, voidaan nostaa esille kaksi kilpailevaa hypoteesia (Stevenson 2018, 84). Ensimmäisen hypoteesin mukaan jonkin luonnonvaran niukkuus saattaa johtaa konfliktiin, kun taas toisen näkemyksen mukaan jonkin luonnonvaran paljous – tyypillisenä esimerkkinä timantit ja öljy (Selby & Hoffmann 2014, 361) – taas saattaa ”houkutella” kilpailua ja siten myös konflikteja sellaisille alueille, joissa kyseistä luonnonvaraa esiintyy (Stevenson 2018, 84). Ensimmäinen hypoteesi eli kamppailu vähenevistä luonnonvaroista toimii tietynlaisena perustana myös tässä tutkielmassa. Vaikkei työn fokus olekaan siinä, miksi vesi luonnonvarana vähenee, ihmisten yhtäläinen pääsy vedenkäyttöön ja vesienhallintaan linkittyy merkittävästi ensimmäiseen hypoteesiin. Osallisuuden, toimijuuden ja vallan merkitys kasvaa entisestään, mikäli vesivarat vähenevät.

Toisaalta nämä kaksi hypoteesia – niukkuus vs. paljous – linkittyvät paljolti toisiinsa, jos tilannetta tarkastelee mahdollisten tulevaisuuden uhkakuvien näkökulmasta. Mikäli ensimmäisen hypoteesin mukaisesti vesivarat vähentyvät jollain alueella niin merkittävästi, ettei siellä voi esimerkiksi asua, ihmisten on pakko muuttaa sellaisille alueille, joissa vettä on riittävästi käytettävissä. Kuivuuden ja veden niukkuuden lisääntyessä myös niin sanottu vesipakolaisuus saattaa kasvaa (World Bank 2021)⁵. Tällöin niistä alueista, joissa vettä on, syntyy kilpailua siitä, keillä on pääsy niissä sijaitseviin resursseihin. Pahimmillaan tällainen kilpailu voisi mahdollisesti johtaa kiistoihin ja konflikteihin eri ryhmien välillä. Tällaiset

---

⁵ Toisaalta tässäkin tulee huomioida se, että vesipakolaisuus tai ylipäätään mahdollisuus lähteä muualle (eli sellaiselle alueelle, jossa vettä on riittävästi) ei ole tasa-arvoista, eikä kaikilla tällaista mahdollisuutta ole. (World Bank 2021.)

uhkakuvat tukevat sellaista näkemystä, että vesidiplomatiaa tulisi käyttää vesikonflikteja ehkäisevänä työkaluna.

Seuraavassa alaluvussa käsittelen tarkemmin vesikonfliktien juurisyitä. Tarkastelen konfliktien juurisyitä sekä tutkimuskirjallisuuden avulla että käymällä läpi esimerkkejä maailmalla tapahtuneista vesikonflikteista, jotta veteen liittyvistä konflikteista saisi mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan.

2.1.2 Vesikonfliktien juurisyöt

The Water Conflict Chronologyn data osoittaa, että veteen liittyviä konflikteja on ilmennyt vuosisatojen, jopa vuosituhansien ajan. Olennaista on kuitenkin huomata veteen liittyvien kriisien merkittävä nousu viimeisten vuosien aikana. Tietokannan dataa on mahdollista tarkastella aikarajausten avulla: vuosien 1900–1999 aikana vesikonflikteja on ollut maailmanlaajuisesti 208 ja vuosien 2000–2009 aikana 219. Vuodesta 2010 lähtien konfliktit ovat lisääntyneet huomattavasti, sillä vuosina 2010–2019 niitä oli jo 630. Tilastot osoittavat, että vesikonfliktien määrä on lähtenyt 2020-luvulla suorastaan räjähdysmäiseen nousuun, sillä vuosina 2020–2023 konflikteja on raportoitu eri puolilla maailmaa yhteensä 785. (Pacific Institute 2024.) Seuraavaksi esittelen veteen liittyvien konfliktien juurisyitä, jotka mahdollisesti selittävät myös vesikonfliktien määrän nousua.

Venkatesh Duttan (2022) mukaan monet tutkijat ovat keskenään samaa mieltä siitä, että yleisellä tasolla vesikonfliktit liittyvät monesti veden niukkuuteen. Dutta kuitenkin nostaa esille tärkeän huomion siitä, että konfliktien yksinkertaistaminen pelkästään veden niukkuudesta johtuviksi vähättelee esimerkiksi epätasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja valtaeroihin liittyvien ongelmien vaikutuksia konfliktien syttymiseen. Aiheen läheisempi tarkastelu itse asiassa osoittaa, että vesikonfliktien juurisyöt liittyvät usein eri toimijoiden välisiin kilpaileviin näkemyksiin ja arvoihin, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, minkälaisia päätöksiä vesivarastoihin ja rajat ylittäviin vesijärjestelyihin liittyen tehdään. Kestämättömät päätökset taas omalta osaltaan vaikuttavat resurssien vähenemiseen – on arvioitu, että nykyisellä vedenkäytön tahdilla makean veden varat riittäisivät vastaamaan vain 60 % kysynnästä vuoteen 2030 mennessä. (Dutta 2022, 1, 3.) Tämän näkemyksen mukaisesti kyse olisi ensisijaisesti valtataisteluista päätöksenteossa, jolloin veden niukkuus on pikemminkin seurausta kestävästä päätöksenteosta ja eri toimijoiden keskinäisestä kilpailusta – ei kiistojen

aiheuttaja tai vesikonfliktien juurisyy. Duttan mukaan vesienhallinta onkin vaikeaa nimenomaan sosiaalisten resurssien niukkuuden, ei veden niukkuuden takia (Dutta 2022, 6).

Myös Selby ja Hoffmann ovat kritisoineet tällaista “veden niukkuuden diskurssia” artikkelissaan *Beyond scarcity: Rethinking water, climate change and conflict in the Sudans* (2014). Heidän mukaansa veden niukkuutta konfliktien aiheuttajana oikeutetaan usein sillä näkemyksellä, että veden saatavuuteen liittyvät ongelmat heikentävät taloutta, lisäävät sosiaalista tyytymättömyyttä sekä kilpailua ja siten lopulta aiheuttavat konflikteja. Selbyn ja Hoffmannin mukaan veden niukkuudesta keskusteltaessa olisi tärkeää huomioida se, ettei *niukkuus* (engl. *scarcity*) viittaa johonkin objektiivisesti vähäiseen määrään resursseja eli luonnonvaroja, vaan pikemminkin sellaisiin olosuhteisiin, joissa toisilla yksilöillä tai ryhmillä on vähemmän resursseja käytettävissään kuin toisilla – olipa kyse sitten sosiaalisista tai maantieteellisistä eroista eri toimijoiden välillä. (Selby & Hoffmann 2014, 361.) Näin ollen myös Selbyn ja Hoffmanin näkemyksessä korostuu Venkatesh Duttan mainitsema sosiaalisten resurssien niukkuus. Tällainen resurssien, mahdollisuuksien ja vallan epäoikeudenmukainen jakautuminen on keskiössä myös tässä tutkielmassa.

Selby ja Hoffmann korostavat lisäksi sitä, että huomio tulisi resurssin määrän eli niukkuuden sijaan kiinnittää siihen, millainen taloudellinen tai poliittinen arvo jollain resurssilla on, sillä se määrittää niiden vaikutusta konflikteihin enemmän kuin niiden suhteellinen määrä. Siinä missä esimerkiksi öljyllä on korkea taloudellinen ja poliittinen arvo, veden kaltaisella ympäristöresurssilla tämä arvo on melko alhainen eikä veden avulla voi samalla tavalla saavuttaa rikkautta ja valtaa kuin mitä esimerkiksi öljyllä voi. (Selby & Hoffmann 2014, 362.)

Toisaalta tällaista veden ”alhaista” poliittista ja taloudellista arvoa voi nähdäkseni kyseenalaistaa 2020-luvun kontekstissa, kun esimerkiksi pitkittyneet kuivuusjaksot vaikeuttavat ihmisten jokapäiväistä elämää jopa siihen pisteeseen saakka, ettei tietyillä alueilla eläminen ole kuivuuden ja puhtaan veden puutteen vuoksi ylipäättään mahdollista. Tämänhetkisen datan perusteella on arvioitu, että vuoteen 2050 mennessä joka neljäs ihminen asuu sellaisessa maassa, jossa on krooninen tai toistuva makean veden puute (Carmi et al. 2019, 331), mikä taas saattaa johtaa veteen liittyvien kiistojen tai muuttoliikkeiden merkittävään lisääntymiseen. Tästä syystä voisi kuvitella, että kaiken elämän perustana toimivan veden arvo tulee nousemaan tulevaisuudessa. Yhtenä olennaisena seikkana veden arvon nousun kannalta onkin se, että tunnistettaisiin veden henkinen, ekologinen, kulttuurinen ja sosiaalinen merkitys

(Shiva 2003, 137). Seuraavaksi käyn läpi esimerkkejä maailmalla tapahtuneista vesikonflikteista, joiden avulla saa käsityksen siitä, millaiset tekijät vaikuttavat vesikonfliktien puhkeamiseen.

Kun puhutaan valtioiden rajat ylittävistä vesikonflikteista, Niili ja sen varrella sijaitsevat valtiot saattavat usein valikoitua esimerkiksi. Muun muassa Egyptissä Niilin veden merkitys on ollut aina hyvin suuri, oikeastaan koko valtion toiminnan perusta (Maailman kuvalehti 2024). Unicefin mukaan vaarana kuitenkin on, että vesi saattaa loppua Egyptistä vuoden 2025 loppuun mennessä (Unicef 2024b), mikä käytännössä tarkoittaa absoluuttisen vesipulan rajan ylittämistä (Maailman kuvalehti 2024). Absoluuttisen vesipulan rajana pidetään sitä, että puhdasta vettä on vuosittain käytössä alle 500 kuutiota henkilöä kohden (UN ESCWA 2024). Egyptin vesipula saattaa lisääntyä tulevaisuudessa väestönkasvun, lämpötilan nousun sekä lisääntyvän vedenkulutuksen myötä. Veden vähentymisen myötä esimerkiksi maan ruokaturva saattaa heikentyä ja työttömyys voi kasvaa, mikä taas saattaa johtaa Egyptin sisäisiin levottomuuksiin ja poliittiseen epävakauteen. (Climate Diplomacy 2024b.)

Egyptin vesiongelmat eivät kuitenkaan selity pelkästään lisääntyvällä vedenkulutuksella tai pitkittyneillä kuivuusjaksoilla, vaan ne liittyvät merkittäväällä tavalla myös Niilin yläjuoksun tapahtumiin. Mikäli yläjuoksulla käytetään enemmän vettä, se vähentää automaattisesti veden saatavuutta Niilin alajuoksulla, jossa Egypti sijaitsee (Maailman kuvalehti 2024). Niilin jokialueen vedestä on käyty kiistaa 11 valtion kesken vuodesta 1999 alkaen (Climate Diplomacy 2024a). Yhteinen riippuvaisuus Niilin vedestä johti vuonna 1999 Nile Base Initiative -aloitteeseen, jonka tarkoituksena oli toimia joen vesivarojen kestävä hoidon ja kehittämisen foorumina. Kuitenkin vuonna 2010 sekä Egypti että Sudan hylkäsivät sopimuksen ja vuotta myöhemmin Etiopia alkoi rakentamaan paljon vastustusta herättänyttä GERD-patoa, josta käytetään myös nimeä Suuri etiopialaisen renessanssin pato. (Kehityslehti 2020.)

Niilin jokialueen konfliktin osapuolet voidaan jakaa Niilin yläjuoksulla sijaitseviin valtioihin ja Niilin alajuoksulla sijaitseviin valtioihin. 1900-luvun aikana muun muassa taloudelliset rajoitteet ja ulkoinen painostus estivät yläjuoksulla sijaitsevia valtioita kehittämästä niiden vesijärjestelmiä, mikä hyödytti alajuoksulla sijaitsevaa Egyptiä. (Climate Diplomacy 2024a.) Yläjuoksun valtioiden toimintaa vaikeuttanut Egyptin pitkään jatkunut päättänytävalta Niilin vedenkäytöstä taas on perintöä siirtomaa-aikana laadituista sopimuksista (Yle 2020a). Yläjuoksulla sijaitsevilla valtioilla on kuitenkin tapahtunut viimeisen vuosikymmenen aikana

merkittäviä muutoksia esimerkiksi väestönkasvun, taloudellisen kehityksen ja poliittisen vakauden osalta, minkä takia ne ovat halunneet panostaa Niilillä sijaitseviin kehitysprojekteihin. (Climate Diplomacy 2024a.)

Niilin yläjuoksulla sijaitseva Etiopia aloitti GERD-padon rakentamisen vuonna 2011 turvatakseen vesivaransa ja tuottaakseen vesivoimaa, jolla voitaisiin helpottaa Etiopian energiapulaa (Kehityslehti 2020). Energiantuotannon ja vesivarojen turvaamisen lisäksi padon on toivottu vähentävän köyhyyttä esimerkiksi lisäämällä työpaikkoja (Yle 2020b). Egypti on vastustanut padon rakentamista vahvasti sen takia, että sen pelätään vähentävän Egyptiin virtaavan veden määrää (Maailman kuvalehti 2024). Tällä taas saattaisi olla merkittäviä haittavaikutuksia etenkin Egyptin maatalouteen, joka on täysin riippuvainen Niilin vedestä (Climate Diplomacy 2024a).

Vuotta 2011 voidaankin pitää tietynlaisena käännekohtana Egyptin ja Etiopian välisissä suhteissa. Siitä lähtien keskustelua Niilin veden käytöstä ja hallinnasta on käyty YK:n turvallisuusneuvostossa asti⁶. Egyptin mukaan GERD-pato uhkaa sen rauhaa ja turvallisuutta, kun taas Etiopialle pato edustaa itsemääräämisoikeutta ja kansallista ylpeyttä. (Gelaw & Debele 2024, 2.) Egypti on hyödyntänyt erilaisia narratiiveja perustellessaan sen tietynlaista ensisijaista oikeutta Niilin veteen. Tyypillisimmin Egypti on korostanut sen luonnollista ja historiallista oikeutta Niiliin vedotessaan esimerkiksi vuosien 1902, 1929 ja 1959 siirtomaasopimukseen (Gelaw & Debele 2024, 2), joiden ulkopuolelle Etiopia on suljettu (Ayenalem 2021, 1002). Egyptin toinen narratiivi liittyy Niilin veden turvallistamiseen, jonka myötä Niilin nähdään vaikuttavan Egyptin kansalliseen turvallisuuteen. Valtioiden rajat ylittävän veden turvallistaminen on ongelmallista etenkin, kun mietitään veteen liittyvää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Pahimmillaan tällainen turvallistaminen lietsoo vesisotien narratiivia. (Ibid., 1003.) Kolmas doktriini, johon Egypti on vedonnut puolustaessaan oikeuttaan Niilin veteen, on niin sanottu luonnollisen vedenvirtauksen eli alueellisen koskemattomuuden teoria. Luonnollisen virtauksen teorian mukaan alajuoksulla sijaitsevalla rannanomistajalla eli tässä tapauksessa Egyptillä on oikeus joen luonnolliseen virtaukseen, eivätkä yläjuoksun valtiot sitä saisi estää. (Shiva 2003, 87.) Tämän teorian mukaisesti Etiopian GERD-pato estää joen luonnollisen virtauksen, mikä loukkaa Egyptin alueellista koskemattomuutta.

---

⁶ Vuonna 2021 GERD-patoon liittyviä neuvotteluja käsiteltiin YK:n turvallisuusneuvostossa kahdesti (Gelaw & Debele 2024, 2).

Egyptin ja Etiopian väliset kiistat Niilin veden hallinnasta ovat yhdistelmä siirtomaa-ajan perintöä sekä 2000-luvulla tapahtunutta muutosta ja yhteiskunnallista kehitystä. Tässäkin kiistassa on pitkälti kysymys kilpailusta sosiaalisista resursseista – historialliseen oikeuteensa vetoava Egypti vs. yhtäläiseen ja oikeudenmukaisempaan vesienhallintaan vetoava Etiopia.

Valtioiden välisten vesikonfliktien lisäksi myös valtioiden sisäiset ja paikalliset vesikonfliktit ovat lisääntyneet. Niiden määrät tulevat todennäköisesti edelleen nousemaan erityisesti maaseudulla ja muilla syrjäisillä alueilla. (Climate Diplomacy 2021.) Etenkin sellaiset alueet, jotka jo kärsivät kuivuudesta ja veden niukkuudesta, ovat yhä alttiimpia konflikteille (Yerian et al. 2014, 1320). Usein ongelmana paikallisten konfliktien selvittämisessä on se, ettei hallinnoilla ole resursseja tai riittävää kiinnostusta kiistojen selvittämiseen – hallintojen huomio kiinnittyy sen sijaan mahdollisiin suurempiin veteen liittyviin uhkiin eri valtioiden välillä (Climate Diplomacy 2021).

Esimerkkinä paikallisesta, valtion sisäisestä konfliktista käytän veteen liittyviä konflikteja Chilessä. Kuten muualla maailmassa, myös Chilessä vesikonfliktit ovat lisääntyneet ja niistä on tullut aiempaa monimutkaisempia. Konflikteihin sisältyy ympäristökysymysten lisäksi monia poliittisia, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja taloudellisia аспекteja. Chilenkään tapauksessa veteen liittyvät konfliktit eivät näin ollen selity pelkästään esimerkiksi veden niukkuudella tai tulvilla, vaan kiistojen juurisyihin lukeutuu niin heikkoa vedenhallintaa, veden saastumista, veteen liittyvän pääsyn monopolisoitumista (engl. *monopolization of access*) kuin veteen liittyvien kehitysprojektien rajoittuneita toteutusmahdollisuuksia. Edellä mainittujen syiden takia myös väkivalta osana konflikteja on lisääntynyt. Kenties yhtenä suurimpana ongelmakohtana Chilen tapauksessa voidaan nostaa esille niukan veden jakeluun liittyvät haasteet. Niissä korostuu vaatimukset vedensaannin turvaamisesta maaseudulla, veden oikeudenmukainen jakaminen käyttäjien kesken sekä toisaalta ympäristön tehokkaampi huomioon ottaminen. (Blanco et al. 2023, 1, 2, 11.)

Chilen vesikriisin voidaan katsoa alkaneen vuonna 2010, josta lähtien etenkin Chilen keskiosat ovat kärsineet niin sanotusta megakuivuudesta (engl. *mega-drought*). Keski-Chile, jossa myös suurin osa maan asukkaista asuu, on kohdannut veden niukkuuteen liittyviä ongelmia, jotka johtuvat paitsi äärimmäisestä kuivuudesta myös intensiivisestä maataloudesta ja nykyisistä vesienhallintaan liittyvistä järjestelmistä ja toimintatavoista. (Muñoz et al. 2020, 2.) Veteen

liittyvää eriarvoisuutta on lisännyt myös Chilen vesilaki, joka määrittelee veden hyödykkeeksi ja vesioikeudet yksityisomaisuudeksi (Suomi ulkomailla 2023).

Chilen keskiosissa sijaitsevan Petorcan vesikriisi ilmentää sekä veden saatavuuden ongelmia että maatalouden kasvua, joka on lisännyt kuivuutta ja siten myös vesieriarvoisuutta entisestään (Muñoz et al. 2020, 2). Schiappacasse, Segura & Rozas ovat tutkineet Chilen vesikonflikteja paikallisten yhteisöjen ja taloudellisen eliitin välillä artikkelissaan *Social conflicts over the use of water resources in Chile: the role of social movements and business power* (2024). Schiappacasse et al. ovat tarkastelleet artikkelissaan Petorcan alueen maataloutta, erityisesti paljon vettä kuluttavaa avokadon viljelyä. Avokadon viljelyn laajentaminen on ollut viennin kannalta menestyksekkästä, sillä Chilestä on tullut maailman kolmanneksi suurin avokadontuottaja. Avokadosta saatu taloudellinen menestys ei kuitenkaan ole tullut ilman haittavaikutuksia, sillä paikalliset asukkaat ovat kärsineet sen vuoksi kasvavasta vesipulasta. Petorcan alueen vesikonfliktin osapuolten eli suurten avokadontuottajien ja paikallisen yhteisön kiista samasta luonnonvarasta selittyy veden niukkuuden lisäksi myös epätasaisista valtasuhteista. Vaikka paikallinen yhteisö on taistellut vuosien ajan omien oikeuksiensa puolesta, suuret maataloustuottajat ylläpitävät omaa etuoikeuttaan veteen. Tämän vuoksi ihmisoikeus veteen on uhattuna Petorcassa. (Schiappacasse et al. 2024, 381, 382, 387.)

Näin ollen myös Chilen Petorcan alueen vesikonfliktissa on kyse veden niukkuuden lisäksi kamppailusta vallasta ja muista sosiaalisista resursseista. Valtakamppailut päätöksenteossa taas ovat saattaneet johtaa kestävämpiin ratkaisuihin ja kasvavaan vesipulaan, mikä vaikeuttaa paikallisten ihmisten jokapäiväistä elämää entisestään. Seuraavassa luvussa käsittelemme sukupuolen vaikutusta muun muassa siihen, minkälaisia mahdollisuuksia ihmisillä on osallistua ja vaikuttaa veteen liittyvään päätöksentekoon.

2.2 Veteen ja rauhaan liittyvät kysymykset sukupuolen näkökulmasta

Sukupuoli eli *gender* viittaa miesten ja naisten rooleihin, vastuualueisiin sekä heidän välisiin sosiaalisiin suhteisiin, mitkä ovat määrittäneet pitkälti taloudellisten, poliittisten ja sosiokulttuuristen tekijöiden pohjalta (Kurebwa 2017, 19). Frances Cleaverin (1998) mukaan sukupuoli voidaan nähdä sosiaalisena konstruktiona, joka määrittää sukupuolten rooleja tietyissä kulttuureissa, yhteisöissä tai yhteiskunnissa. Sosiaalisesti konstruoidut sukupuoliroolit heijastavat epätasaa-arvoa muun muassa vallan, päätöksenteon, hallinnan ja omistajuuden

suhteen. Sukupuolten epätasa-arvo veden kaltaisen luonnonvaran hallinnassa ilmentää sukupuolen sosiaalista konstruktiota: yhteisön tasolla tapahtuva osallistuminen ja päätöksenteko (engl. *community-level participation, community-based decision-making*) palvelee ensisijaisesti miehiä sivuuttaen naisten – etenkin köyhien naisten – oikeuden vesienhallintaan. (Kurebwa 2017, 19–20.)

Luonnonvarojen hallinta ja naisten osallisuus veteen liittyvässä päätöksenteossa on merkittäväällä tavalla yhteydessä konflikteihin. Kuten aikaisemmista luvuista on huomattu, veden niukkuus saattaa aiheuttaa konflikteja, mutta se ei ole ainoa konflikteja selittävä tekijä. Muun muassa hallintaan ja sukupuoleen liittyvät seikat nousevat merkittävään asemaan konflikteja tarkasteltaessa: naisten aktiivinen osallistuminen resurssien hallintaan nähdäänkin usein konfliktien riskiä vähentävänä tekijänä. Lisäksi naisten lisääntynyt osallisuus päätöksenteossa vaikuttaa positiivisella tavalla olemassa olevien konfliktien ratkaisemiseen. (Kurebwa 2017, 25.)

Naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen veden hallintaan liittyvissä kysymyksissä sekä parantaa naisten yhteiskunnallista asemaa että takaa veden kaltaisen luonnonvaran kehityksen, käytön ja hallinnan tehokkaalla, mutta kestäväällä tavalla (Kurebwa 2017, 24). Tämä toimii esimerkkinä siitä, miten tasa-arvoinen vesienhallinta aiheuttaa positiivisia heijastusvaikutuksia yhteiskunnassa laajemmin. Seuraavissa alaluvuissa käsitellän tarkemmin sitä, miten sukupuoli ja siihen liittyvät sosiaaliset konstruktiot määrittelevät naisten asemaa veteen ja rauhaan liittyvissä kysymyksissä.

2.2.1 Vesi ja sukupuoli

Ilmastonmuutos ja sitä seurannut maapallon keskilämpötilan nousu on johtanut niin merenpinnan nousuun, jäätiköiden sulamiseen kuin entistä ankarimpiin myrskyihin, tulviin, kuivuuteen ja lämpöaaltoihin. On tärkeää huomioida, että ilmastonmuutoksen vaikutukset eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti. (Sidun & Gibbons 2024, 257.) Ilmastonmuutoksella on erityisen negatiivinen vaikutus etenkin naisten ja tyttöjen elämään, sillä se voimistaa jo olemassa olevaa eriarvoisuutta, josta naiset ja tytöt kärsivät (Plan International 2019). Mahdollisia ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia ovat muun muassa ruoan ja veden saatavuuteen liittyvät ongelmat, koulunkäynnin keskeytyminen, taloudellinen epävakaus ja erilaiset terveysongelmat. Myös sukupuoleen perustuva väkivalta (engl. *gender-based violence*) ja ihmiskauppa saattavat

lisääntyä ilmastonmuutoksen edetessä. Naisten haavoittuvainen asema suhteessa ilmastokriisin seurauksiin korostaa naisten voimaannuttamisen tai voimaantumisen tärkeyttä sekä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi että naisten aseman parantamiseksi. Voimaannuttaminen tukee ennen kaikkea kehitystä kohti naisten toimijuutta muutoksentekijöinä. (Sidun & Gibbons 2024, 257–258.)

Sukupuolen merkitys ympäristökysymyksissä on nostettu etenkin nykyään aiempaa merkittävämmäksi. Sukupuolten tasa-arvo on nostettu omaksi kohdaksi myös Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteissa. Tavoite 5 tähtää sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseen sekä tyttöjen ja naisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseen. Sukupuolten epätasa-arvoon ja ympäristöön liittyvät ongelmat, kuten naisten heikommät oikeudet omistaa maata tai naisten heikommät mahdollisuudet vedensaantiin ja puhtaaseen sanitaatioon, on ratkaistava, jotta kestävä kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa. (Geneva Environment Network 2024.)

Pohdittaessa tarkemmin veden ja sukupuolen yhteyttä Agenda 2030 -tavoitteiden näkökulmasta voidaan nostaa esiin kestävä kehityksen tavoite 6, joka tähtää veden saannin ja sen kestävä käytön sekä sanitaation turvaamiseen kaikille. Myös tämä tavoite sisältää huomion sukupuolten epätasa-arvosta: hygieniaa ja sanitaatiota tulisi kehittää kiinnittäen erityistä huomiota tyttöjen ja naisten tarpeisiin. Lisäksi tavoitteessa huomioidaan paikallisten yhteisöjen osallistumisen vahvistaminen vesivarojen ja sanitaation hallinnan kehittämisessä. (kestavakehitys.fi 2024.)

UN-Waterin mukaan veden käyttöön liittyy edelleen monia ongelmia sukupuolen näkökulmasta. Erityisesti niin sanottu WASH-teema⁷ eli vedensaanti, sanitaatio ja hygienia, korostaa veden ja sukupuolen yhteyttä. WASH ilmentää sukupuolten epätasa-arvon vaikutuksia veteen liittyvissä kysymyksissä, sillä mikäli WASHin toteutumiseen liittyy ongelmia, etenkin tytöt ja naiset ovat haavoittuvaisempia hyväksikäytölle ja erilaisille sairauksille. Heikko sanitaatio tai puutteellinen vedensaanti saattaa myös esimerkiksi heikentää heidän mahdollisuuttaan käydä koulussa tai töissä. (UN-Water 2024.)

Koulujen juomavesi-, sanitaatio- ja hygienia-tilanne on kokonaisuus, johon tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Vuonna 2020 lähes 600

---

⁷ WASH-lyhenne tulee sanoista *water, sanitation and hygiene*.

miljoonaa lasta kärsi veden puutteesta koulussa. Tyttöjen koulunkäynnin kannalta katse kohdistuu koulujen puutteelliseen hygieniaan ja huonoihin sanitaatiotiloihin, jotka vaikuttavat negatiivisesti etenkin kuukautisterveyteen. Tämä taas saattaa johtaa tyttöjen väliaikaiseen poisjääntiin koulusta. (Crider & Ray 2020, 15.) WASHia tulisi näin ollen kehittää niin tyttöjen ja naisten yksityisessä elämässä kuin laajemmin koko yhteiskunnan tasolla. WASHin kehittämisessä korostuu erityisesti inklusiivinen päätöksenteko, jossa naiset tulee ottaa aktiivisesti osaksi ratkaisujen suunnittelua ja uudistusten käyttöönottoa. (UN-Water 2024.) Tätä aspektia tarkastelen lisää tutkielman analyysissä.

Vedensaantiin ja veden kestäväan käyttöön liittyvät haasteet linkittyvät pitkälti normeihin ja sukupuolirooleihin. Sellaisilla alueilla, joissa vesijohtojärjestelmä on puutteellinen, naiset ja tytöt ovat usein vastuussa veden hakemisesta. (UN-Water 2024.) Vedenhakumatkat ovat naisten ja tyttöjen vastuulla etenkin useissa Saharan eteläpuolisen Afrikan valtioissa (Mushavi et al. 2020, 2). Vedenhaku on paljon aikaa vievä ja fyysisesti vaativa tehtävä, joka saattaa olla myös vaarallista – riskinä onkin joutua väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Lisäksi vedenhakuun liittyvät tehtävät saattavat estää tyttöjä ja naisia pääsemästä kouluun tai töihin. (UN-Water 2024.) Sukupuolirooleja ja vakiintuneita tapoja havainnollistaa se, että noin 60–80 % vesihuoltoon liittyvää työtä on naisten tekemää (Carmi 2019, 339). Normit ja tavat ikään kuin ajavat naisia tällaisiin vedenhakuun ja muihin vedestä huolehtimiseen liittyviin tehtäviin, mutta tällä hetkellä vastuu rajoittuu tähän, eikä se esimerkiksi mahdollista yhtäläistä osallistumista veteen liittyvään päätöksentekoon, jota kautta normeja ja sukupuolirooleja voitaisiin muuttaa.

Pohdittaessa veden ja sukupuolen yhteyttä on huomioitava myös se, että naisten välillä on merkittäviä eroja siinä, millä tavalla ilmastonmuutoksen kaltaiset globaalit uhat vaikuttavat heidän elämäänsä (Figueiredo & Perkins 2013, 188). Nykyinen tutkimus on tarkastellut veden ja sukupuolen yhteyttä pitkälti globaalin etelän kontekstissa, minkä mahdollisena haittapuolena on naisten ryhmittäminen ikään kuin yhdeksi universaaliksi ja haavoittuvaiseksi kategoriaksi (Thompson 2016, 1290). Naiset eivät kuitenkaan ole homogeeninen ryhmä veden käyttöön, hallintaan ja päätöksentekoon liittyvissä kysymyksissä (Clever 1998, 352), sillä intersektionaaliset eroavaisuudet – esimerkiksi ikä, etninen tausta ja tuloerot – asettavat naiset keskenään merkittävästi erilaiseen asemaan (Cole 2017, 15).

Naisten haavoittuvaisuus vaihtelee merkittävästi sekä valtioiden välillä että valtioiden sisällä, esimerkkinä vähemmistöjen ja muiden marginalisoitujen ryhmien haavoittuvaisuus. Tuloerot ja muut yhteiskunnalliset seikat on tärkeää ottaa huomioon, kun pohditaan sitä, miten naisten osallisuutta päätöksenteossa voitaisiin lisätä ja siten kehittää heidän toimijuuttaan ympäristöön ja rauhaan liittyvissä kysymyksissä laajemminkin. Lisäksi erot globaalin pohjoisen ja globaalin etelän välillä on tärkeää huomioida.

Globaalin etelän kontekstissa naisten vastuu vedestä liittyy etenkin siihen, että heidän tulee huolehtia veden saatavuudesta kotitalouksissa. Jeffrey Kurebwa on tutkinut artikkelissaan *Women's Access and Control over Woodland and Water Resources in Rural Zimbabwe* (2017) Zimbabwen maaseudulla asuvien naisten roolia vedestä huolehtijoina. Kurebwa korostaa naisten ensisijaista vastuuta veden hankkimisesta ja sen käytöstä esimerkiksi perheiden arjessa. Merkittävästä vastuusta huolimatta zimbabwelaisilla naisilla ei ole pääsyä veden hallintaan tai siihen liittyvään päätöksentekoon eikä heillä ole miesten tavoin mahdollisuutta esimerkiksi omistaa maata. (Kurebwa 2017, 21, 25.)

Sukupuoli ja vesi -kysymyksissä korostuvat vallassa olevat normit, jotka ohjaavat tyttöjä ja naisia tietynlaisiin rooleihin. Normit taas ylläpitävät tietynlaisia näkemyksiä esimerkiksi siitä, mitä pidetään naisten työnä ja vastuuna. Tämä osaltaan selittää myös sitä, miksi vesi ja sen hankkiminen on perinteisesti nähty ja nähdään joillakin alueilla edelleen ensisijaisesti naisten vastuuna. Vaikka on tärkeää huomioida naisten ja tyttöjen suurempi haavoittuvaisuus veteen liittyvissä kysymyksissä, naisia ei tule kategorisoida yhdeksi haavoittuvaiseksi ryhmäksi, jotka kokevat veteen liittyvät haasteet keskenään samalla tavalla. Olennaisempaa on kiinnittää huomiota siihen, miten tällaisia haavoittuvaisuuksia on mahdollista purkaa, jotta voitaisiin kehittää naisten toimijuutta ja luoda heille monipuolisempia ja tasa-arvoisempia vaikutus- ja toimintamahdollisuuksia.

2.2.2 Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda

Millä tavoin naisten näkökulmaa etenkin rauhaan ja konflikteihin liittyvissä kysymyksissä on pyritty huomioimaan kansainvälisellä tasolla? Esimerkkinä tästä voidaan mainita YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2000 hyväksymä päätöslauselma 1325, joka tunnetaan myös nimellä Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselma (Women, Peace and Security, lyhenne WPS). Päätöslauselma 1325 (tästä lähtien ensisijaisesti WPS) oli etenkin 2000-luvun alussa

jopa melko vallankumouksellinen päätöslauselma nostessaan naisten aseman osaksi sotaan ja turvallisuuteen liittyvää keskustelua. WPS:n poikkeuksellisuudesta kertoo se, että se on vakiinnuttanut asemansa kansainvälisen politiikan yhteisössä omana agendanaan, joka on vaikuttanut niin institutionaalisiin poliittisiin päätöksiin, kansainvälisten järjestöjen toimintatapoihin kuin kansalaisjärjestöjen toimintaan ja rahoitusmahdollisuuksiin. (Cohn & Duncanon 2020, 743–744.) Tämän alaluvun tarkoituksena on taustoittaa sitä kehityskulkua, joka tähtää naisten aktiivisempaan mukaan ottamiseen osaksi rauhanneuvotteluja ja rauhan edistämistä. Tämän mukaisesti aineistosta pyritään selvittämään, nähdäänkö WPS olennaisena osana kehityksessä kohti osallistavampaa vesienhallintaa.

WPS korostaa, että valtioiden tulee huomioida konfliktien vaikutus naisiin ja tyttöihin, ja järjestelmällisesti ottaa naiset mukaan rauhanrakentamiseen (engl. *peacebuilding*) eli osallistaa naiset aktiivisesti rauhanneuvotteluihin, rauhanturvaamiseen sekä konfliktien jälkeiseen jälleenrakentamiseen. WPS:n toimintakehikko koostuu neljästä pilarista: 1) ennaltaehkäisy, 2) osallistuminen, 3) suojeleminen sekä 4) avustus ja toipuminen⁸. (UNDP 2019, 2, 5.) Näistä neljästä pilarista omassa työssäni korostuu ennen kaikkea osallistumisen merkitys suhteessa vesikonfliktien ehkäisemiseen ja niiden ratkaisemiseen.

Päätöslauselma on onnistunut muuttamaan kansainvälisiä normeja, jotka liittyvät naisten poliittiseen johtajuuteen sekä heidän osallisuutensa lisääntymiseen rauhaan ja turvallisuuteen liittyvässä päätöksenteossa. On kuitenkin huomattu, että WPS:n vaikutus paikallisella tasolla ei ole ollut yhtä menestyksekkästä. Rajoitteet päätöslauselman käyttöönotossa liittyvät usein esimerkiksi valtioiden kansalliseen lainsäädäntöön, eikä hallituksilla välttämättä ole riittävää rahoitusta päätöslauselman tavoitteiden edistämiseksi. Toisaalta esimerkiksi toiminnan koordinoinnissa eri osapuolten välillä voi ilmetä ongelmia. (UNDP 2019, 9.)

Paikallinen ja kansallinen taso on kuitenkin tärkeä osa Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaa. 108 YK:n jäsenmaata on hyväksynyt päätöslauselma 1325:stä niin sanotun Kansallisen toimintaohjelman (engl. National Action Plan, NAP). Tämä tarkoittaa sitä, että useat hallitukset ovat ottaneet käyttöönsä erilaisia kansallisia toimia ja tavoitteita, jotka pyrkivät vahvistamaan naisten osallistumista rauhaa ja turvallisuutta koskeviin kysymyksiin. Tärkeänä huomiona on se, että jäsenmaiden hallintoja kannustetaan edistämään WPS:ää yhdessä

---

⁸ Engl. *prevention, participation, protection, relief & recovery*.

kansalaisyhteiskunnan, erityisesti paikallisten naisjärjestöjen kanssa. (1325naps 2024.) Monet YK:n jäsenmaat ovat hyväksyneet jo useita kansallisia toimintaohjelmia ja esimerkiksi Suomi julkaisi viimeisimmän eli neljännen toimintaohjelmansa maaliskuussa 2023, joka on voimassa vuosien 2023–2027 ajan (Ulkoministeriö 2023a).

Useista onnistumisista huolimatta WPS:ssä on ollut monia aukkoja päätöslauselman hyväksymisvuodesta lähtien, mikä edelleen on vaikuttanut siihen, ettei tavoitteita ole saavutettu toivotulla tavalla. Esimerkkinä voidaan mainita monikansalliset taloudelliset toimijat ja dynamiikat, joita ei ole huomioitu agendassa riittävästi. Agendassa sosioekonominen epätasa-arvo ilmenee pikemminkin patriarkaaliseen kulttuuriin linkittyvänä paikallisena ongelmana, kun taas valtioiden rajat ylittävät taloudelliset dynamiikat, jotka todellisuudessa ohjaavat tällaisia epätasa-arvoisuuksia, ovat jääneet jokseenkin huomiotta. (Cohn & Duncan 2020, 743, 749.)

Toinen ongelmallinen seikka liittyy siihen, millä tavoin maailma on muuttunut reilun 20 vuoden aikana, mitä WPS on ollut olemassa. Taloudellinen epätasa-arvo on lisääntynyt globaalisti ja populistiset voimat ovat kasvattaneet suosiotaan eri puolilla maailmaa. Näitä vielä suurempi uhka ovat ilmastonmuutos ja erilaiset ympäristökatastrofit, jotka vaikuttavat siihen, millaisessa toimintaympäristössä kestävä ja sukupuolet huomioivaa rauhaa tavoitellaan. Mikäli 2000-luvun alussa sodat ja aseelliset konfliktit olivat WPS:n ”ydintä”, 2020-luvun maailmassa WPS:n tavoitteet naisten turvallisuuden parantamiseksi eivät voi toteutua, mikäli ilmasto- ja ympäristökatastrofia ei kyetä ratkaisemaan. (Cohn & Duncan 2020, 743, 749.)

Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan päätöslauselmat ovat myös onnistuneet lisäämään naisten näkyvyyttä konfliktitutkimuksessa huomioiden etenkin naisiin kohdistuvan sorron ja väkivallan sota-aikana. Siitä huolimatta niin sanottu sukupuoli-responsiivinen konfliktianalyysi (engl. *gender-responsive conflict analysis*) on säilynyt melko pienimuotoisena. (Ertürk 2020, 420.) Näin ollen sukupuolen roolia konflikteissa olisi tärkeä tutkia lisää. Etenkin tutkimusta naisten osallisuuden kasvattamisesta veteen liittyvien konfliktien ratkaisussa on tärkeää lisätä, jotta voidaan nostaa esiin aiheeseen liittyviä ongelmakohtia ja siten luoda ratkaisukeinoja osallistavamman vesienhallinnan puolesta.

WPS:n perustavanlaatuisen kysymys on alusta asti ollut seuraava: miten voidaan saavuttaa sukupuolet huomioiva kestävä rauha (engl. *gender-just sustainable peace*). Tämä kysymys on

toiminut myös motivoivana tekijänä monille aktivisteille, jotka ovat hyödyntäneet WPS:ää pyrkiessään rakentamaan sellaista rauhaa, joka ei perustu sortaviin valtarakenteisiin. (Cohn & Duncan 2020, 744, 746.) Tätä kysymystä on mahdollista hyödyntää myös tämän tutkielman analyysissä. Kestävää rauhaa ei ole mahdollista saavuttaa ilman eri toimijoiden aktiivista mukaan ottamista ja paikallisen tietämyksen huomioimista, joten tarkastelun kohteena on se, onko tätä aspektia huomioitu raporteissa vai ei. Seuraavaksi käsittelem tarkemmin sitä, millainen asema naisilla ylipäätään on ollut rauhantyössä ja miten sitä tulisi kehittää, jotta rauhanrakentaminen olisi mahdollisimman tasa-arvoista ja inklusiivista.

2.2.3 Naiset rauhan rakentajina ja edistäjinä

Cohn & Duncanson (2020) ovat todenneet, että mikäli naiset ikinä saavat paikan rauhanneuvottelujen pöydässä, se tulee tapahtumaan keskellä pahinta kriisiä ihmiskunnan historiassa. Ilmastohätätila ja ympäristökriisit asettavat rauhanrakentamiselle uudenlaisia haasteita verrattuna sotien ja aseellisten konfliktien ratkaisuun ja jälleenrakentamiseen. Toisaalta ilmastokriisi tarjoaa myös uudenlaisen mahdollisuuden rauhantyöhön, sillä siinä tarvitaan radikaaleja ratkaisuja ja perustavanlaatuisia muutoksia siihen, millä tavalla ihmiset maapallolla elävät. Muutokseen tulee sisällyttää niin sosiaaliset, poliittiset kuin taloudelliset aspektit eli kyse on kokonaisvaltaisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta. (Cohn & Duncanson 2020, 753–754.)

Pohdittaessa sukupuolen roolia rauhan rakentamisessa ja rauhan ylläpitämisessä, on huomioitava, että naiset ja miehet kokevat sodan ja rauhan eri tavoin. Tämä johtuu olemassa olevista sukupuoli-ideologioista, sukupuolirooleista sekä erilaisista mahdollisuuksista, jotka ovat muotoutuneet kulttuuristen, yhteiskunnallisten, taloudellisten ja poliittisten tapojen kontekstissa. Näitä seuranneet sukupuoli- ja valtasuhteet suosivat lähes aina miehiä ja maskuliinisuutta, mikä edelleen vahvistaa jo olemassa olevia sotajärjestelmiä- ja toimintatapoja sekä rauhanrakentamiseen liittyviä prosesseja. (Sandole & Staroste 2015, 125.)

Sukupuolten valtasuhteet saattavat muuttua konfliktien päättyessä, sillä miesten ollessa sotimassa rintamalla naiset ovat usein ottaneet vastuun ”miehille tyypillisistä” tehtävistä. Joissain tapauksissa tämä on avannut naisille uusia mahdollisuuksia, kun naiset ovat esimerkiksi kerryttäneet taloudellista itsenäisyyttä tai saaneet kokemusta johtajuudesta. Tämän

huomioiminen on oleellinen osa konfliktien jälkeistä aikaa, jotta kestävä rauha voidaan saavuttaa ja sitä voidaan ylläpitää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että naisten intressit, kokemukset, taidot sekä johtajuus tulee ottaa olennaisesti osaksi rauhanrakennusprosessia, jotta se ylipäätään voi toteutua menestyksekkäästi. (Sandole & Staroste 2015, 126.)

The Institute for Inclusive Security -instituutti on tutkinut naisten vaikutusta rauhanrakentamisessa ja rauhanprosessien tuloksissa. Instituutin keräämän datan mukaan naisten rooli rauhanrakentamisessa on jäänyt laajalti vaille tunnustusta ja huomiota. Nämä jokseenkin sivuutetut, mutta erittäin tärkeät roolit voidaan jakaa kuuteen osaan: 1) naiset taitavina sillanrakentajina vastakkaisten toimijoiden (esimerkiksi uskonnolliset ja poliittiset toimijat) välillä, 2) naisten ainutlaatuinen tietoisuus yhteisöllisistä tarpeista esimerkiksi turvallisuudesta tai koulutuksesta, 3) konfliktialueilla naisilla on usein sellainen pääsy tai kyky, jota miehillä ei ole eli koska naisia ei pidetä poliittisesti uhkaavina, heitä kannustetaan neutraalin sovittelijan rooliin, 4) naisilla on toteutumaton voimaa heidän perheidensä ja yhteisöjensä keskuudessa, jonka myötä he tarjoavat toisenlaista näkökulmaa yhteisöjen sisällä, 5) naiset lisäävät poliisin ja armeijan operationaalista tehokkuutta sekä 6) naisten johtajuuden seurauksena on, että he inspiroivat inklusiivisuuden kulttuuria myös seuraavalle sukupolvelle. (Sandole & Staroste 2015, 127–128.) Instituutin mukaan naiset kykenevät luomaan kestävästä rauhaa: kun naiset otetaan mukaan neuvotteluihin, sopimus säilyy 35 % todennäköisemmin vähintään 15 vuoden ajan (vrt. jos naiset jäisivät kokonaan neuvottelujen ulkopuolelle) (Inclusive Security 2024). Myös aiempi tutkimus tukee näkemystä siitä, että rauhansopimukset voidaan saavuttaa ja niitä ylläpidetään todennäköisemmin silloin, kun naiset ovat aktiivisesti mukana neuvotteluissa (Carmi et al. 2019, 332).

Edellä mainitut roolit, joissa korostuu naisten kyvykkyys ja tietämys rauhanneuvotteluissa ja muissa rauhaan liittyvissä prosesseissa, osoittavat sen, että naisten osallisuuden lisääminen vahvistaa paitsi kestävästä rauhan toteutumista ja säilymistä myös laajempaa yhteiskunnallista tasa-arvoa. Esimerkiksi naisten johtajuus tulevia sukupolvia inspiroivana tekijänä takaa naisille uusia mahdollisuuksia heidän yhteisöissään ja mahdollistaa tytöille paremman tulevaisuuden (Sandole & Staroste 2015, 128).

Ympäristökysymyksistä puhuttaessa aikaisempi narratiivi on saattanut esittää naiset ensisijaisesti uhreina eikä ratkaisuja ehdottavina ja kehittävinä toimijoina. Etenkin nykyään korostetaan kuitenkin sitä, että vaikka ilmastonmuutoksen kaltainen globaali uhka vaikuttaa eri

tavalla naisiin ja muihin sosiaalisesti haavoittuviin ryhmiin, naisilla on arvokasta paikallista ympäristöllistä ja sosiaalista tietämystä, jota heille on kertynyt muun muassa perinteisten sukupuoliroolien myötä. (Figueiredo & Perkins 2013, 188.) Tällainen tietämys ja osaaminen tulisi hyödyntää ratkaisuja kehitettäessä.

Mikäli halutaan lisätä naisten osallisuutta rauhanprosesseissa ja konfliktien jälkeisessä hallinnossa, ja sitä kautta niin ikään kehittää naisten ihmisoikeuksia, muutoksia täytyy tapahtua huomattavasti laajemmin kuin vain poliittisella tasolla ja päätöksenteossa. Perustavanlaatuinen muutos liittyy ihmisten ajattelutapoihin sukupuolittuneista valtasuhteista. Jotta tällaisia valtasuhteita voidaan muuttaa, huomio tulee kiinnittää erityisesti koulutukseen ja median instituutioihin, kuten myös ruohonjuuritason naisjärjestöihin, jotka pyrkivät muuttamaan patriarkaalisia ideologioita. (Cohn & Duncanson 2020, 747.) Kyse on myös ajatustapojen ja vakiintuneiden käytäntöjen purkamisesta ja muuttamisesta. Lähtökohtana tähän kaikkeen voidaan pitää sukupuolten tasa-arvoa, sen tavoittelemista ja edistämistä. Tasa-arvo nähdään välttämättömänä ehtona niin ihmisoikeuksille, oikeudenmukaisuudelle kuin kehitykselle – näin ollen se on ehto myös kestäväälle rauhanrakentamiselle. (Sandole & Staroste 2015, 130.)

Seuraavaksi esittelen vesidiplomatian pääpiirteitä ja sen erilaisia ulottuvuuksia. Tarkoituksena on selvittää, millä tavoin vesidiplomatia pyrkii nykyisin ottamaan huomioon sukupuolten tasa-arvon ja sen edistämisen diplomaattisissa prosesseissa. Tähän liittyen käsittelen myös feministisen vesidiplomatian mahdollisuutta.

2.3 Vesidiplomatian ulottuvuudet

UN-Waterin vuoden 2021 raportin mukaan noin 60 % maailman makeasta vedestä on valtioiden rajat ylittävää vettä (engl. *transboundary waters*) (Abigail 2024, 234). Maailmassa on yli 310 jaettua makean veden allasta eli esimerkiksi jokia ja järviä, jotka on jaettu kahden tai useamman valtion kesken (Ter Horst et al. 2024, 2). Ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun kaltaisten haasteiden myötä veden kysyntä on kasvanut, mikä taas on lisännyt veteen liittyviä (geo)poliittisia jännitteitä. Veden rooli kansainvälisessä politiikassa on etenkin nykyään merkittävä: vesi luo ja yhdistää rajoja sekä vaikuttaa niin ympäristöön kuin ihmisiin muokaten esimerkiksi kulttuurisia ja poliittisia identiteettejä. (Abigail 2024, 234.)

Vesi voi näin ollen sekä yhdistää että erottaa valtioita. Sehring et al. ovat tutkineet artikkelissaan *Diving into Water Diplomacy – Exploring the Emergence of a Concept* (2022) vesidiplomatian kehitystä ja sen keskeisiä piirteitä. Heidän mukaansa veden rajat ylittävä luonne tarkoittaa sitä, että valtioilla ei oikeastaan ole muuta vaihtoehtoa kuin tehdä yhteistyötä veden hallintaan, navigointiin, infrastruktuuriin ja sosiaalisiin teemoihin liittyvissä kysymyksissä. Käytännössä yhteistyö eri valtioiden välillä tarkoittaa diplomaattisia toimintatapoja, jotka veden kaltaisen luonnonvaran tapauksessa eivät välttämättä ole erityisen yksinkertaisia. 1990-luvun lopulta lähtien veden hallintotapa on korostanut sitä, että vesi ja sen hallinta ei ole ainoastaan teknistä, vaan siihen liittyy merkittävällä tavalla monia poliittisia ja sosiaalisia aspekteja. Tämän myötä myös diplomaattien rooli on korostunut yhteisistä vesivaroista ja niiden hallinnasta neuvoteltaessa eri valtioiden välillä. (Sehring et al. 2022, 201–203.)

Yhteisten vesivarojen, kuten rajat ylittävien jokien, järvien, soiden ja pohjavesien, hallinta naapurivaltioiden kesken on johtanut vesidiplomatian syntyyn. Vesidiplomatian käytön lisääntymisestä huolimatta käsitteenä se on edelleen hieman epämääräinen ja eri toimijat saattavat käyttää sitä hyvin eri tavoin. Vesidiplomatia voidaan kuitenkin määrittellä esimerkiksi seuraavasti: se on diplomatian ala, joka käsittelee veteen liittyviä kysymyksiä, ensisijaisesti veden saatavuutta ja määrää. Lisäksi se poikkeaa perinteisistä, hallinnollisista diplomaattisista suhteista, sillä siihen sisältyy sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat eri tasoilla. Yhteistyö eri toimijoiden välillä korostaa myös sitä, että vesidiplomatialla pyritään paitsi ennaltaehkäisevään toimintaan, myös positiivisiin ja win-win-tyyppisiin ratkaisuihin. Lisäksi vesidiplomatian nähdään ulottuvan myös muihin kuin veteen liittyviin kysymyksiin, joista esimerkkinä voidaan mainita alueellisen kehityksen, vakauden ja rauhan edistäminen. Vesidiplomatiaa voidaankin pitää sellaisena rauhanrakentamisen keinona, joka ulottuu laajalti myös vesisektorin ulkopuolelle. (Sehring et al. 2022, 203, 207–210.)

Vesidiplomatian poliittisuuden ja tietynlaisen monitoimijuuden lisäksi olennaista on huomioida se, että vesidiplomatia on pohjimmiltaan normatiivista. Sen avulla ei pyritä ainoastaan ymmärtämään vesikonflikteja tai tarvetta veteen liittyvään yhteistyöhön, vaan sillä pyritään luomaan kestäviä ja rauhanomaisia ratkaisuja kaikille vedenkäyttäjille. (Grech-Madin et al. 2018, 100.) Tämän vuoksi vesidiplomatiaa voidaan tarkastella tässä tutkielmassa myös tietynlaisena normatiivisena työkaluna, sillä sen avulla voidaan kehittää paitsi veden hallintaa, myös kestäväen rauhan saavuttamista sekä osallistavaa rauhantyötä, jossa naiset ovat aktiivisesti mukana rauhanprosesseissa ja muussa päätöksenteossa.

Vesidiplomatian perimmäisenä tavoitteena on rohkaista eri toimijoita yhteistyöhön veden hallintaan liittyvissä kysymyksissä sekä ehkäistä ja ratkaista veteen liittyviä poliittisia jännitteitä ennen kuin ne muuttuvat väkivaltaisiksi konflikteiksi (Mustasilta & Hakala 2023, 5). Vettä ei tulisi nähdä pelkästään konfliktien aiheuttajana vaan myös yhteistyön rakentajana. Jaetut vesivarat sekä niihin liittyvät poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset hyödyt tulisi tunnistaa, jotta niitä voitaisiin hyödyntää rauhanvälityksessä laajemminkin. (Salminen et al. 2019, 1.)

Vesidiplomatia on mahdollista jakaa kahteen toisiaan täydentävään toimintatapaan: 1) diplomatian ”vesittämiseen” ja 2) vesiasioiden diplomatisointiin. Diplomatian vesittäminen tarkoittaa veteen liittyvän tiedon ja osaamisen tuomista osaksi geopolitiikkaa ja diplomatiata. Pyrkimyksenä on se, että tiedon lisääminen ja siten kattavampi ymmärrys vesivaroista ja mahdollisista muutoksista ehkäisee vääriä tulkintoja ja siten myös jännitteitä. Vesiasioiden diplomatisointi taas keskittyy veden käytön ja vesiyhteisön poliittiseen puoleen. Käytännössä diplomatisoinnilla pyritään ehkäisemään ja ratkaisemaan jännitteitä käyttämällä hyödyksi diplomatiatyökaluja, kuten neuvotteluja tai sovittelumekanismia. (Salminen et al. 2019, 2.)

Keskisen, Salmisen ja Haapalan (2021) mukaan vesidiplomatian keskeisimmät aspektit voidaan luokitella seuraavasti: 1) poliittinen, 2) ennaltaehkäisevä, 3) yhdistävä, 4) yhteistyöhön perustuva ja 5) tekninen. Kaikki nämä viisi aspektia korostavat näkemystä siitä, että vesidiplomatia on prosessi, jossa jaettuja vesiä tulee lähestyä poliittisella harkinnalla diplomaattisia menetelmiä hyödyntämällä. (Keskinen, Salminen & Haapala 2021, 3.) Omassa työssäni näistä aspekteista korostuu ennen kaikkea vesidiplomatian ennaltaehkäisevä, yhdistävä ja yhteistyöhön perustuva luonne, sillä tarkastelen eri toimijoiden yhteistyötä ja eri taustoista tulevien ihmisten mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon. Nämä kaksi kokonaisuutta – monipuolinen yhteistyö sekä eri toimijoiden tietämyksen yhdistäminen – taas tukevat vesidiplomatian ennaltaehkäisevää luonnetta, sillä mikäli keskustelussa ja päätöksenteossa on mukana monipuolisesti erilaisia ryhmiä ja toimijoita, erilaiset näkemykset tulevat kuulluiksi, jolloin myös mahdollisilta kiistoilta voidaan välttyä.

Vesidiplomatia korostaa näin ollen vahvasti yhteistyötä ja on siten ennakoivaa, konflikteja ehkäisevää toimintaa. Monipuolinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on tärkeä osa vesidiplomatiata ja sen avulla voidaan ratkoa niin globaaleja kuin alueellisia veteen liittyviä ongelmia. Vesidiplomatia voidaankin jakaa mittakaavaltaan neljään eri tasoon: 1) alueellinen,

2) rajavesistöt kattava, 3) bilateraalin sekä 4) maan sisäinen⁹. Näistä tasoista ja tarkasteltavan kysymyksen kontekstista riippuen vesidiplomatia voi keskittyä melko erilaisiin asioihin ja kokonaisuuksiin. (Salminen et al. 2019, 3.)

Tyypillisimmin vesidiplomatian osapuolet koostuvat vesistöalueella eli esimerkiksi jaetun joen tai järven alueella sijaitsevista valtioista ja niiden hallinnoista sekä hallitustenvälisistä järjestöistä. Nykyisin myös niin sanotut kolmannen osapuolen toimijat, kuten ulkopuoliset valtiot, verkostot tai järjestöt, ovat yhä aktiivisemmin mukana diplomatiaprosesseissa edistämässä neuvotteluiden sujumista. Esimerkiksi Euroopan unioni ja sen eri jäsenvaltiot ovat pyrkineet lisäämään osallisuuttaan vesidiplomatiaan liittyvissä neuvotteluissa rauhanvälittäjän roolissa. (Keskinen, Salminen & Haapala 2021, 2.) EU:n jäsenmaista muun muassa Suomi, Alankomaat, Ruotsi, Saksa ja Sveitsi ovat pyrkineet profiloitumaan vesidiplomatian osajina ja siten tällaisina kolmansina osapuolina edistämässä rauhanvälitystä (Ulkoministeriö 2023b).

Vesidiplomatian monipuolisuus nähdäkseni tukee ajatusta siitä, että sitä tulisi hyödyntää 2020-luvun ilmastonmuutoksen, sään ääri-ilmiöiden sekä epävarmojen yhteiskunnallisten olosuhteiden kontekstissa entistä enemmän. Sen avulla voitaisiin ehkäistä veteen liittyviä jännitteitä ja konflikteja niin alueellisilla kuin laajemmilla kansainvälisillä tasoilla sekä luoda toimivia ratkaisuvaihtoehtoja, jotta voitaisiin ehkäistä konfliktien kehittyminen vesisodiksi. Seuraavaksi tarkastelen, onko vesidiplomatiasta erotettavissa feminististä lähestymistapaa painottavia piirteitä vai ollaanko vesidiplomatian piirissä vasta kulkemassa kohti osallistavampia toimintatapoja ja tavoitteita.

2.3.1 Feministinen vesidiplomatia: onko sitä?

Ter Horst et al. ovat tutkineet artikkelissaan *Gendered Practices in Transboundary Water Negotiations* (2024) sukupuolen roolia vesidiplomatiaan liittyvissä käytännöissä. Niin diplomatia kuin vesivarojen hallinta ovat perinteisesti melko maskuliinisia politiikan aloja. Tällä tarkoitetaan sitä, että molemmat sektorit ovat historiallisesti miesten hallitsemia aloja, mikä osaltaan on vaikuttanut siihen millaisia normeja ja käytäntöjä niihin liittyy. Vesisektorin

---

⁹ Alueellinen taso kattaa useita eri valtioita, esimerkkinä Keski-Aasia. Vaihtoehtoisesti alueellisella tasolla voidaan viitata myös EU:n kaltaisiin alueisiin tai yhteisöihin. Rajavesistön tulokulmana on vesi ja kontekstina maiden väliset suhteet. Bilateraalin taso kattaa kaksi valtiota ja yhden tai useamman rajavesistön. Maan sisäinen taso taas keskittyy veden käyttömuotoihin ja mahdollisiin etnisiin vähemmistöihin. (Salminen et al. 2019, 3.)

toiminta sekä veteen liittyvä asiantuntijuus, valta ja auktoriteetti liitetään edelleen melko vahvasti maskuliinisuuteen. Tällaisen tietynlaisen maskuliinisuuden normin vuoksi sukupuolen merkitys on jäänyt keskusteluissa käytännössä kokonaan huomiotta. Naiset on nähty ensisijaisesti veden käyttäjinä, ei päätöksenteossa aktiivisesti mukana olevina toimijoina. Diplomatian vahva maskuliinisuuden perinne perustuu niin ikään miesten historiallisesti pitkäkestoiseen valta-asemaan ja sen seurauksiin. Diplomatian osalta on tärkeää huomioida se, että useissa valtioissa naisten on ollut mahdollista toimia diplomaattina vasta 1900-luvun puolivälistä eteenpäin. (Ter Horst et al. 2024, 3.)

Niin vesidiplomatia kuin kansainvälisiin suhteisiin liittyvät toimintatavat ovat luonteeltaan paitsi maskuliinisia myös hyvin valtiokeskeisiä. Tämän takia sukupuoli on usein jäänyt vesidiplomatian korkean tason neuvottelupöytien ulkopuolelle kokonaan, jolloin naisten jokapäiväiset kokemukset ja heidän kohtaamat haasteet on pitkälti sivuutettu. (Singh 2019, 140.) Miesten hallinta veteen ja diplomatiaan liittyvissä kysymyksissä ja neuvotteluissa taas on johtanut siihen, että miesten muovaamat ja miesten kokemuksiin perustuvat normit ja arvot on esitetty neutraaleina, vaikka ne eivät sitä ole (Sehring et al. 2022, 1). Tämä puolestaan herättää kysymyksen siitä, millä tavoin sukupuoli vaikuttaa siihen kenellä ylipäätään on pääsy neuvotteluihin, miten prosessit on suunniteltu ja millainen vuorovaikutus ihmisten välillä neuvotteluissa on. Nämä kaikki kysymykset johdattelevat kenties kiinnostavimpaan eli millä tavalla sukupuoli vaikuttaa siihen, miten ja millaisia päätöksiä tehdään. (Ter Horst et al. 2024, 3–4.)

Veteen liittyvissä neuvotteluissa ajatellaan olevan jonkin verran eroja sen suhteen, millä tavoin miehet ja naiset toimivat neuvottelutilanteissa. Yhteistyötä ja kompromisseja painottavat lähestymistavat liitetään usein naisiin, kun taas hyökkäävä käyttäytyminen nähdään maskuliinisena, miehille tyypillisenä toimintana. Toisaalta se, että neuvotteluissa hyökkäävästi ja haastavasti eli ”maskuliinisesti” käyttäytyvät naiset nähdään jonkinlaisina poikkeuksina, kertoo sukupuolinormien olemassaolosta ja niiden merkittävästä vaikutuksesta. (Ter Horst et al. 2024, 21.) Näin ollen onkin hyvä pohtia sitä, miksi tietynlaiset piirteet ja toimintatavat ylipäätään nähdään maskuliinisina ja toiset feminiinisinä. Poliittikkaan liittyvät perinteet ja käytännöt varmasti selittävät niiden olemassaoloa, mutta miksi tällaisia sukupuolittuneita ajatuksia ja näkemyksiä ylläpidetään edelleen ja keitä ne lopulta hyödyttävät?

Sukupuolen rooli osana vedestä käytävää keskustelua ja päätöksentekoa oli käännekohdassa 1990-luvulla. Vuonna 1992 Brasiliassa järjestetty YK:n Earth Summit eli ympäristö- ja kehityskonferenssi (UNCED) huomioi ensimmäistä kertaa, että kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii eri toimijoiden yhteistyötä ja paikallista toimijuutta, mikä tarkoittaa myös ei-valtiollisten toimijoiden osallistumista. Samana vuonna Dublinissa järjestetyssä vesi- ja ympäristökongressissa (ICWE) otettiin käyttöön niin sanotut Dublinin periaatteet, joissa korostetaan naisten merkittävää roolia veden hankinnassa, hallinnassa ja turvaamisessa. Käännekohta ja muutos kohti osallistavampaa vesienhallintaa voidaan tiivistää tietynlaiseen feminiinisyyden käsitteeseen (engl. *feminisation*). Tällainen feminiinisyyden lisääminen viittaa naisten mukaan ottamiseen vesisektorin useisiin eri prosesseihin ja vaiheisiin. Se huomioi naisten roolin ja toimijuuden veteen liittyvissä kysymyksissä, mutta korostaa myös tarvetta perspektiivin muuttamiselle. Tällä viitataan muun muassa siihen, että vesisektoriin ja diplomatiassa ei tulisi liittää maskuliinisia konnotaatioita, vaan niistä tulisi päästä eroon. (Bisht 2022, 73–74.) Pelkkä naisten prosentuaalisen osuuden lisääminen vesidiplomatiassa ja veteen liittyvässä päätöksenteossa ei näin ollen riitä, vaan asenteissa ja ajattelutavoissa tapahtuva perustavanlaatuinen muutos on yhtä tärkeää, mikäli halutaan lisätä vesidiplomatian inklusiivisuutta.

Medha Bisht (2022) korostaakin tietynlaista bottom-up-lähestymistapaa diplomatiassa ja vesisektorin toiminnan tarkastelemisessa. Mikäli vesidiplomatiassa halutaan kehittää kohti feminististä vesidiplomatiassa, on huomioitava paikallisella, ruohonjuuritasolla tapahtuva toiminta ja potentiaali. Bishtin mukaan verkostojen rooli diplomatiassa ylipäätään on hyvin merkittävä, vaikka ne eivät olekaan saaneet riittävää huomiota. Verkostot luovat tärkeän, ruohonjuuritason toimintaa korostavan alustan, jolla on erittäin tärkeä rooli etenkin eri toimijoiden voimaannuttamisessa ja voimaantumisessa. (Bisht 2022, 77.)

Carmi, Alsayegh ja Zoubi ovat tutkineet artikkelissaan *Empowering women in water diplomacy: A basic mapping of the challenges in Palestine, Lebanon and Jordan* (2019) naisten roolia vesidiplomatiassa, vesisektorilla työskentelevien naisten kohtaamia haasteita sekä naisten voimaannuttamisen tärkeyttä. Carmi et al. tarkastelevat naisia vesidiplomatian parissa etenkin Palestiinassa, Libanonissa ja Jordaniassa, mutta toteavat, että monet heidän tutkimuksensa esille nousevat sukupuoleen liittyvät seikat ovat monelta osin yleismaailmallisia, vaikka heidän tutkimuksensa fokus onkin Lähi-idän alueella. Carmin et al. mukaan patriarkaaliset yhteiskunnat, sukupuolten epätasa-arvo ja vakiintuneet käytännöt

rajoittavat naisten mahdollisuutta osallistua vettä koskevaan päätöksentekoon. Näiden seurauksena naiset saattavat jäädä vesialan työmarkkinoiden ulkopuolelle, eikä heillä ole yhtäläistä pääsyä muun muassa teknologiaan ja koulutukseen, jotka takaisivat paremman työllistymisen vesisektorilla. (Carmi et al. 2019, 336, 339.)

Sehring et al. ovat tutkineet artikkelissaan *Water diplomacy: A man's world? Insights from the Nile, Rhine and Chu-Talas basins* (2023) vesidiplomatiassa vallitsevaa sukupuolten epätasapainoa ja naisten aliedustusta päätöksenteossa sekä paikallisella tasolla että valtioiden rajat ylittävissä prosesseissa. Sehring et al. korostavat institutionaalisten seikkojen vaikutusta siihen, ketkä pääsevät johtaviin asemiin veteen liittyvässä päätöksenteossa nostaten esille viisi merkittävintä tekijää: 1) tieteenalojen sukupuolierot, 2) sukupuolittunut työnjako, 3) kulttuuriset sukupuolinormit, 4) sukupuolistereotyytiat ja johtajuus, sekä 5) sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista koskevat politiikkatoimet. Nämä kaikki linkittyvät tavalla tai toisella sukupuoleen ja kulttuuriin liittyviin normeihin. Esimerkkinä se, ettei tyttöjä samalla tavalla kannusteta opiskelemaan teknillisiä aloja, jotka edelleen ovat merkittävä osa vesisektoria ja siten myös vesidiplomatiata. Toisena esimerkkinä on se, että johtajuus ja johtavissa asemissa työskenteleminen yhdistetään ensisijaisesti miehiin, eikä sitä nähdä kaikkialla naisille sopivana toimintana. (Sehring et al. 2023, 1, 6, 7.) Käsittelen instituutioiden merkitystä tarkemmin seuraavassa luvussa osana feministisen institutionalismin teoriaa.

Carmi et al. ehdottavat vesidiplomatian epätasa-arvoisen tilanteen ratkaisuksi naisten voimaannuttamista tai voimaantumista, jonka mukaisesti naisia tulisi kannustaa osallistumaan veteen liittyvään päätöksentekoon mahdollisimman monella eri tasolla. Jotta tämä olisi mahdollista, on kehitettävä naisten kansalaisvaikuttamista ja poliittista osallistumista, vahvistettava naisten roolia taloudellisessa päätöksenteossa, vähennettävä syrjintää ja marginalisointia, sekä panostettava naisten koulutukseen. Näiden avulla voidaan lisätä naisten osallisuutta ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan, jotka edelleen vaikuttaisivat positiivisella tavalla vakaiden yhteiskuntien rakentamiseen. (Carmi et al. 2019, 339.) Voimaannuttaminen, joka sisältää muun muassa kunnollisen koulutuksen ja yhtäläiset mahdollisuudet työmarkkinoilla, nähdään näin ollen yhtenä avaintekijänä sen suhteen, että inklusiivisemmän vesidiplomatian saavuttaminen on mahdollista.

Voimaannuttamiseen panostaminen tukee mielestäni näkemystä siitä, että vesidiplomatiassa vallitsevat sukupuolierot selittyvät ainakin osittain sukupuolittuneilla institutionaalisilla

piirteillä. Näin ollen tällaisia kulttuuriin, normeihin ja arvoihin iskostuneita institutionaalisia epätasa-arvoja olisi myös mahdollista muokata naisten voimaannuttamisen kautta. Esimerkiksi koulutukseen ja koulutusmahdollisuuksiin liittyvä voimaannuttaminen voisi viitata siihen, että tyttöjä kannustettaisiin yhtä lailla opiskelemaan tekniikkaa tai hakeutumaan insinöörin ammattiin. Toisaalta vesisektoria tulisi laajentaa entistä enemmän teknillisten alojen ulkopuolelle, jolloin niin sanotusti naisille tyypillisemmät alat – esimerkiksi yhteiskunta- ja ympäristötieteet – olisivat yhtä arvostettuja kuin tekniikan ala.

3 Teoreettiset lähtökohdat

Tässä luvussa esittelen tutkielman teoreettiset lähtökohdat eli ekofeminismin ja feministisen institutionalismin. Tutkielman teoreettisena perustana toimiva ekofeminismi lähestyy aineiston analyysiä kriittisellä ja olemassa olevia toimintatapoja, tässä tapauksessa vakiintuneita vesienhallinnan käytäntöjä, kyseenalaistavalla tavalla. Ekofeminismin ohelle, ikään kuin sitä tukevaksi teoreettiseksi lähestymistavaksi olen valinnut feministisen institutionalismin. Sen avulla on mahdollista tehdä havaintoja raporteissa esiin nousevista rakenteellisista kysymyksistä ja huomioista, joita käytetään vesienhallinnan kehittämiseksi.

3.1 Ekofeminismi

Arran Stibbe (2015) on todennut, että ekofeminismin yhtenä tavoitteena on muuttaa yhteiskuntaa siten, että naisilla olevaa ekologista herkkyyttä (engl. *ecological sensitivity*) tulee arvostaa ja hyödyntää ekologisempien yhteiskuntien jälleenrakentamisessa. Tällainen ekologinen herkkyys taas on kertynyt naisille vähitellen heidän käytännön rooliensa myötä muun muassa toimeentulon kehittämisen ja yhteisöjen rakentamisen kautta. (Stibbe 2015, 12.) Kuten luvussa 2.2.1 on käynyt ilmi, naisilla on merkittävä vastuu ja siten myös tietämys veden jokapäiväisestä käytöstä, mutta vastuu on rajoittunut nimenomaan tällaiseen arkiseen toimintaan esimerkiksi kotitalouksien osalta, eikä se ole ulottunut riittävästi esimerkiksi naisten vaikutusmahdollisuuksiin päätöksenteossa. Stibben ajatuksia mukaillen naisten ekologiseen herkkyyteen sisältyvä veteen liittyvä tietämys ja osaaminen tulisi hyödyntää aiempaa paremmin osana vesidiplomatian ja vesienhallinnan osallistavuuden kehittämistä.

Eleonora Federici (2022) on tutkinut artikkelissaan *Why Ecofeminism Matters: Narrating/translating ecofeminism(s)* ekofeminismin kehitystä ja sitä, millainen merkitys ekofeministisen tutkimuksen laajentumisella länsimaiden ulkopuolelle on ollut. Artikkelissa on huomioitu myös esimerkiksi tutkimuksen monipuolistumisen merkitys kielen näkökulmasta. Ekofeminismin avulla voidaan viitata melko monipuoliseen ja laajaan ideologiaan, joka kattaa aiheita naisten oikeuksista veteen liittyviin ympäristökysymyksiin ja ilmansaasteisiin. Toisaalta sukupuolen ja ympäristön välistä suhdetta korostava ekofeminismi nostaa esiin myös teollisten länsimaiden sortoa, jota ne ovat kohdistaneet globaalin etelän valtioihin ja ihmisiin. Ekofeminismin teoreettiset juuret voidaan sijoittaa 1970–1980-lukujen taitteen Yhdysvaltoihin, josta se on lähtenyt kehittymään osana feminististä teoriaa ja sukupuolentutkimusta. (Federici

2022, 66, 68). Ekofeminismi -termi mainittiin kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuonna 1974 ranskalaisen feministin ja tutkijan Françoise d'Eaubonnen teoksessa *Le Féminisme ou la mort* (Stephens 2013, 6).

Federici nostaa esiin paitsi Carolyn Merchantin (ks. esim. *The Death of Nature: Women, Ecology and the Scientific Revolution*, 1980) ja Rachel Carsonin (ks. esim. *Äänetön kevät*, 1962) kaltaisten tutkijoiden merkityksen ekofeminismin kehittymisessä, myös ei-länsimaalaisten teoreetikkojen, kuten intialaisen ympäristöaktivisti ja filosofi Vandana Shivan tekemän työn ekofeminismin laajentamiseksi ja sen tunnettuuden lisäämiseksi myös länsimaiden ulkopuolella. (Federici 2022, 68, 70, 72–73.)

Ekofeminismissä korostuu merkittävällä tavalla binääriajattelu ja dualismien vaikutus toimintaa ja siten myös instituutioita ohjaavina tekijöinä. Teoksessa *Feminism and the mastery of nature* (1993) Val Plumwood korostaa, että länsimainen filosofia ja siten myös ekofeminismi on rakentunut pitkälti binäärisen ajattelun varaan, jossa dualismit osoittavat sekä sukupuoleen, rotuun että kolonisaatioon perustuvaa sortoa. Plumwoodin mukaan dualismit edustavat tiettyä erilaistamisen (engl. *differentiation*) muotoa, jossa valta rakentaa erilaisuutta aiemman ja vieraan maailman välillä. Dualismit eivät ole muusta maailmasta riippumattomia ideoita ja järjestelmiä, vaan ne liittyvät läheisesti valtaan ja sen kasautumiseen. Samalla ne ilmaisevat kulttuurin piirteitä ja siihen liittyviä oikeutuksia. Länsimaisen ajattelun dualistisista pareista Plumwood nostaa esille muun muassa seuraavien merkityksen: kulttuuri/luonto, ihminen/luonto, mies/nainen ja julkinen/yksityinen. Dualismit ovat Plumwoodin mukaan kykeneviä jatkuvalla muutokselle, sillä ne ovat muovautuneet tietynlaisiksi osana historiallista kehitystä ja kulttuurista kontekstia. Nimenomaan kulttuuri voidaan nähdä mahdollisena keinona dualismien uudelleenmäärittämiseen ja niiden purkamiseen. (Plumwood 1993, 41–43.) Plumwoodin ajatusten pohjalta ekofeministit ovat jatkaneet dualismien kyseenalaistamista ja purkamista korostaessaan esimerkiksi kielen ja sen käytön merkitystä diskurssien muovaamisessa (Federici 2022, 69).

Kuten luvussa neljä analyysimenetelmää esiteltäessä tullaan huomaamaan, myös Carol Bacchi korostaa WPR-metodissaan binäärien merkitystä ja niiden keskinäistä hierarkiaa. Ekofeminismissä ja WPR-metodissa korostuvat binäärien merkitykset ja dualismit tulevat näin ollen olemaan tarkastelun keskiössä myös analyysiä tehtäessä. Tarkoituksena on selvittää, kuinka paljon olemassa olevat dualismit vaikuttavat siihen, millaisia asioita pidetään

ongelmallisina, miten niistä puhutaan ja minkälaisia keinoja niiden ratkaisemiseksi on kehitetty.

Vaikka Rachel Carsonia voidaankin pitää nykyaikaisen ekofeminismin ”äitinä” ympäri maailmaa ja hänen tietynlainen avantgardistinen ekofeminisminsä lisäsi merkittävällä tavalla tietoisuutta ympäristöön ja sukupuoleen liittyvistä kysymyksistä, Federici korostaa ei-länsimaalaisten teoreetikkojen merkitystä ekofeministisen teorian laajentamisessa ja monipuolistamisessa, jonka myötä ekofeminismi on tullut tunnetummaksi laajemmalle yleisölle myös akatemian ulkopuolella. Vandana Shiva ja muut ei-länsimaalaiset ekofeministit korostavat näkemyksissään sitä, että ”valkoinen ekofeminismi” sivuuttaa sen faktan, että luonto, kulttuuri ja sukupuoli ovat historiallisesti ja sosiaalisesti konstruoituja, jonka vuoksi niissä on merkittävää vaihtelua eri kulttuurien ja aikojen välillä ja sisällä. Tämän huomion sivuuttaminen ohjasi valkoisen ekofeminismin ajatusta siihen suuntaan, että se ryhmitti naiset yhdeksi homogeeniseksi ja uniikiksi kategoriaksi, jolloin ei myöskään huomioitu naisten keskinäisiä eroja esimerkiksi luokan, rodun tai etnisyyden suhteen. Oleellista onkin huomioida se, että ekofeminismin tulee olla intersektionaalista ja sen tulee kyetä analysoimaan naisten välisiä eroja globaalilla tasolla. (Federici 2022, 70, 73.)

Ekofeminismi voidaan Stephensin (2013) mukaan jakaa kahteen koulukuntaan: luontoekofeminismiin ja kulttuuriekofeminismiin. Luontoekofeminismin (engl. *nature ecofeminism*) mukaan naisten ja luonnon välillä on merkittävä yhteys, joka on ensisijaisesti biologinen ja psykologinen. Kulttuurinen ekofeminismi (engl. *cultural ecofeminism*) taas pyrkii pois tällaisesta luonto-nainen-yhteydestä, joka juontuu sen mukaan ennen kaikkea sosiaalisesti konstruoidusta patriarkalisesta järjestelmästä. Kulttuurinen ekofeminismi näin ollen torjuu ajatuksen siitä, että naisilla olisi jonkinlainen biologinen yhteys luontoon. Tämän ajatuksen mukaisesti kyseenalaistetaan myös esimerkiksi ”luonnollisia käytöseroja” miesten ja naisten välillä. Kulttuurinen ekofeminismi tarjoaa epistemologisen kielen, jonka avulla tällaisia naiiveja ja haitallisia dualismeja – kuten subjekti/objekti – voidaan kyseenalaistaa. Kulttuurisessa ekofeminismissä korostetaan, että dualismit ovat sosiaalisesti konstruoituja, jonka vuoksi niitä on myös mahdollista muuttaa, tai päästä niistä jopa kokonaan eroon. (Stephens 2013, 6, 18, 35, 46.) Omassa tutkielmassa analyysi pohjautuu pitkälti tällaisen kulttuurisen ekofeminismin näkemyksiin: analyysissä pyritään selvittämään sosiaalisesti konstruoituja rakenteita, ajatuksia ja toimintatapoja, jotka ovat vaikuttaneet vesienhallinnan sukupuolittuneisuuteen.

3.1.1 Olemassaolon näkökulma ekofeminismin perustana

Seuraavaksi tarkastelen sosiologi Maria Miesin ja ekofeminismin tutkija Vandana Shivan ajatuksia ekofeminismistä teoksessa *Ecofeminism* (1993). Kuten luvussa 2.2.1 ilmeni, naisilla korostetaan olevaan veteen liittyvää vastuuta etenkin perheestä ja kotitaloudesta huolehtimisen näkökulmasta. Myös Mies ja Shiva korostavat, että patriarkalisissa yhteiskunnissa naiset ovat vastuussa jokapäiväisen elämän tuottamisesta ja ylläpitämisestä eli he ikään kuin ylläpitävät olemassaoloa (engl. *subsistence*), liittyipä se sitten esimerkiksi veteen, ruokaan tai viljelysmaahan liittyvään vastuuseen. (Mies & Shiva 1993, 279.) Mies ja Shiva nostavat esiin ekofeminismin keskeisen ajatuksen siitä, että luonnon hyvinvoinnin ja olemassaolon turvaamiseksi tarvitaan uudenlainen ja ekologisesti kestävä visio, jonka avulla voidaan kehittää toimia ja ratkaisuja kestävämmän yhteiskunnan aikaansaamiseksi. He kutsuvat tällaista visiota termillä *subsistence perspective* (tai *survival perspective*), jonka olen suomentanut olemassaolon näkökulmaksi. Heidän mukaansa ekofeminismin perusoletus liittyy tällaisiin perustavanlaatuisen elämän tarpeiden – kuten ruoan, turvan ja vaatetuksen tai vapauden ja tiedon – merkitykseen ja niiden tunnistamiseen toimintaa ohjaavina tekijöinä. (Ibid., 8, 20, 297.) Tässä alaluvussa käsittelem tarkemmin olemassaolon näkökulmaa ekofeminismin perustana, sillä nähdäkseni siihen kiteytyy sukupuolen ja luonnon välinen yhteys oleellisella tapaa tutkielman analyysiä ajatellen.

Tällainen olemassaolon näkökulman käsite kehitettiin alun perin analysoimaan piilotettujen, palkkaa saamattomien tai heikosti palkattujen naisten, maanviljelijöiden ja pientuottajien työtä epävirallisella sektorilla etenkin globaalien etelän kontekstissa. Osana ekofeminististä teoriaa olemassaolon näkökulma tarjoaa vaihtoehdon patriarkaalisten yhteiskuntien sortaville rakenteille, sillä se ei niiden tapaan perustu naisten, luonnon tai muiden ihmisten kolonisaatioon ja hyväksikäyttöön. (Mies 1993, 297, 302.)

Olemassaoloa painottavaan ja yhteistyöhön perustuvaan näkökulmaan sisältyy Miesin mukaan seuraavia keskeisiä elementtejä: 1) ihmisten yhteiskunnallinen järjestäytyminen, 2) olemassaoloon liittyvän tiedon ja taidon elvyttäminen, 3) aktiivinen osallistuminen kehitysprosesseihin, 4) pyrkimys muuttaa yhteiskunnalliseen epätasa-arvoon ja hyväksikäyttöön liittyviä rakenteita, 5) kriittinen suhtautuminen vallitsevaan tieteeseen ja teknologiaan, ja samalla pyrkimys kehittää paikallisesti tuotettuja ja ekologisesti kestäviä

vaihtoehtoja, ja 6) pyrkimys lopettaa yhteisten resurssien yksityistäminen ja sen sijaan pyrkiä kehittämään yhteisön omistajuutta esimerkiksi veden kaltaisia resursseja koskien. Nämä osatekijät linkittyvät merkittävällä tavalla tämän lähtökohdan päätavoitteeseen eli itseluottamuksen voimistumiseen ja hengissä pysymisen turvaamiseen, joka viittaa ennen kaikkea siihen, että tullaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti riippumattommaksi ulkoisista markkinavoimista. (Mies 1993, 311–312.) Edellä mainitut seikat ovat erityisessä tarkastelussa myös tämän tutkielman analyysiosiossa, kun pyrin selvittämään, millä tavalla YK:n WWDR-raporteissa huomioidaan esimerkiksi osallistavuuden merkitystä, syrjivien rakenteiden poistamista sekä paikallisen tietämyksen ja paikallisten ratkaisujen merkitystä osana vesienhallinnan kehittämistä.

Olemassaolon näkökulma on tuottanut informaatiota ja inspiroinut monia eri aloitteita, sekä ohjannut ruohonjuuritason feminististen ja ekologisten liikkeiden toimintaa. Samalla siihen liittyvät haasteet viestivät poliittisesta kritiikistä, jota on kohdistettu niin riistävään ja ekologisesti haitalliseen teknologiaan, kasvuorientoituneeseen kapitalismiin tai sosialistisiin teollisuusjärjestelmiin. (Mies 1993, 318.) Maria Mies on koonnut olemassaolon näkökulman pääpiirteet yhdeksän kohdan listaksi:

1. Taloudellisen toiminnan tulisi pyrkiä elämän (uudelleen) luomiseen, ei jatkuvaan hyödykkeiden kasvuun ja rahan kerryttämiseen. Tällä viitataan muun muassa perustavanlaatuisien tarpeiden tuottamiseen, omavaraisuuteen ja alueellisuuteen.
2. Taloudellisen toiminnan tulee perustua suhteisiin luonnon kanssa ja ihmisten välillä. Tällä viitataan siihen, että luontoa ja sen monimuotoisuutta tulee kunnioittaa. Ihmisten toiminta suhteessa luontoon tulee perustua kunnioitukseen, yhteistyöhön ja vastavuoroisuuteen. Ihmisten välisten suhteiden tulee muuttua siten, että etenkin naisten ja miesten välillä tulee olla enemmän vastavuoroisuutta, solidaarisuutta ja kunnioitusta.
3. Olemassaolon näkökulma perustuu osallistavaan ja ruohonjuuritason demokratiaan, joka tulisi ilmetä niin poliittisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista ja teknologisista päätöksistä. Tämän ajatuksen mukaisesti yksityistä ja julkista ei voida erottaa toisistaan, vaan yksityinen on julkista.
4. Olemassaolon näkökulma vaatii moniulotteisen lähestymistavan ongelmanratkaisuun. Tässä korostetaan, että ongelmat ovat monisyisiä ja toisiinsa liittyviä, jonka vuoksi niihin tarvitaan kattavia ratkaisuja. Esimerkkinä se, ettei ympäristöongelmia voida ratkoa ainoastaan teknologisilla ratkaisuilla.

5. Olemassaolon näkökulma vaatii tiedon, teknologian ja tietämyksen uutta paradigmaa. Tällä viitataan osallistavan toiminnan kehittämiseen, kuten ruohonjuuritoiminnan ja naisten tietämyksen hyödyntämiseen osana modernin tutkimuksen kehittämistä.
6. Olemassaolon näkökulma johtaa kulttuurin ja työnteon jälleenliittämiseen. Tässä korostuu se, että kulttuuri ei kuulu ainoastaan esimerkiksi eliitille.
7. Olemassaolon näkökulma vastustaa kaikkia veden kaltaisen kollektiivisen omaisuuden yksityistämisen ja kaupallistamisen yrityksiä. Sen sijaan se edistää näihin liittyvää yhteistä vastuuta.
8. Olemassaolon näkökulma pitää välttämättömänä sitä, että miehet jakavat elämän suojelemiseen liittyvän vastuun naisten kanssa käytännön tasolla. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että miesten tulee yhtä lailla osallistua esimerkiksi kotitalouksien ja perheen hoitamiseen, kuten myös ottaa vastuuta luonnon suojelemisesta.
9. Ainoastaan olemassaolon näkökulma voi taata rauhan paitsi luonnon kanssa, myös muiden kansojen ja sukupuolten välillä, sillä olemassaolon näkökulmassa ajatus hyvästä elämästä ei perustu luonnon tai muiden ihmisten hyväksikäyttöön. (Ibid., 319–322.)

Nämä edellä mainitut pääpiirteet ohjaavat merkittäväällä tavalla myös aineiston analyysiä, sillä tarkoituksena on kiinnittää huomiota siihen, millä tavoin nämä olemassaolon näkökulmassa korostuvat seikat mahdollisesti näkyvät WWDR-raporteissa. Erityisenä mielenkiinnon kohteena on kolmas pääpiirre, joka korostaa osallistavuuteen ja ruohonjuuritasoon perustuvaa demokratiaa. Tämän pohjalta YK:n raporteista pyritään tekemään havaintoja sen suhteen, huomioivatko ne tällaista aspektia vai eivät. Toisaalta myös kohta seitsemän eli veden kaltaisen luonnonvaran yksityistämisen vastustaminen on tarkastelun kohteena WWDR-raporttien analyysissä.

3.1.2 Ekofeminismi ja vesienhallinta

Tässä alaluvussa käyn läpi Vandana Shivan ajatuksia ekofeminismistä vesienhallinnan näkökulmasta. Shiva on todennut, että veden niukkuuden perimmäiset syyt liittyvät ihmisten ahneuteen, piittaamattomaan teknologiaan ja siihen, että luonnolta otetaan enemmän kuin mitä se pystyy uudistamaan ja puhdistamaan (Shiva 2003, 17). Teoksessa *Taistelu vedestä* (2003) Shiva on tutkinut vesivarojen hallintaa ja eroavaisuuksia sen suhteen, millä tavoin veteen suhtaudutaan. Shivan mukaan veden kaltaisen luonnonvaran tapauksessa olisi erityisen tärkeää tunnistaa sen sosiaalinen ja ekologinen arvo, jotta voidaan taata veden oikeudenmukainen ja

kestävä käyttö. Mikäli vettä tai muita luonnonvaroja arvioidaan pelkästään niiden markkinahinnan perusteella, seurauksena on epäoikeudenmukaisten ja ekologisesti kestävämmien käytäntöjen vahvistuminen. (Ibid., 21.)

Vesikriisi voidaan tietyllä tapaa tiivistää kahden vastakkaisen paradigman eli markkinaparadigman ja ekologisen paradigman väliseen kilpailuun. Markkinaparadigma korostaa vesikriisin johtuvan vesikaupan puutteesta, mikä voitaisiin korjata siirtämällä ja jakamalla vettä vapaiden markkinoiden kautta. Shiva kuitenkin painottaa, että vesikriisi on ekologinen ongelma, johon vaaditaan ekologisia ratkaisuja, ei markkinaratkaisuja. Yhtenä ratkaisuna voidaan pitää ekologisen demokratian elvyttämistä. (Shiva 2003, 30–31.) Näiden kahden paradigman välinen kamppailu edelleen korostaa ekofeminismille keskeisiä dualismeja ja niiden vaikutusta toimintaan ja päätöksentekoon.

Vesioikeuksia on perinteisesti pidetty luonnollisena perusoikeutena, mikä tarkoittaa sitä, että vesioikeuksien juuret ovat niin ihmisluonnossa, historiallisissa olosuhteissa, perustarpeissa kuin oikeuskäsityksessä. Tällaisen luonnollisen perusoikeuden mukaan vettä voi käyttää, mutta sitä ei voi omistaa. Vesivarojen yksityistäminen on kuitenkin jatkuvasti kiihtynyt valtioiden ja markkinoiden pyrkimässä ottamaan valtaa vesivaroista. Mikäli halutaan taata tehokas, ekologisesti kestävä ja oikeudenmukainen vesienhallinta, joka turvaa kaikkien vedenkäyttäjien tarpeet, on kehitettävä veden hajautettua hallintaa, yhteisöllisiä oikeuksia ja demokraattista omistajuutta. (Shiva 2003, 33, 37, 44.) Tässä kohtaa voidaan jälleen nostaa esiin ekofeminismin olemassaolon näkökulmaan sisältyvä piirre siitä, että oleellista olisi vastustaa tällaisia yksityistämisyrittäjiä ja tunnistaa veden kollektiivisen omistajuuden merkittävyys sekä ihmisten että luonnon hyvinvoinnin kannalta.

Shiva mainitsee vesidemokratian yhtenä merkittävänä kokonaisuutena, jolla voidaan taata ekologisten ja kestävien ratkaisujen aikaansaaminen. Vesidemokratia, jossa kaikilla kansalaisilla on oikeus puhtaaseen veteen, perustuu yhdeksään periaatteeseen: 1) vesi on luonnon lahja, 2) vesi on elämän ehto, 3) vesi yhdistää elämän, 4) elämiseen tarvittavan veden tulee olla ilmaista, 5) vettä on rajallinen määrä ja se voi ehtyä, 6) vettä pitää säästää, 7) vesi on yhteinen luonnonvara, 8) kenelläkään ei ole oikeutta tuhoaa vesivaroja, ja 9) vettä ei voi korvata. (Shiva 2003, 48–49.) Näitä periaatteita mukailien ihmisten aiheuttamaa veden niukkuutta ja vesikiistoja on mahdollista minimoida, jos veden tunnustetaan olevan yhteisön

kollektiivista omaisuutta (Ibid., 129). Myös nämä vesidemokratian periaatteet ovat tarkastelun kohteena aineiston analyysissä.

3.2 Feministinen institutionalismi ekofeminismin tukena

Tässä alaluvussa esittelen tutkielman toisen teorian eli feministisen institutionalismin. Ekofeminismi toimii tutkielman teoreettisena perustana, mutta tutkimuksen tavoitteiden kannalta on oleellista tarkastella niin vesidiplomatiaan kuin vesienhallintaan liittyviä institutionaalisia seikkoja, jotka omalta osaltaan selittävät näille tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi niiden sukupuolittuneita rakenteita, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti muun muassa siihen, millainen rooli naisilla on veteen liittyvässä päätöksenteossa.

Mackay, Kenny ja Chappell ovat tutkineet artikkelissaan *New Institutionalism Through a Gender Lens: Towards a Feminist Institutionalism* (2010) feministisen institutionalismin kehitystä osana uutta institutionalismia (engl. *new institutionalism, NI*). Mackay et al. korostavat artikkelissaan feministisen institutionalismin merkitystä uuden institutionalismin teoreettisessa laajentamisessa erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Heidän mukaansa neljästä lähestymistavasta eli rationaalisen valinnan institutionalismista, historiallisesta institutionalismista, sosiologisesta institutionalismista ja diskursiivisesta institutionalismista koostuva uusi institutionalismi ei ole aikaisemmin onnistunut ottamaan huomioon sukupuolen vaikutusta virallisissa tai epävirallisissa instituutioissa. Näin ollen instituutioiden, rakenteiden, toimijuuden tai vallan sukupuolittuneisuuteen liittyvät seikat eivät ole olleet näiden perinteisten lähestymistapojen tutkimuksen ydintä. Tähän ratkaisuna Mackay et al. näkevät uuden institutionalismin kehittämisen ”sukupuolittuneiden linssien” kautta. (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 573–574.)

Feministinen institutionalismi korostaa instituutioiden sukupuolittuneisuutta, joka tarkoittaa sitä, että maskuliinisuuden ja feminiinisuuden konstruktiot ovat kietoutuneita poliittisten instituutioiden jokapäiväiseen toimintaan ja logiikkaan. Instituutioiden tarkasteleminen sukupuolen näkökulmasta edesauttaa niiden ymmärtämistä monella tapaa, sillä sukupuoli selittää merkittäväällä tavalla niiden muotoutumista, muutosta ja toisaalta jatkuvuutta, rakennetta, toimijuutta sekä valtaa. Pitkälti maskuliiniseen ideaaliin perustuvat institutionaaliset rakenteet, tavat ja normit arvottavat sitä, mitä pidetään tavoiteltavana. Samaan aikaan marginalisoituja näkökulmia rajoitetaan, jolloin muun muassa naisten ideat eivät tule

samalla tavalla kuulluiksi. Feministisen institutionalismin mukaan miehillä ja naisilla ei näin ollen ole yhtäläisiä toimintamahdollisuuksia instituutioiden kaltaisissa ympäristöissä. (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 580, 582.)

Meryl Kenny (2010) määrittelee feministisen institutionalismin lähestymistavaksi, jossa yhdistetään piirteitä uudesta institutionalismista – etenkin historiallisesta institutionalismista – sekä feministisestä valtio-opista (engl. *feminist political science, FPS*). Historiallinen institutionalismi tarjoaa merkittävää tietoa olemassa olevien järjestelmien toiminnasta ja siitä, kuinka ne ovat muovautuneet edeltäjiensä mukaisesti, mutta toisaalta kuinka ne myös kykenevät muutokseen vuorovaikutuksessa muiden instituutioiden kanssa. Feministinen lähestymistapa taas osoittaa, että sukupuolinormit ja sukupuolten väliset suhteet ovat melko jähmeitä institutionaalisia perinteitä, joita tulisi pyrkiä muuttamaan. Kenny asettaa sukupuolen – oli kyse sitten sen symbolisesta tasosta kuin jokapäiväisestä kanssakäymisestä – keskiöön, kun pohditaan institutionaalisten uudistusten ja muutosten mahdollisuutta. (Kenny 2010, 21, 39, 40.) Siinä missä esimerkiksi historiallinen institutionalismi korostaa, että instituutioilla ylipäätään on väliä, feministinen institutionalismi vie ajatuksen seuraavalle tasolle painottaen, että niillä on väliä, mutta niillä on aivan erityinen merkitys naisille (Grace 2010, 111).

Feministinen lähestymistapa tarjoaakin merkittävän sukupuolittuneen näkökulman uuden institutionalismin ymmärrykseen vallasta, sillä se korostaa, että poliittisia prosesseja sisältäviä valtasuhteita tuotetaan sukupuolen kautta. Sukupuolten väliset suhteet ja sukupuolinormit ovat osa laajempaa instituutioiden dynamiikkaa ja ne omalta osaltaan heijastavat esimerkiksi sitä, miten vallan epäsuhtaisuutta institutionalisoidaan. Tärkeää on huomata, että sukupuolten välisissä suhteissa tapahtuvat rakenteelliset muutokset voivat aikaansaada myös laajempia institutionaalisia muutoksia. (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 582, 583.)

Sehring et al. (2023) korostavat, että sukupuolten tasa-arvoa rajoittavat rakenteet eivät ilmene ainoastaan virallisissa ja muodollisissa säännöissä, vaan myös normien ja käytännön tasolla, jolloin ne hyödyttävät toisia ryhmiä ja haittaavat toisia. Heidän mukaansa etenkin vesidiplomatiasta puhuttaessa olennaista on huomioida, että instituutioiden ja sukupuolen välinen yhteys voi ilmetä nimellisellä tasolla, jolla viitataan esimerkiksi naisten prosentuaaliseen edustukseen ja erilaisiin kiintiöihin, ja todellisella tasolla, jolla viitataan esimerkiksi miesten lukumääräiseen johtoasemaan, joka miehillä on ollut väitetyesti neutraaleilla alustoilla. Nimellinen taso on saanut jonkin verran huomiota niin vesisektorilla

kuin diplomatian alalla, esimerkkinä erilaiset naisten voimaannuttamisen ohjelmat, mutta todellinen taso sen sijaan on jäänyt vähemmälle huomiolle. Todellinen taso on siitä merkittävä, että se pitkälti ohjailee normeja ja kulttuurisia arvoja, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, millaiset piirteet, taidot tai luonteenlaadut nähdään vesienhallintaan ja vesidiplomatiaan sopivina. (Sehring et al. 2023, 2.)

Feministinen institutionalismi osana uutta institutionalismia luo tutkielmaan mielekkään teoreettisen lisän myös analyysimenetelmän eli WPR-metodin näkökulmasta. Bacchin WPR-metodi – kuten seuraavassa luvussa tullaan huomaamaan – korostaa muun muassa historiallisen kontekstin, kulttuurin, normien ja arvojen merkitystä politiikkatoimien muotoutumisessa. Poliittikkatoimet taas heijastavat näkemyksiä siitä, mitä pidetään ongelmallisena, eivätkä ne näin ollen ole varsinaisia ratkaisuja ongelmiin, vaan ne pikemminkin luovat ongelmia (Bacchi 2012, 22). Niin ikään sosiologinen institutionalismi korostaa, että instituutiot eivät ole ratkaisuja kollektiivisiin ongelmiin, vaan ne heijastavat yhteisöjen ja yhteiskuntien ajatuksia siitä, miten maailma toimii (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 575). Toinen seikka, joka puoltaa feministisen institutionalismin ja WPR-metodin yhteensopivuutta on ajatus instituutioiden muutoskyvystä. Bacchin mukaan ongelmien representaatiot ovat jokseenkin sattumanvaraisia, jonka vuoksi ne ovat myös alttiita muutoksille (Bacchi 2009, 11). Myös uusi institutionalismi – etenkin feministinen institutionalismi – korostaa, että instituutiot kehittyvät ajan mittaan niin sisäisten kuin ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta. Esimerkiksi ideat ja diskurssit konstruoivat ja muokkaavat valtaa, joka edelleen vaikuttaa institutionaaliseen kehitykseen. (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 577, 579.)

Ekofeminismiin ja feministiseen institutionalismiin linkittyvät teoreettiset lähtökohdat tukevat tutkielman tavoitteita sen suhteen, että niiden avulla voidaan selvittää, millä tavoin vesienhallintaan, vesidiplomatiaan ja rauhanrakentamiseen liittyvät rakenteet ovat sukupuolittuneita. Lisäksi teorioiden avulla voidaan selvittää, miten tällaisia rakenteita ja toimintatapoja voidaan muuttaa paitsi siten, että ne huomioisivat sukupuolen merkityksen paremmin, myös siten, että ne olisivat ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämpiä.

4 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa esittelen tutkielmaan valitun aineiston ja tutkimusmenetelmän. Ensimmäisenä esittelen tutkielmassa käyttämäni aineiston eli Yhdistyneiden kansakuntien World Water Development Report -raportit, joista olen valinnut tarkasteltavaksi vuosien 2019, 2023 ja 2024 raportit. Tämän jälkeen esittelen tutkielmaan valitun analyysimenetelmän eli Carol Bacchin (2009 & 2012) kehittämän ”*What’s the Problem Represented to be?*” -metodin, josta käytän ensisijaisesti lyhennettä WPR-metodi. Viimeisenä käyn läpi aineiston käsittelyn etenemisen.

4.1 Aineiston valinta ja esittely

Tutkielman aineistona käytän YK:n World Water Development Report eli WWDR-raportteja vuosilta 2019, 2023 ja 2024. Olen valinnut tarkasteltavaksi YK:n WWDR-raportit sen vuoksi, että niiden kautta analyysissä on vahva YK-näkökulma, joka edelleen tukee valtioiden rajat ylittävien vesikysymysten sekä osallistavan vesienhallinnan tarkastelemista globaalista näkökulmasta. WWDR-raporttien valintaa voidaan perustella myös niiden merkittävyydellä ja pitkäkestoisuudella. Vuodesta 2003 lähtien julkaistuja raportteja on yhteensä 16 siten, että vuodesta 2014 raportit ovat ilmestyneet vuosittain (Unesco 2025).

WWDR-raportit julkaistaan vuosittain maailman vesipäivän yhteydessä ja niissä tarkastellaan tiettyä veteen liittyvää kokonaisuutta mukaillen kunkin vuoden vesipäivän teemaa. Raportit on tehty yhteistyössä UN-Waterin ja Unescon kanssa siten, että Unesco on vastuussa raporttien julkaisemisesta. WWDR-raportit tarjoavat kattavan kokonaiskuvan maailman makean veden varojen tilasta, käytöstä ja hallinnasta. Raportit tarjoavat päätöksentekijöille tarvittavia työkaluja, joiden avulla kestävämmän vesipolitiikan kehittäminen ja toteuttaminen olisi mahdollista. Sekä käytännön ratkaisuja, kuten politiikkatoimien ehdotuksia, että analyysejä sisältävät raportit kiinnittävät erityistä huomiota SDG 6 kestävän kehityksen tavoitteeseen eli puhtaan veden ja sanitaation saavuttamiseen sekä veden kaltaisen luonnonvaran hallintaan liittyviin kysymyksiin. (Unesco 2025.)

Kaikissa raporteissa mainitaan, että ne on suunnattu ensisijaisesti kansallisen tason päätöksentekijöille, vesivarojen parissa työskenteleville, akateemikoille sekä muille alalla työskenteleville toimijoille. Raporteissa kuitenkin todetaan, että niiden toivotaan saavuttavan myös kaikki vesikysymyksistä ja kestävän kehityksen edistämisestä yleisesti kiinnostuneet.

WWDR-raporteista olen valikoinut tarkasteltavaksi vuoden 2019, 2023 ja 2024 raportit sekä niiden ajankohtaisuuden että tematiikan vuoksi. Etenkin vuosien 2023 ja 2024 raporteista on mahdollista tarkastella veteen liittyvien kysymysten viimeisimpiä käännteitä ja kehityskohteita. Aineiston ajallista rajausta tukee myös The Water Conflict Chronology -tietokannan data, joka osoittaa, että vesikonfliktien määrä on lähtenyt merkittävään nousuun etenkin 2020-luvulla (Pacific Institute 2024). Näin ollen viimeaikaisen kehityksen tarkasteleminen on mielestäni oleellista ja perusteltua, jotta voidaan selvittää syitä vesikonfliktien kasvun taustalla.

Raporttien teemat niin ikään tukevat tutkielman tavoitteita ja mahdollistavat veteen liittyvien kysymysten tarkastelemisen osallistavuuden, sukupuolten tasa-arvon ja rauhan edistämisen näkökulmasta. Vuoden 2024 raportti *"Water for prosperity and peace"* tarjoaa erinomaisen näkökulman veden tarkastelemiseen rauhan ja konfliktien ehkäisemisen näkökulmasta. Vuoden 2023 raportti *"Partnerships and cooperation for water"* taas painottaa yhteistyön merkitystä veteen liittyvän kehityksen saavuttamiseksi. Vuoden 2019 raportti *"Leaving no one behind"* toisaalta risteää hyvin vuoden 2023 raportin kanssa korostaen vielä enemmän sitä, että Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttaminen vaatii tasa-arvoista ja oikeudenmukaista lähestymistapaa, jolloin muun muassa marginalisoitujen ja haavoittuvien ryhmien näkökulma tulee ottaa aktiivisesti osaksi keskustelua, tavoitteita ja päätöksentekoa.

4.2 Tutkimusmenetelmänä WPR-metodi

Tutkielman metodiksi olen valinnut Carol Bacchin *"What's the Problem Represented to be?"* -metodin. WPR-metodi tutkii nimensä mukaisesti sitä, mitkä asiat nähdään ongelmallisina ja minkälaisia representaatioita eli esityksiä näistä ongelmista tehdään. Metodien lähtökohtana on se, että esimerkiksi hallitusten ehdotukset tai politiikkatoimet (engl. *policies*) ilmentävät sitä, mikä niiden mielestä jossakin tietyssä asiassa on ongelmallista, jonka vuoksi kyseiseen asiaan pitäisi saada aikaan muutoksia. Näin ollen politiikkatoimet ja ehdotukset sisältävät aina epäsuoria representaatioita siitä, mitä ylipäätään pidetään ongelmallisena. (Bacchi 2012, 21.)

WPR-metodi valikoitui tutkielman metodiksi siitä syystä, että yhdessä ekofeminismin ja feministisen institutionalismin kanssa tutkielmassa on vahva kriittinen lähestymistapa aineiston analyysiin. WPR-metodia on mahdollista hyödyntää ongelmia etsivänä työkaluna, jolloin YK:n raporteista voidaan tarkastella muun muassa sitä, millaisena ongelmana vesienhallinta

esitetään, millaiset toimijat nähdään keskeisinä veteen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa, kuten myös sitä, millainen rooli vesidiplomatiolla ylipäätään nyky maailmassa nähdään olevan. WPR-metodin avulla tutkielman tavoitteena on selvittää, millaiset asiat nähdään esteenä vesienhallinnan osallistavuuden kehittämisessä.

Carol Bacchin mukaan kyse ei ole niinkään siitä, että hallitukset erilaisilla poliittisilla toimillaan pyrkisivät ratkomaan ongelmia, vaan kyseiset politiikkatoimet pikemminkin aktiivisesti luovat ongelmia. Nämä ongelmat taas sisältävät aina tietynlaisia merkityksiä ja oletuksia, jotka edelleen vaikuttavat siihen, mitkä asiat tulevat tai eivät tule hoidetuksi. (Bacchi 2012, 22.)

WPR-metodin lähtökohtana toimii kysymyspatteristo, joka sisältää yhteensä kuusi kysymystä:

1. Mitä ongelmaa jokin tietty politiikkatoimi tai poliittinen ehdotus esittää eli representoi?
2. Mitä ennako-oletuksia tai edellytyksiä ongelman representaation taustalla on?
3. Miten ongelman representaatio on muodostunut?
4. Mitä tässä ongelman representaatiossa ei mainita eli mikä jää huomaamatta ja problematisoimatta?
5. Mitä vaikutuksia ongelman representaatiolla tuotetaan?
6. Miten ongelman representaatio on tuotettu ja miten sitä voidaan kyseenalaistaa tai etsiä sille vaihtoehtoja? (Bacchi 2009, 2.)

Yllä olevat kysymykset ohjaavat kokonaisvaltaisesti koko analyysiprosessia. Kysymykset vaikuttavat aineiston valitsemiseen ja kohta kerrallaan ohjeistavat aineiston analyysiä: 1) millä tavalla jokin ongelma aineistossa esitetään, 2) millaisia taustalla vaikuttavia tekijöitä ongelman esittämisen liittyy, 3) millainen historiallinen kehitys ja yhteiskunnallinen konteksti esitetyn ongelman taustalla on, 4) mitä ongelman esityksessä ei mainita 5) millaisia käytännön seurauksia ongelman esittämisellä mahdollisesti on, ja 6) miten esitystä voisi kriittisesti arvioida, jotta vaihtoehtoiset näkökulmat huomioitaisiin paremmin. (Bacchi 2009, 2.) Seuraavaksi käyn kysymyspatteriston kysymykset kohta kohdalta tarkemmin läpi.

Ensimmäinen kysymys on selkeyttävä ja sen tavoitteena on identifioida ongelman representaatiot eli esitykset tietyissä politiikkatoimissa tai sellaisten ehdotuksissa. Ensimmäinen kysymys oikeastaan tiivistää koko metodin lähtökohdan eli se, mitä ehdotetaan tai tehdään sisältää aina jonkinlaisen oletuksen siitä, mitä pidetään ongelmallisena. (Bacchi

2009, 2–4.) Toinen kysymys aloittaa analyysin toden teolla ja sen pyrkimyksenä on selvittää ja analysoida tietyn ongelman representaation taustalla olevia olettamuksia ja itsestäänselvyksiä. Tällaisia olettamuksia tutkimalla tarkoituksena on tunnistaa ongelman sisältämät käsitteelliset logiikat eli tietynlaiset lähtökohdat tai merkitykset, jotka vahvistavat ongelman representaatiota. Fokus on siinä, *miten* ylipäätään on mahdollista, että jotain tapahtuu eikä niinkään siinä, miksi jotain tapahtuu. Huomio kiinnittyy näin ollen muun muassa kulttuurisiin arvoihin ja perustavanlaatuisiin maailmankuviin, jotka tekevät ongelman esittämistavasta johdonmukaista ja ymmärrettävää. Tällaisten kulttuurillisten premissien ja arvojen identifioiminen ongelman representaatioissa voi olla haastavaa, sillä olemme kaikki ikään kuin syventyneet oman aikamme tietoihin ja käsityksiin. (Ibid., 5, 7.)

Bacchi korostaa, että politiikkatoimet luodaan diskurssissa, joka sisältää tiettyjä olettamuksia ja arvoja. Poliitiikkatoimet ovat pitkälti *merkitysten luomista* ja WPR-metodissa tarkoituksena on selvittää, *miten* tällaisia merkityksiä luodaan. Huomio tulee kiinnittää myös kieleen ja siinä käytettäviin binääreihin eli kielen kaksiosaisuuksiin (esimerkkinä luonto/kulttuuri, kansallinen/kansainvälinen tai nainen/mies) sekä näiden binäärien hierarkioihin, jotka vaikuttavat siihen, mitä arvostetaan enemmän kuin toista. Binäärien tarkasteleminen paljastaa käsitteellisiä logiikoita eli niitä lähtökohtia, jotka mahdollisesti rajoittavat jonkin ongelman ymmärtämistä. Tärkeää on huomioida, että politiikkatoimet sisältävät historiaan ja kulttuuriin perustuvia abstrakteja käsitteitä (esimerkkinä terveys tai hyvinvointi), joille ihmiset ovat antaneet erilaisia ja keskenään kilpailevia merkityksiä. Toiseen kysymykseen liittyen Bacchi nostaa esille vielä kategorioiden merkityksen (esimerkkinä ikäkategorioiden tai sukupuolikategorioiden), jotka vaikuttavat merkittäväällä tavalla siihen, miten hallinto toimii binäärien ja käsitteiden suhteen. Lisäksi kategoriat vaikuttavat siihen, mitä ihmiset ajattelevat paitsi itsestään myös toisistaan. (Bacchi 2009, 7–9.)

Kolmas kysymys korostaa niitä olosuhteita, jotka ovat mahdollistaneet tietynlaisen ongelman representaation muotoutumisen. Huomio kiinnittyy tässä kohtaa historiallisiin kehityskulkuihin ja päätöksiin, jotka ovat vaikuttaneet ongelman muotoutumiseen. Lisäksi kysymys tunnistaa kilpailevat ongelmien representaatiot ja korostaa, että representaatiot ovat olemassa ajallisesti ja tilallisesti, mikä tarkoittaa myös sitä, että asiat olisivat voineet kehittyä myös eri tavalla. Huomio tulee kohdistaa historiallisiin käännteisiin, jotka ovat vaikuttaneet nykyisten käytäntöjen ja instituutioiden muotoutumiseen. Historiallisen kontekstin ja merkittävien kehityskulkujen

tarkasteleminen paljastaa, että ongelmien representaatiot ovat jokseenkin sattumanvaraisia ja siten alttiita muutoksille. (Bacchi 2009, 10–11.)

Neljännessä kysymyksessä tarkastellaan sitä, mitä ongelman määrittelyssä ei oteta huomioon. Tavoitteena on tuoda ilmi sellaisia kysymyksiä ja näkökulmia, joista ongelmien representaatioissa on hiljennetty eli pyritään huomioimaan ongelman representaatioiden mahdolliset rajoitteet. Kielen binäärejä voidaan käyttää hyödyksi myös tässä kohtaa, sillä niiden avulla voidaan ymmärtää miten ja missä ongelmia yksinkertaistetaan tai miten niitä saatetaan tulkita väärin. Huomio kiinnitetään ongelman representaatioiden rajoitteisiin ja jännitteisiin, jotka edelleen korostavat representaatioihin liittyviä rajoitteita. Kulttuurien välinen vertailu on tässä kohtaa hyödyksi, sillä sen avulla voidaan huomata, että ongelmista ajattelemisen tietyllä tapaa reflektoi aina tiettyjä institutionaalisia ja kulttuurillisia konteksteja, mikä edelleen osoittaa representaatioiden sattumanvaraisuuden ja muutoskyvyn. (Bacchi 2009, 12–14.)

Viidennessä kysymyksessä korostuu WPR-metodin olettaus siitä, että ongelmien representaatiot aiheuttavat toisille ryhmille enemmän ongelmia kuin toisille ryhmille. Tärkeää on tarkastella ongelman representaatioiden seurauksia syvällisemmin: osittain risteävät vaikutukset voidaan jakaa Bacchin mukaan diskursiivisiin vaikutuksiin (engl. *discursive effects*), subjektifikaatiisiin vaikutuksiin (engl. *subjectification effects*) ja koettuihin vaikutuksiin. Diskursiiviset vaikutukset viittaavat siihen, mitä voidaan ajatella ja sanoa, subjektifikaatit vaikuttavat tapoihin, joilla subjekteja muodostetaan diskursseissa ja koetut vaikutukset taas viittaavat suoraan ihmisten kokemuksiin. Kaikki nämä kategoriat osaltaan paljastavat representaatioiden moniulotteisia vaikutuksia sen suhteen, mitkä teemat keskusteluissa korostuvat ja mistä taas hiljennetään, miten politiikkatoimet vaikuttavat ihmisten sosiaalisiin suhteisiin sekä heidän asemaansa niissä sekä toisaalta siihen, miten representaatioilla voi olla suoria vaikutuksia ihmisten jokapäiväiseen elämään. (Bacchi 2009, 15–17.) Viidennen kysymyksen avulla voidaan tehdä havaintoja ongelman representaation käytännön seurauksista, mikä on erittäin olennaista tutkielman fokuksen kannalta, kun tarkastellaan vesienhallintaan liittyviä kysymyksiä veden jokapäiväisen käytön näkökulmasta.

Kuudes ja viimeinen kysymys kiinnittää huomiota siihen, miten joistakin ongelmien representaatioista tulee hallitsevia sekä toisaalta siihen, miten haitallisia ongelmien representaatioita olisi mahdollista kyseenalaistaa ja etsiä niille vaihtoehtoisia näkökulmia (Bacchi 2009, 19). WPR-metodi tarjoaa kriittisen lähestymistavan WWDR-raporttien

analysointiin: sen avulla voidaan tarkastella sitä, miten YK on määritellyt sekä vesienhallintaan että vesidiplomatiaan liittyviä haasteita ja ongelmia, ja sitä, millaisia ratkaisuja se on ehdottanut lisätäkseen tasa-arvoa veteen liittyvässä päätöksenteossa. WPR-metodin mukaisesti analyysissä huomio kiinnittyy siihen, millaisena ongelmana vesienhallinta esitetään ja mitä tämä ongelman esitys toisaalta paljastaa esimerkiksi olemassa olevista sukupuolirooleista, normeista ja vakiintuneista käsityksistä.

4.3 Aineiston käsittely

Aineiston käsittely tapahtuu seuraavasti: olen ladannut aineiston UN-Waterin verkkosivustolta¹⁰, josta kaikki WWDR-raportit ovat löydettävissä. Helpottaakseni aineiston läpikäyntiä olen ladannut raportit omalle tietokoneelleni pdf-tiedostoina. Aineistojen käsitteleminen ja lukeminen pdf-dokumenttien lukuohjelmassa on mielekästä myös sen vuoksi, että lukuohjelmassa on mahdollista hyödyntää sanahaku-työkalua ja alleviivaustoimintoa. Etenkin sanahaku-toiminto on hyödyllinen aineiston käsittelyssä ja jäsentelyssä, sillä sen avulla on mahdollista havaita kuinka paljon tiettyjä sanoja tai sanapareja raporteissa ilmenee, joka osaltaan havainnollistaa sitä, minkälaisia teemoja tai ilmiöitä raportit painottavat ja millaisia keskinäisiä eroja raporttien välillä on esimerkiksi temaattisten painotusten suhteen. Esimerkkejä itselle oleellisista sanoista tai sanapareista, joita olen hyödyntänyt sanahaku-työkalussa: *gender, women, equality, empower/empowerment, inclusive, cooperation, participatory, conflict* ja *WASH*.

Huomiona vesidiplomatian ilmenemisestä raporteista voidaan todeta se, että sana *water diplomacy* mainitaan ainoastaan vuosien 2023 ja 2024 WWDR-raporteissa ja niissäkään se ei varsinaisesti ole raporttien tarkastelun ytimessä¹¹. Analyysissä tarkastelen ja pohdin osallistavan vesidiplomatian mahdollisuutta laajemmin osana rajat ylittävien vesien hallintaa, veteen liittyvää yhteistyötä, päätöksenteon osallistavuutta ja rauhanrakentamista. Tästä syystä en koe ongelmaksi esimerkiksi sitä, että vuoden 2019 WWDR-raportissa vesidiplomatiaa ei

---

¹⁰ UN-Waterin verkkosivustolta raportit avautuvat Unescon ylläpitämälle UNESDOC Digital Library - verkkosivustolle, josta ne on mahdollista ladata pdf-tiedostoina.

¹¹ Vuoden 2024 WWDR-raportti teemansa ”*Water for prosperity and peace*” mukaisesti kuitenkin painottaa vesidiplomatian roolia etenkin rajat ylittävää vettä koskevassa yhteistyössä. Näin ollen vesidiplomatiaa tarkastellaan raportissa useammassa eri kohdassa, mutta se ei varsinaisesti ole raportin keskeisin aihe.

mainita ollenkaan, sillä tämä osoittaa WPR-metodin kannalta merkittävän huomion siitä, mitä raportissa ei ole nähty oleellisena tai mikä on jäänyt kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

Kaikki kolme raporttia ovat englanninkielisiä ja kokonaispituudeltaan noin 150–200 sivun mittaisia. Raportit on jaoteltu useampaan lukuun ja alalukuun, mikä osaltaan helpottaa aineiston läpikäyntiä, sillä jotkut luvut ovat selkeästi oman tarkastelun ja tutkielman fokuksen ulkopuolella. Esimerkkinä tästä voidaan mainita teollisuutta käsittelevät luvut, sillä vaikka muun muassa teollisuuden vedenkäyttö ja siihen liittyvien kestävämpien käytäntöjen kehittäminen on tärkeää, se ei ole tämän tutkielman tavoitteiden kannalta oleellista. Toisaalta WPR-metodin näkökulmasta tällaisetkin luvut tulee ottaa huomioon, sillä ne osoittavat sen, millaisia asioita raporteissa halutaan nostaa esille ja mitkä asiat taas mahdollisesti jäävät huomioimatta. Raportit sisältävät lisäksi useita kaavioita, taulukoita ja infolaatikoita, jotka osaltaan havainnollistavat ajankohtaisia veteen liittyviä teemoja ja vesikysymysten kehitystä.

Ekofeminismin, feministisen institutionalismin ja Carol Bacchin WPR-metodin pohjalta aineiston analyysiosiossa pyritään selvittämään, missä määrin naisiin ja veden kaltaiseen luonnonvaraan kohdistuva hyväksikäyttö sekä instituutioiden sukupuolittuneisuus näkyy WWDR-raporteissa. Näiden avulla tarkoituksena on selvittää, millä tavoin tällaisiin epäsuhtaisiin sukupuolten valtarakenteisiin on pyritty puuttumaan ja onko niille haettu inklusiivisempia vaihtoehtoja sukupuolten tasa-arvon ja kestävämmän tulevaisuuden turvaamiseksi. Oleellisia kysymyksiä ovat seuraavat: kenellä on valta ja ketkä jäävät päätöksenteon ulkopuolelle? Keiden näkemyksiä toimet ja ratkaisut edustavat? Miten muutosta voidaan luoda siten, että olemassa oleville ja epätasa-arvoisille käytännöille luodaan uusia, osallistavampia toimintatapoja?

5 Analyysi

Tässä analyysiluvussa tarkoituksena on Carol Bacchin WPR-metodin kysymyksiin vastaamalla selvittää, minkälaisia ongelman representaatioita vesienhallinnasta YK:n WWDR-raporteissa tehdään ja tutkia, keiden näkemyksiä representaatiot edustavat ja minkälaisia vaikutuksia näillä representaatioilla on. Representaatioita ja niiden vaikutuksia tarkastellaan etenkin sukupuolen ja osallistavuuden näkökulmasta. On huomioitava, että Bacchin kysymykset ovat keskenään melko risteäviä ja liitoksissa toisiinsa, jolloin eri kysymyksissä on myös jonkin verran samankaltaisuuksia. Olen kuitenkin jakanut analyysin Bacchin kysymysten mukaisesti kronologiseen järjestykseen, jotta analyysiluku olisi mahdollisimman selkeä. Analyysin pohjalta olen koonnut tutkielman johtopäätöksiin WWDR-raporttien keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset taulukoksi. Taulukosta ilmenee, mitkä asiat raporteissa jätetään kokonaan mainitsematta, mitkä asiat mainitaan, mutta vain ohimennen, ja mitkä taas ovat kaikista tärkeimmät teemat vesienhallinnan osallistavuuden kehittämisen kannalta.

Analyysin ensimmäinen alaluku keskittyy ongelman representaation määrittelyyn, jonka selvittäminen tarjoaa tietoa siitä, mitkä asiat nähdään kaikista keskeisimpinä ongelmina vesienhallinnan nykytilanteessa. Seuraavan alaluvun tarkoituksena on selvittää ongelman esitykseen sisältyviä taustaoletuksia ja edellytyksiä. Näiden osalta huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, mitkä toimijat vesienhallinnan kehittämisessä nähdään keskeisimpinä. Huomio kohdistuu tutkimusasetelman mukaisesti etenkin sukupuolen merkitykseen ja siihen, millainen rooli naisilla nähdään olevan veteen liittyvässä päätöksenteossa.

Tämän jälkeen kolmannessa alaluvussa huomio kiinnittyy ongelman esityksen kehitykseen eli historialliseen ja poliittiseen kontekstiin, joka osaltaan on vaikuttanut siihen, minkälaisia näkemyksiä, arvoja ja normeja raportit korostavat. Neljännessä alaluvussa tarkastellaan sitä, mitä näistä WWDR-raporteista jätetään huomiotta tai minkälaiset seikat jäävät näkymättömäksi. Myös tässä kohtaa mielenkiinto kohdistuu siihen, millä tavoin sukupuoli on huomioitu raporteissa. Viides alaluku keskittyy analysoimaan ongelman representaatioiden vaikutuksia. Tarkoituksena on pohtia, minkälaisia välittömiä tai pitkäkestoisempia vaikutuksia representaatioilla on ja keitä ne hyödyttävät. Kuudennessa ja viimeisessä analyysiluvussa käsitellään sitä, miten ongelman representaatio on tuotettu ja millä tavoin sitä voidaan kyseenalaistaa tai minkälaisia muutoksia siihen voitaisiin mahdollisesti tehdä. Viimeisen

kysymyksen avulla voidaan kyseenalaistaa olemassa olevaa diskurssia ja pyrkiä laajentamaan siinä esitettyjä näkemyksiä.

WPR-metodin avulla aineistosta voidaan selvittää sekä YK:n WWDR-raporttien että vesidiplomatian ja vesisektorin taustalla vaikuttavia oletuksia, hierarkioita ja historiallisen kehityksen merkitystä nykypäivän vesienhallinnassa. Tarkoituksena on selvittää, keiden näkökulmat raporteissa tulevat huomioituiksi sekä millä tavalla vesidiplomatiaa ja vesienhallintaa on kehitetty, jotta ne olisivat aiempaa osallistavampia. Ekofeminismin ja feministisen institutionalismin avulla voidaan tarkastella miten ja miksi rakenteet ja järjestelmät ovat sukupuolittuneita ja millä tavoin niitä mahdollisesti voitaisiin muokata.

5.1 Mitä ongelmia WWDR-raportit representoivat?

Carol Bacchin WPR-metodin ensimmäinen kysymys aloittaa aineiston analyysin ja luo perustan analyysin syventämiselle, sillä tässä alaluvussa käydään läpi millaisia seikkoja raportit erityisesti korostavat. Raporteissa ilmenevät tavoitteet, intressit, kehityskohteet, ehdotukset, näkökulmat ja uhkakuvat luovat analyysille tietynlaisen pohjan, jonka perusteella voidaan tulkita, minkälaisia ongelman representaatioita veteen liittyvistä kysymyksistä WWDR-raporteissa on tehty. Luku 5.1 on jaettu kolmeen osaan, joissa kunkin raportin keskeisimmät ongelman representaatiot käsitellään omassa alaluvussaan.

5.1.1 WWDR 2019

Vuoden 2019 WWDR-raportti korostaa teemansa ”*Leaving no one behind*” mukaisesti sitä, että vesienhallintaa kehitettäessä – mikä tarkoittaa tässä tapauksessa erityisesti ihmisoikeutta turvalliseen juomaveteen ja sanitaatioon (engl. *human right to safe drinking water and sanitation*) – tulee huomioida erityisesti kaikista haavoittuvimpien ja vähäosaisimpien ihmisten ja ryhmien tarpeet, jotta ketään ei jätetä jälkeen. Keskeisenä ongelmana raportissa korostetaan sitä, että syrjintä, ulkopuolelle jättäminen, marginalisointi, epäsuhtaiset valtasuhteet sekä aineelliset eriarvoisuudet ovat merkittävimpiä esteitä sille, että saataisiin turvattua kaikkien ihmisoikeus puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon kuten myös taattua veteen liittyvien Agenda 2030 -tavoitteiden toteutuminen. Veden niukkuuteen, juomaveteen, sanitaatioon ja riittävään hygieniaan liittyvät ongelmat kehystetään pitkälti sosiaalisten, taloudellisten ja

poliittisten aspektien ja niiden yhtymäkohtien kautta. Keskeinen näkemys on, että veden saatavuuteen liittyviä ongelmia ei kyetä ratkomaan, mikäli ratkaisuissa ei ensisijaisesti huomioida kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeita niin poliittisten toimien kuin käytännön tasolla. (Unesco 2019, 1, 9.)

Syrjintä, joka viittaa esimerkiksi sukupuoleen, etniseen taustaan tai vammaisuuteen perustuvaan syrjintään, nähdään merkittävänä kokonaisuutena, joka rajoittaa ihmisoikeutta turvalliseen juomaveteen ja sanitaatioon. Raportin mukaan lainsäädäntö ja politiikkatoimet, aktiivinen osallistuminen, seuranta ja oikeudenmukaisuuden turvaaminen ovat esimerkkejä mekanismeista, joiden avulla syrjintää vastaan voidaan toimia. (Unesco 2019, 36, 61.) Nämä mekanismit ja ehdotukset omalta osaltaan ilmentävät, että veden saatavuuden ongelma esitetään syrjinnän asettamien esteiden kautta. Esteet tulisi purkaa erilaisin institutionaalisin keinoin.

Veteen ja sanitaatioon liittyvät ongelmat nähdään kokonaisuutena, joka tulisi korjata ensisijaisesti saatavuutta parantamalla. Veden saatavuus (engl. *water accessibility*) viittaa siihen, miten vettä fyysisesti toimitetaan tai saadaan, esimerkkinä vesijohtovesi tai kaivot ja ”vesikioskien” kaltaiset yhteisöjen tuottamat vesihuoltojärjestelmät sellaisilla alueilla, joissa vesijohtovettä ei ole saatavilla. Saatavuuden kehittäminen ulottuu kaikkialle riippumatta siitä, esiintyykö alueella vesipulaa vai ei, kun taas esimerkiksi vesivarojen hallinnan (engl. *water resources management*) kehittäminen nähdään kriittisenä erityisesti sellaisilla alueilla, jotka kärsivät kroonisesta tai toistuvasta vesipulasta. Veden saatavuuden kehittäminen on kuitenkin saanut sekä mediassa että poliittisessa päätöksenteossa huomattavasti vähemmän huomiota verrattuna niihin toimiin, jotka pyrkivät vastaamaan kiireellisiin kuivuuteen ja vesipulaan liittyviin ongelmiin. (Unesco 2019, 48, 147–148.) Raportti huomioi saatavuuden tärkeyden vahvasti toteamalla:

”Yet, from the perspective of ‘leaving no one behind’ and realizing the human rights to water supply and sanitation, overcoming the challenges of accessibility can be equally – and in many specific cases even more – critical than that of addressing issues of supply and scarcity.” (Unesco 2019, 148.)

Saatavuuden toteutumisessa korostuvat esimerkiksi sosiaaliset ja taloudelliset rajoitteet (Unesco 2019, 148), jotka liittyvät vahvasti myös siihen, ketkä päätöksenteossa tulevat kuulluiksi. Tämä nosto linkittyy muun muassa Venkatesh Duttan (2022) näkemyksiin

vesikonfliktien juurisyistä. Dutta korostaa nimenomaan sosiaalisten resurssien niukkuuden vaikutusta siihen, miksi vesienhallinta on vaikeaa ja miksi siihen liittyvät ongelmat saattavat kehittyä vesikonflikteiksi saakka (Dutta 2022, 6). Liiallinen veden määrällisen niukkuuden korostaminen on ongelmallista, sillä se sivuuttaa erilaiset sosiaaliset, institutionaaliset ja poliittiset aspektit, jotka myös WWDR-raportti nostaa merkittäviksi vesienhallinnan inklusiivisuuden kannalta.

Ratkaisuna veden saatavuuteen liittyviin ongelmiin raportti korostaa innovatiivisia ratkaisuja etenkin paikallisella tasolla. Tällaisia tiettyyn kontekstiin, paikkaan ja käyttötarkoitukseen suunniteltuja ratkaisuja tulee valita siten, että huomioidaan niiden kustannukset ja vaikutukset. Tällä taataan, ettei joidenkin ryhmien vedensaanti kaadu esimerkiksi siihen, että ehdotetut ratkaisut olisivat liian kalliita tai että ne sijaitsisivat liian kaukana niistä tarvitsevista ihmisistä. Investoinneissa tulee huomioida ensisijaisesti haavoittuvien ja vähäosaisten ihmisten, ryhmien ja yhteisöjen tarpeet. Raportissa todetaankin, että esimerkiksi WASHiin liittyvän teknologian kehittämisen periaate on löytää paras sopivuus (engl. *best fit*) juuri tiettyyn tilanteeseen. Tiettyyn kontekstiin parhaan ratkaisun löytäminen edellyttää, että erilaiset käyttäjäryhmät osallistuvat aktiivisesti niin ratkaisuja edeltäviin päätöksentekoprosesseihin kuin ratkaisujen käyttöönottoon. Tällä taataan myös paikallisen ja perinteisen tiedon hyödyntäminen ratkaisujen kehittämisessä. Raportti nostaa esiin teknologisia innovaatioita rajoittavia tekijöitä, jotka liittyvät ensisijaisesti puutteelliseen rahoitukseen ja tehottomiin rahoitusmekanismeihin, jotka osaltaan vaikuttavat siihen, ettei WASHiin liittyviä tavoitteita ole onnistuttu saavuttamaan etenkin vähäosaisten ja marginalisoitujen ryhmien keskuudessa. (Unesco 2019, 41, 51, 148.) Tarkastelen lisää yhteisöjen roolia ja paikallisen tietämyksen ja osaamisen hyödyntämistä analyysin alaluvussa 5.2.

Veden saatavuuteen liittyvät ongelmat esitetään raportissa sekä fyysisenä vesipulana että taloudellisena vesipulana. Fyysinen vesipula, joka viittaa veden määrän saatavuuteen, tulee todennäköisesti lisääntymään etenkin väestönkasvun ja siihen liittyvien muuttuvien kulutustottumusten ja lisääntyvän vedenkysynnän myötä. Väestönkasvun yhteydessä korostetaan kaupungistumisen merkitystä etenkin vedenkysynnän kasvun näkökulmasta. Lisäksi korostetaan, että ilmastonmuutoksen kiihtyminen ja siihen liittyvä kuivuus tulevat vaikuttamaan fyysiseen vesipulaan. Vesipulan taustalla vaikuttavana ongelmana esitetään väestönkasvuun liittyvät seikat, kuten kaupungistuminen ja väestöntiheys sekä kuivuuden kaltaiset ilmastonmuutoksen moniulotteiset seuraukset. Fyysinen vesipula ei kuitenkaan

huomioi taloudellista vesipulaa, joka korostaa sitä, että veteen ja sanitaatioon liittyvät rajoitteet johtuvat puutteellisesta infrastruktuurista tai heikosta vesivarojen hallinnasta, jotka eivät huomioi ihmisten tarpeita riittäväällä tavalla. (Unesco 2019, 13–14, 142.) Tässä korostuu edelleen se, että vaikka fyysinen vesipula eli veden määrän niukkuuteen liittyvät seikat saatetaan helposti nähdä vesikonfliktien juurisyynä, sosioekonomiset seikat kuvastavat paremmin ”olosuhteiden niukkuutta” (Selby & Hoffman 2014, 361) eli sitä, keillä resursseja on käytettävissään ja ketkä taas jäävät resurssien ja päätöksenteon ulkopuolelle.

Vuoden 2019 WWDR-raportti lähestyy puhtaan veden ja sanitaation toteutumista ihmisoikeuksien näkökulmasta korostaen erilaisia ihmisoikeussopimuksia ja instrumentteja, joilla veteen liittyviä tavoitteita voidaan saavuttaa. Vesienhallintaa tulisikin raportin mukaan kehittää ihmisoikeusperustaisesti niin sanotun *human rights-based approach* eli HRBA-lähestymistavan mukaisesti. Ihmisoikeudet vesienhallinnan kehittämisen keskiöön nostava raportti kuitenkin huomauttaa, että ihmisoikeuksien universaalia toteutumista ja siten myös veteen liittyvien ongelmien ratkaisemista ehkäisee etenkin seuraavat seikat: 1) suvaitsemattomuus ja ulkopuolelle jättäminen, esimerkkinä syrjivät lait tai normit sekä väkivalta, 2) heikko neuvotteluasema, esimerkkinä epätasa-arvo ja ”äänen puuttuminen”, 3) kapea itsetietoisuus, esimerkkinä nationalismi ja identiteettipolitiikka, sekä 4) eliitin valta instituutioissa. (Unesco 2019, 36, 60.)

Edellä mainitut seikat heijastavat niitä sosioekonomisia rajoitteita, joiden nähdään vaikuttavan puhtaan veden ja sanitaation toteutumattomuuden taustalla. Raportin mukaan vesi- ja sanitaatiopalveluiden turvaaminen kaikille toteutuisi panostamalla niin sanottuihin *people-centred policies* eli ihmiskeskeisiin politiikkatoimiin, joilla taattaisiin paitsi ihmisoikeus veteen ja sanitaatioon, myös muiden ihmisoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja ruokaan, toteutuminen. Raportissa korostetaan, että tällaiset ihmiskeskeiset politiikkatoimet ovat keskeisiä myös kestävästä kehityksestä edistämisen ja SDG-tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. (Unesco 2019, 35–36.)

Samaan aikaan kun raportissa korostetaan veden ja sanitaation kehittämisen positiivisia heijastusvaikutuksia muiden ihmisoikeuksien toteutumiseen, se huomioi vahvasti myös sen, että mikäli ihmisillä ei ole käytettävissään puhdasta vettä tai kunnollista sanitaatiota, he kohtaavat eittämättä myös muita jokapäiväistä elämää haittaavia haasteita, kuten terveyden ja elinolosuhteiden heikentymistä, aliravitsemusta tai koulutukseen ja työllistymiseen liittyvien

mahdollisuuksien heikentymistä. Erityisen haavoittuvassa asemassa tämän suhteen ovat tytöt ja naiset, mutta myös esimerkiksi alkuperäiskansojen, vanhusten, pakolaisten ja köyhyydessä elävien haavoittuvaisuus on otettu raportissa huomioon. (Unesco 2019, 35, 40–41.) Veteen liittyvät ongelmat ja rajoitteet ulottuvat moniin muihin elämän osa-alueisiin, minkä vuoksi WASHin kunnollinen kehittäminen ja turvaaminen kaikille on erityisen tärkeää.

Veteen ja sanitaatioon liittyvien ongelmien kompleksisuus ja moniulotteiset vaikutukset liittyvät siihen, mitä aikaisemminkin tutkielmassa on tuotu ilmi; mikäli saataisiin aikaan tasa-arvoisempaa ja inklusiivisempaa vesienhallintaa, sillä olisi samanaikaisesti muita positiivisia heijastusvaikutuksia paitsi yhteiskuntaan laajemmin, myös ihmisten, erityisesti tyttöjen ja naisten arkeen ja yksityiseen elämään. Käsittelen tätä aspektia tarkemmin analyysin alaluvussa 5.5 pohtiessani representaatioiden vaikutuksia.

Vuoden 2019 raportti korostaa näin ollen sitä, että vesienhallintaan liittyviä ongelmia, etenkin veden saatavuuden parantamista sekä juomaveden ja sanitaation kehittämistä, tulisi ratkoa inklusiivisella tavalla. Inklusiivisissa ratkaisuissa etenkin kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeet ja intressit tulee asettaa prioriteetiksi. Raportin keskeisin nosto on, että mikäli haavoittuvimpien ihmisten näkökulmaa ei huomioida riittävästi, veden saatavuuteen liittyviä ongelmia ei kyetä ratkomaan kestäväällä tavalla.

5.1.2 WWDR 2023

Vuoden 2023 WWDR-raportissa korostetaan teeman ”Partnerships and cooperation for water” mukaisesti yhteistyön ja kumppanuuden merkitystä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä veden ja sanitaation turvaamisessa kaikille. Raportti lähestyy kaikkia veteen liittyviä kysymyksiä – liittyivätpä ne sitten maatalouden vedenkäytön kehittämiseen, ilmastonmuutoksen torjumiseen tai vedenkäyttöön ihmisten arjessa – yhteistyön lisäämisen näkökulmasta, sillä se nähdään raportissa ensisijaisen tärkeänä veden ja sanitaation kehityksen kiihdyttäjänä (Unesco 2023, 1). Yhteistyön ja osallistavuuden välttämättömyyttä korostetaan toteamalla ytimekkäästi: ”If you want to go fast, go alone. If you want to go far, go together.” (Unesco 2023, 179).

Raportissa keskeisimpänä ongelmana esitetään näin ollen riittämätön yhteistyö ja kumppanuus eri toimijoiden välillä. Ratkaisuna ehdotetaan, että yhteistyötä ja kumppanuutta tulee lisätä

kaikilla tasoilla, niin kansainvälisellä, alueellisella, kansallisella kuin paikallisella tasolla, jolloin mahdollisimman monet eri toimijat yksityiseltä ja julkiselta sektorilta kuten myös esimerkiksi kansalaisjärjestöjen taholta, osallistuvat aktiivisesti päätöksentekoon ja kestävien ratkaisujen aikaansaamiseen (Unesco 2023, 30–31). Yllä olevan sitaatin mukaisesti ainoastaan yhteistyön avulla voidaan saavuttaa toivottuja, pitkälle vieviä kestäviä ratkaisuja.

Yhteistyön ja kumppanuuden merkitystä korostava raportti on asettanut keskiöön niin sanotun yhtenäisen vesivarojen hallinnan (engl. *integrated water resources management, IWRM*), joka koostuu neljästä ulottuvuudesta: 1) mahdollistava ympäristö, 2) instituutiot ja osallistuminen, 3) hallintaan liittyvät instrumentit sekä 4) rahoitus. Ongelmaksi esitetään IWRM:n tapauksessa se, että mikäli nämä neljä ulottuvuutta eivät toteudu, vesienhallinnan inklusiivisuus ei toteudu toivotulla tavalla. (Unesco 2023, 25.) Tällä taas on edelleen vaikutuksia siihen, kyetäänkö ihmisoikeus puhtaaseen veteen ja sanitaatioon turvaamaan kaikille.

Niin ikään vuoden 2019 ja 2024 raporteissa puhutaan IWRM:n hyödyistä ja sen nähdään edistävän veteen liittyvää kehitystä ja hallintaa yhteistyölähtöisesti turvaten samalla sekä sosiaalisen kehityksen että ympäristön kestävästä käytöstä. IWRM:n avulla voidaan esimerkiksi vahvistaa haavoittuvien yhteisöjen ruoka- ja vesiturvaa etenkin muuttuvissa ilmasto-oloissa (Unesco 2023, 109). IWRM nähdäänkin kaikissa raporteissa keinona, jolla voidaan paitsi turvata yhteistyö ja kumppanuus useilla eri maantieteellisillä tasoilla, myös taata, että resurssien hallintaa kehitettäessä huomioidaan kaikki vesisektorin osa-alueet ja ulottuvuudet. IWRM:ssä korostuu näin ollen poikkihallinnollinen lähestymistapa, jossa huomioidaan, että kestävien ratkaisujen aikaansaaminen vaatii monipuolista yhteistyötä eri alojen toimijoiden kanssa. IWRM:ää voidaan kehittää tehokkaammaksi muun muassa strategisen integraation eli normien, standardien ja veden allokaation yhteisen kehittämisen sekä koheesiopolitiikan avulla. (Ibid., 31–32, 173.)

Merkittävänä esteenä kumppanuuden ja yhteistyön ja siten myös veden ja sanitaation kehittämiseksi vuoden 2023 raportissa korostetaan olemassa olevan datan rajoitteisiin liittyviä haasteita, jotka ovat erityisen iso ongelma, kun mietitään yhteistyötä paikallisten ja kansainvälisen toimijoiden välillä. Puutteet datassa voidaan raportin mukaan korjata monipuolisemman yhteistyön kautta, jolloin päätöksenteossa huomioitaisiin yhä useammat näkemykset, etenkin sellaiset, jotka aikaisemmin on sivuutettu. (Unesco 2023, 8.)

Datan ja tiedon rajoitteisiin liittyviä ongelmia voitaisiin korjata monipuolisemmilla osallistamisprosesseilla, mikä tarkoittaisi käytännössä esimerkiksi sitä, että eri toimijat osallistuisivat dataan liittyvien prioriteettien asettamiseen ja suunnitteluun sekä datan keräämiseen. Tämä taas edistäisi kollektiivisen omistajuuden periaatetta veteen liittyvässä päätöksenteossa. (Unesco 2023, 149.) Datan ja tiedon kehittäminen yhtenee myös vesidiplomatian pääpiirteiden kanssa erityisesti diplomatian vesittämisen näkemyksen osalta. Vesittämisellä tarkoitetaan veteen liittyvän tiedon lisäämistä, jolla pyritään ehkäisemään vääriä tulkintoja ja veteen liittyviä jännitteitä. (Salminen et al. 2019, 2.) Mikäli ajankohtaista veteen liittyvää tietoa olisi paremmin saatavilla eri käyttäjien kesken, voitaisiin välttyä erilaisilta väärinymmärryksiltä ja siten ehkäistä eri osapuolten välisiä kiistoja. Raportissa näin ollen korostetaan vesidiplomatiaan liittyviä periaatteita, vaikka niitä ei varsinaisesti ilmaistaakaan vesidiplomatian kautta.

Se, miksi veden saatavuutta, laatua, määrää tai tehokkuutta koskevaa dataa on vähän, johtuu esimerkiksi heikosta seuranta- tai raportointikykyvystä. Raportti kuitenkin huomioi, että kestävä kehityksen tavoitteiden myötä datan saatavuus on parantunut vuodesta 2014. Tähän on vaikuttanut se, että paikallisten käyttäjien ja yhteisöjen osallistuminen veteen ja sanitaatioon liittyvään hallintaan sekä kestävien ratkaisujen löytämiseen on lisääntynyt, jolloin myös datan keruu ja tiedon jakaminen on kehittynyt. (Unesco 2023, 16, 26.)

Dataan, tietoon ja niiden monipuolisempaan jakamiseen liittyvät kysymykset linkittyvät myös Maria Miesin (1993) näkemyksiin ekofeminismistä ja olemassaolon näkökulmasta. Mies on korostanut näkökulmassa esimerkiksi ihmisten yhteiskunnallista järjestäytymistä, aktiivista osallistumista kehitysprojekteihin sekä pyrkimystä kehittää paikallisesti tuotettuja ja ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja (Mies 1993, 311). Paikallisen tiedon, taidon ja näkemyksen huomioiminen nostetaan keskiöön datan saatavuuden kehittämisessä, joten tältä osin raportti korostaa samanlaisia näkemyksiä kuin mitä Mies on painottanut ekofeministisessä olemassaolon näkökulmassa.

Datan saatavuuden kehittäminen liitetään raportissa toimintavalmiuksien vahvistamiseen (engl. *capacity building*) ja ihmisten valmiuksien kehittämiseen yleisellä tasolla. Valmiuksien parantaminen ja koulutuksen kehittäminen nähdään raportissa tärkeänä keinona luoda kestävämpiä ja oikeudenmukaisempia vesienhallintaan liittyviä käytäntöjä. Esimerkkinä mainitaan tiedon ja taitojen jakaminen opettajien, opiskelijoiden, instituutioiden ja muiden

informaation tuottajien välillä. Ongelma on esitetty tässä tapauksessa tietoon ja kapasiteettiin liittyvinä puutteina, jotka voitaisiin korjata koulutuksen sekä monipuolisemman datan ja sen jakamisen avulla. (Unesco 2023, 142.)

Konkreettisenä ratkaisuna kapasiteetin kehittämiseksi raportissa mainitaan inklusiiviset digialustat, joiden tulisi keskittyä etenkin haavoittuvien ryhmien ja yhteisöjen pääsyn takaamiseen. Muiksi keinoiksi esitetään käytäntöyhteisöjen (engl. *community of practice*) kehittämistä, kansalaistiedettä, avointa innovaatiota sekä elinikäistä oppimista. Nämä keinot koetaan erityisen poikkihallinnollisiksi eli ne tuovat yhteen monia eri toimijoita tutkijoista vesisektorin asiantuntijoihin ja laajempaan yleisöön. Olennaista on se, että näiden avulla voitaisiin lisätä paitsi tietoisuutta paikallisista veteen liittyvistä ongelmista, esimerkkinä oikeudenmukaiseen vesivarojen jakamiseen liittyvät kysymykset, myös lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja inklusiivisuutta. (Unesco 2023, 142.)

Vuoden 2023 raportin keskeisin näkemys vesienhallintaan liittyvistä ongelmista on, että kestävän kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa ainoastaan yhteistyötä ja kumppanuutta lisäämällä. Huomattavana esteenä kumppanuuden ja yhteistyön lisäämiselle nähdään datan ja tiedon jakamiseen liittyvät ongelmat, minkä vuoksi datan saatavuutta tulisi kehittää monipuolisemmilla osallistamisprosesseilla. Tärkeänä pidetään paikallisen tietämyksen ja osaamisen vahvistamista esimerkiksi koulutuksen avulla.

5.1.3 WWDR 2024

Vuoden 2024 WWDR-raportissa korostetaan teeman ”*Water for prosperity and peace*” mukaisesti sitä, että vesiturvallisuus (engl. *water security*) ja sen oikeudenmukainen kehittäminen johtaa yhteiskuntien kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kestävään rauhaan. Sen sijaan esimerkiksi köyhyys, epätasa-arvo, yhteiskunnalliset jännitteet ja erilaiset konfliktit voivat lisätä vesien turvattomuutta, joka edelleen voi vaarantaa ihmisoikeuden veteen ja sanitaatioon. (Unesco 2024, 23, 149.)

Vuosien 2019 ja 2023 raporttien tapaan myös vuoden 2024 raportti on nostanut esille esimerkiksi globaalin väestönkasvun, kaupungistumisen ja näihin liittyvän lisääntyvän veden kysynnän sekä ilmastonmuutoksen ja muuttoliikkeen kaltaisten tekijöiden vaikutuksen siihen, onko kaikilla pääsyä puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon. Raportin mukaan vesienhallinnan

tulisikin huomioida alati muuttuvat sosioekonomiset todellisuudet – kuten ilmastoon liittyvät muutokset tai geopoliittiset kehityskulut – ja niiden vaikutukset veteen ja sen saatavuuteen. (Unesco 2024, 23.) Veden ja yhteiskunnan keskinäisriippuvaisuutta korostetaan toteamalla:

”Major global events and disruptions magnify water risks, but also create opportunities for cooperation and transformation.” (Unesco 2024, 26.)

Tässä korostuu samanlainen lähtökohta vuoden 2023 raportin kanssa eli yhteistyön ja inklusiivisen päätöksenteon merkitys veteen ja sanitaatioon liittyvien palveluiden kehittämisessä ja kestävämmän tulevaisuuden aikaansaamisessa. Raportin keskeisin ongelma on esitetty pitkälti samalla tavalla kuin vuoden 2023 raportissa eli riittämätön yhteistyö eri toimijoiden välillä estää yhteiskuntien kukoistuksen, mikä edelleen vaikeuttaa kestävän ja oikeudenmukaisen rauhan saavuttamista ja ylläpitämistä. Huomio tulisi kiinnittää ennen kaikkea veden tarjoamiin mahdollisuuksiin rauhan ja kukoistuksen aikaansaamiseksi, mikä raportissa on ilmaistu seuraavasti:

”Water can bring countries together and promote prosperity by providing common livelihood, development and cost-sharing opportunities that may exceed those generated by unilateral action.” (Unesco 2024, 84.)

Tämän mukaisesti raportissa huomioidaan vahvasti, että vesi tarjoaa monia rauhaa edistäviä mahdollisuuksia, jotka aikaisemmin on saatettu sivuuttaa (Unesco 2024, 2). Aikaisemmin huomio on kiinnittynyt enemmän vedestä kumpuaviin jännitteisiin ja erimielisyyksiin, minkä nähdäkseni voidaan katsoa luoneen tietynlaista yhteistyö/kilpailu -tyyppistä dualismia. Vesivarojen hallintaan liittyvä yhteistyö on luonut positiivisia ja rauhanomaisia lopputuloksia, kuten osallistavia ja yhteisöperusteisia aloitteita, joiden avulla on kyetty helpottamaan ja ratkaisemaan paikallisia erimielisyyksiä, vahvistamaan rauhanrakentamista konfliktien jälkeisissä tilanteissa sekä kehittämään valtioiden rajat ylittävien vesien hallintaa (Unesco 2024, 2).

Toisena ongelman representaationa raportissa korostetaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen, geopoliittisten levottomuuksien, pandemioiden, massamuuton, hyperinflaation ja muiden kriisien vaikutuksia vesieriarvoisuuden syventämisessä. Tällöin niin ihmisten kuin ympäristön perustarpeet vaarantuvat. Myös tässä raportissa korostetaan, että kaikista haavoittuvimmat

ihmiset ja ryhmät kärsivät ilmastonmuutoksen tai geopoliittisten levottomuuksien kaltaisista haasteista eniten. Raportti kuitenkin huomioi vahvasti, että tällaiset globaalit tapahtumat voivat tarjota myös uudenlaisia politiikkaikkunoita (engl. *policy windows*), joilla voitaisiin vahvistaa yhteiskuntien resilienssiä ja sopeutumiskykyä. Esimerkkinä raportissa mainitaan ilmaston tai talouteen liittyvät shokit, jotka voivat luoda merkittävää poliittista tahtoa uuden lainsäädännön luomiselle tai uusille rahoitussitoumuksille. Tarve vastata muuttuviin tilanteisiin korostuu etenkin silloin, kun huomataan toimettomuuden ja passiivisuuden negatiiviset seuraukset. Konkreettisenä esimerkkinä, jolla muun muassa resilienssiä voidaan kasvattaa, mainitaan niin sanottu *disaster risk education* eli katastrofiriskeihin liittyvä koulutus. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa muun muassa kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuden parantamista, infrastruktuurin ja palveluiden parantamista sekä niin sanottujen luontopohjaisten ratkaisujen (engl. *nature-based solutions*) käyttöönottoa. (Unesco 2024, 26, 149.)

Vuoden 2024 raportin keskeisin näkemys vesienhallinnan ongelmista on, että vaikka esimerkiksi erilaiset yhteiskunnalliset jännitteet voivat lisätä vesien turvattomuutta ja aiheuttaa veden saatavuuteen liittyviä ongelmia, monet globaalit ja paikalliset tapahtumat voivat myös tarjota tietynlaisen muutoksen sysäyksen, jota tarvitaan vesienhallinnan yhteistyön lisäämiseksi. Monipuolisemman yhteistyön avulla taas voidaan nauttia veden tarjoamista hyödyistä, joiden avulla voidaan kehittää yhteiskuntien vakautta ja saavuttaa rauhaa.

5.2 Ennako-oletukset ja edellytykset representaatioiden taustalla

Seuraavaksi esittelen aineistosta esille nousevia keskeisiä oletuksia ja edellytyksiä ongelmien representaatioiden taustalla. Edellytyksiin ja oletamuksiin sisältyy myös näkemys siitä, mitkä toimijat nähdään keskeisimpinä vesienhallinnan kehittämisessä. Tarkoituksena on myös nostaa esiin erilaisia kielen binäärejä ja niiden mahdollisia hierarkioita, joita raporteissa esiintyy. Bacchin WPR-metodissa korostetaan, että politiikkatoimet ovat merkitysten luomista, joten tässä alaluvussa pyritään selvittämään, miten ja millaisia merkityksiä WWDR-raporteissa luodaan YK:n tasolla.

Ennako-oletusten ja edellytysten osalta keskeisimmät raporteista esiin nousevat teemat ovat kulttuurinen sopivuus ja kontekstin huomioiminen, yhteistyö ja kumppanuus, intersektionaalisuuden periaate sekä naisten osallisuuden vahvistaminen. Naisten toimijuuden kehittämistä korostava näkökulma painottaa myös voimaannuttamisen ja voimaantumisen

tärkeyttä. Seuraavaksi käsittelen näiden teemojen ilmenemistä raporteissa yksityiskohtaisemmin.

Vuoden 2019 WWDR-raportin keskeisenä oletuksena on, että veden ja sanitaation sekä niihin liittyvien palveluiden kehittämisessä tulee huomioida, että ne ovat *saavutettavissa, fyysisesti helppokäyttöisiä, turvallisia ja kulttuurisesti sopivia*. Kaikkien vesipalveluiden tulisi olla kulttuurisesti sopivia ja hyväksyttäviä, ja niiden tulisi huomioida muun muassa sukupuoleen ja yksityisyyteen liittyvät vaatimukset. Kulttuuriset arvot ja erilaiset näkökulmat tulee näin ollen ottaa huomioon sanitaatiotiloja suunniteltaessa, erityisenä huomiona sukupuoleen liittyvien seikkojen huomioiminen. Monissa kulttuureissa nähdään edelleen sopivana, että naisilla ja miehillä on omat julkiset vessansa, joten tämä nähdään raportissa olennaisena lähtökohtana sanitaatiotilojen kehittämiselle. Lisäksi sanitaatiotilojen tulisi huomioida kuukautisterveyteen liittyvät tarpeet, millä taataan muun muassa se, ettei tytöt joudu heikon kuukautishygienian ja puutteellisten sanitaatiotilojen vuoksi jäämään pois koulusta. (Unesco 2019, 1–2, 38.)

Kulttuurinen sopivuus, joka sisältää tässä tapauksessa esimerkiksi hygieniaan liittyviä normeja ja arvoja linkittyy Bacchin WPR-metodin näkemyksiin abstrakteista käsitteistä. Näistä Bacchi on maininnut esimerkkinä terveyden ja hyvinvoinnin, jotka määritelmänä ovat melko avoimia ja siten myös kykeneviä muutokseen (Bacchi 2009, 8). Historiaan ja kulttuuriin perustuvat käsitteet myös ymmärretään eri tavoin eri ihmisten kesken, mikä edelleen tukee WWDR-raporttien oletusta siitä, että veteen ja sanitaatioon liittyviä kysymyksiä tulee ratkoa kulttuurisesti sopivalla, kontekstiin sidonnaisella tavalla. Tällöin esimerkiksi WASHin kehittämiseen liittyvät ratkaisut voivat kontekstin mukaan olla keskenään melko erilaisia (Unesco 2019, 12).

Abstrakteista käsitteistä puhuttaessa on tärkeää nostaa esiin vuoden 2023 WWDR-raportti, joka perustuu käytännössä täysin käsitteiden *partnership* ja *cooperation* varaan. Raportin mukaan kumppanuuden ja yhteistyön käsitteet saattavat sisältää monia erilaisia määritelmiä ja käsityksiä, ja selkeyden vuoksi raportti on avannut kyseisten käsitteiden määritelmät sen omassa kontekstissa. *Partnerships* viittaavat raportin mukaan vapaaehtoisiin ja yhteistyöhön perustuviin suhteisiin eri toimijoiden välillä. Tällaisissa suhteissa kaikki osapuolet ovat sopineet työskentelevänsä yhdessä saavuttaakseen yhteisen tavoitteen tai työskennelläkseen jonkin tietyn asian edistämiseksi. Lisäksi osallistujat ovat sopineet yhteisesti jakavansa riskit, vastualueet, resurssit ja hyödyt. Siinä missä *partnership* viittaa johonkin viralliseen tai

epäviralliseen sopimukseen, *cooperation* ymmärretään usein vähemmän virallisena yhteistyön muotona, jossa eri toimijat ja sektorit työskentelevät yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tässä tapauksessa yhteisenä tavoitteena on makean veden varojen rauhanomainen hallinta ja käyttö niin paikallisella, kansallisella, alueellisella kuin kansainvälisellä tasolla. Jokseenkin erilaisia kumppanuuden ja yhteistyön käsitteitä käytetään raportissa keskenään melko joustavasti erilaisesta yhteistyöstä ja toimijuuden lisäämisestä puhuttaessa. (Unesco 2023, 31.)

Mikäli jatketaan raporteissa esiintyvistä käsitteistä, vuoden 2024 WWDR-raportissa on niin ikään esitelty olennaisimpien käsitteiden eli *water security*, *water insecurity*, *prosperity*, *peace* ja *conflicts* määritelmät. *Water securityn* määritelmässä voidaan korostaa sekä ihmiskeskeistä määritelmää että ekosysteemien roolia korostavaa määritelmää – se, kumpaa näistä painotetaan, riippuu pitkälti kontekstista. *Water insecurity* taas on perinteisesti linkitetty veden niukkuuteen ja se voidaan yksinkertaistettuna tiivistää puhtaan, luotettavan, riittävän ja edullisen veden puutteeseen. (Unesco 2024, 24.) Vesiturvallisuuden käsitettä voidaan tarkastella Bacchin mainitsemien kielen binäärien näkökulmasta, sillä on selvää, että tällainen binääriajattelu vaikuttaa siihen, millaisia ratkaisuja vesienhallinnan kehittämiseksi tehdään. Myös Val Plumwood (1993) on korostanut dualismien vaikutusta toimintaa ohjaavina tekijöinä. Tässä kohtaa huomio kohdistuu etenkin ihminen/luonto -dualismiparin vaikutuksiin eli siihen, priorisoidaanko päätöksissä ensisijaisesti ihmisten vai luonnon hyvinvointia. Vesiturvallisuuden tapauksessa näiden priorisointi on monesti kontekstista riippuvaista, mutta WWDR-raportin osalta vesiturvallisuudessa huomioidaan sekä ympäristön että ihmisten tarpeet. Mielestäni voidaan kuitenkin todeta, että näistä binääreistä ihmisten hyvinvointi asettuu jokseenkin luonnon edelle, sillä suurinta osaa raportin aiheista lähestytään ensisijaisesti ihmisten tarpeiden toteutumisen näkökulmasta.

Prosperity viittaa vuoden 2024 raportissa sellaiseen kukoistukseen, joka korostaa mahdollisuutta ja vapautta turvalliseen menestykseen. *Peace* taas viittaa yleisellä tasolla konfliktin, väkivallan tai sodan puuttumiseen, mutta veden kontekstissa rauhasta puhuttaessa tulisi huomioida myös se, että veden tulisi edistää rauhaa yhteistyön ja diplomatian lisäämisen kautta. *Conflict* viittaa tässä tapauksessa etenkin veteen liittyviin konflikteihin, joita voi ilmetä esimerkiksi silloin, kun kysyntä ylittää tarjonnan, veden saatavuus on uhattuna sen saastumisen vuoksi tai veteen pääsyyn ja sen jakamiseen liittyy kiistoja. Myös tässä raportissa korostetaan,

että vesikonfliktit voivat vaihdella esimerkiksi oikeusjutuista väkivaltaisiin yhteenottoihin. (Unesco 2024, 23.)

Vuoden 2019 WWDR-raportin toisena keskeisenä olettamuksena on *intersektionaalisuuden periaate*, jota korostetaan seuraavasti:

”Although women – at every economic level, all over the world – may suffer disproportionate disadvantage and discrimination, they cannot be seen as homogenous group. Different women are situated differently and face different challenges and barriers in relationship to water, sanitation and hygiene.” (Unesco 2019, 39.)

Intersektionaalisuuden olettamuksessa on selkeä linkittyminen ekofeministiseen teoriaan, jossa korostetaan intersektionaalista lähestymistapaa ja kykyä analysoida naisten keskinäisiä eroja niin paikallisella kuin globaalilla tasolla (Federici 2022, 73). Raportissa mainitaan esimerkkinä alkuperäiskansoihin kuuluvat naiset, jotka kohtaavat intersektionaalista syrjintää sekä yhteisöjensä sisältä että niiden ulkopuolelta, mikä edelleen asettaa merkittäviä rajoitteita vedensaannin ja sanitaation toteutumiselle (Unesco 2019, 65).

Intersektionaalisuuden periaatteen olettamus korostaa koko raportin lähtökohtaa sen suhteen, että haavoittuvien ryhmien näkökulmasta veteen ja sanitaatioon liittyvät kysymykset ovat erittäin oleellisia myös kaikkien muiden perustarpeiden ja siten myös ihmisoikeuksien kokonaisvaltaisen toteutumisen näkökulmasta. Mikäli puhdasta juomavettä ei ole saatavilla tai sanitaatiotilat ovat puutteellisia, on todennäköistä, että haavoittuvat ryhmät tai yksilöt kohtaavat näiden seurauksena muitakin arkea merkittävästi haittaavia ongelmia. Esimerkkinä voidaan jälleen mainita se, että mikäli kouluissa ei ole otettu riittävästi huomioon kuukautisterveyteen liittyviä seikkoja, se voi pahimmillaan johtaa siihen, että tytöt jäävät joko väliaikaisesti tai pysyvästi pois koulusta. Tällä saattaa olla hyvin kauaskantoisiakin seurauksia, sillä mikäli koulunkäynti keskeytyy, myös tulevaisuuden työllistymismahdollisuudet heikentyvät, joka edelleen heikentää naisten aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan. (Unesco 2019, 39, 43.) Tämä taas lisää todennäköisyyksiä sille, että naiset jäävät myös päätöksenteon ulkopuolelle, eivätkä heidän äänensä silloin tule kuulluiksi.

Vuoden 2023 raportin keskeisenä oletuksena voidaan pitää kumppanuuden ja yhteistyön käsitteisiin perustuvaa näkemystä siitä, että *yhteistyö on kaikkia hyödyttävä keino*, jota käyttämällä voidaan ratkaista veteen ja sanitaatioon liittyviä ongelmia. Yhteistyön nähdään kehittävänsä vesienhallintaa ja päätöksentekoa, aikaansaavan innovatiivisia ratkaisuja ja tehostavan vesisektorin toimintaa yleisellä tasolla. Raportin mukaan inklusiivisella osallistamisella, avoimella dialogilla ja äänen turvaamisella marginalisoiduille ryhmille kumppanuuden kehittämällä voidaan varmistaa, ettei kukaan jää jälkeen ja että ihmisoikeus veteen ja sanitaatioon voidaan turvata kaikille (Unesco 2023, 30). Tärkeänä huomiona yhteistyön ”positiivisessa perusluonteessa” on, että jotta se todella hyödyttää kaikkia, yhteistyöllä pitää pyrkiä luomaan sellaisia innovatiivisia ja inklusiivisia lähestymistapoja, jotka todella kunnioittavat kaikkien toimijoiden oikeuksia (Unesco 2023, 145). Tässä nostossa on merkittävä yhteys vuoden 2019 WWDR-raporttiin, jossa korostetaan päätöksenteon inklusiivisuutta ja kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeiden priorisointia.

Käytännössä vuoden 2023 raportin oletuksen eli yhteistyön kaikkia hyödyttävän luonteen jatkoksi vuoden 2024 raportin keskeisin oletus on, että yhteistyöllä voidaan ehkäistä konflikteja. Kansainvälinen yhteistyö asetetaan rauhaa edistävien ratkaisujen keskiöön, sillä etenkin valtioiden rajat ylittävien vesien hallinta vaatii yhteistyön lisäämistä niin valtioiden, kansainvälisen yhteisön, järjestöjen kuin paikallisten yhteisöjen välillä. (Unesco 2024, 84–85.) Raportti huomioi yhteistyön monet ja laajalle ulottuvat hyödyt toteamalla:

”Cooperation over transboundary rivers, lakes and aquifers can generate multiple economic, social, environmental and political benefits that in turn deliver prosperity and peace at local, national, regional and global levels.” (Unesco 2024, 84.)

Bacchin WPR-metodin toisessa kysymyksessä oleellista on huomioida, mitkä toimijat nähdään keskeisinä vesienhallinnan ja vesidiplomatian osallisuuden kehittämisessä. Vuoden 2019 WWDR-raportti korostaa kansainvälisen yhteisön, kuten YK:n kaltaisten kansainvälisten järjestöjen tai muiden kansainvälisten rahoitusinstituutioiden merkitystä WASHin kehittämisessä. Kansainvälinen yhteisö voi tarjota neuvoja ja tukea kansallisille ja paikallisille hallinnoille sekä muille aiheen parissa työskenteleville tahoille, jotta ne voisivat kehittää ja toteuttaa sellaisia politiikkatoimia, jotka edistävät vesi- ja sanitaatiopalveluiden turvaamista etenkin haavoittuville ryhmille. Lisäksi kansainvälisellä yhteisöllä nähdään olevan tärkeä rooli

tämän kehityksen seuraamisessa ja raportoinnissa. Raportissa korostetaan myös, että vaikka kansainvälisellä avunantajayhteisöllä (engl. *international donor community*) on tärkeä rooli etenkin globaalissa etelässä, se ei voi olla ainoa rahoituksen tarjoaja, vaan WASHiin liittyvää rahoitusta tulisi kehittää niin julkisen kuin yksityisen sektorin kautta. (Unesco 2019, 149, 155.)

Myös valtioiden rooli nähdään merkittävänä vesienhallinnan inklusiivisuuden kehittämisessä. HRBA-lähestymistavassa korostetaan valtioiden roolin kehittämistä vastuunkantajina veteen ja sanitaatioon liittyvissä kysymyksissä. Kansallisen toimijuuden kehittäminen takaa kestävien ratkaisujen toteutumisen etenkin pitkällä aikavälillä. Näin ollen kansainvälisen yhteisön tuki on tärkeää, mutta se tulisi kohdistaa erityisesti valtioiden roolin vahvistamiseksi, sillä valtioilla tulisi olla ensisijainen vastuu turvata ihmisoikeus veteen ja sanitaatioon kaikille. (Unesco 2019, 153, 155.)

Hierarkkisia valtasuhteita – jotka nähdään esteenä sille, että kaikki tulisivat kuulluiksi veteen liittyvässä päätöksenteossa – voidaan raportin mukaan purkaa yhteisöperusteisella toiminnalla (engl. *community-based action*). Yhteisöperusteinen toiminta ja hyvä hallinto (engl. *good governance*) nähdään ensisijaisina keinoina lisätä veteen ja sanitaatioon liittyvää vastuuta, läpinäkyvyyttä, legitimitettä, julkista osallistumista, oikeudenmukaisuutta ja tehokkuutta. Nämä kaikki periaatteet yhtenevät myös HRBA-lähestymistavan pääpiirteiden kanssa. (Unesco 2019, 151.)

Hierarkkisten valtasuhteiden purkaminen yhteisön päätäntävaltaa lisäämällä yhtenee sekä ekofeminismin että feministisen institutionalismin ajatusten kanssa. Maria Miesin (1993) näkemys ekofeminismin olemassaolon näkökulmasta korostaa esimerkiksi ihmisten yhteiskunnallista järjestäytymistä sekä pyrkimystä muuttaa yhteiskunnalliseen epätasa-arvoon ja hyväksikäyttöön liittyviä rakenteita (Mies 1993, 311). Näin ollen raportin pyrkimys hierarkkisten valtasuhteiden – jotka eittämättä syventävät sukupuolten epätasa-arvoa – purkamisesta korostaa ekofeministisiä periaatteita. Feministisen institutionalismin näkemyksistä tässä korostuu etenkin se, että mikäli tällaisia hierarkkisia valtasuhteita ei saada purettua, naisilla ei ole samanlaisia toimintamahdollisuuksia instituutioissa (Mackay, Kenny & Chappell 2010, 582). Yhteisöperusteisen toiminnan tulisikin asettaa sukupuoli yhteisön osallisuuden lisäämisen keskiöön, jotta voidaan taata päätöksenteon aito inklusiivisuus.

Yhteisöjen roolia ja paikallisten ryhmien osallistumista korostetaan vuoden 2019 WWDR-raportissa merkittävällä tavalla. Yhteisöjen osallistumista voidaan kehittää esimerkiksi erilaisten tukien tai avustuksien avulla, jotka voivat voimaannuttaa haavoittuvia ryhmiä kohdentamaan resursseja heidän omien prioriteettiensa mukaisesti. Mekanismi, jolla yhteisön vaikutusvaltaa voidaan lisätä, on niin sanottu *community-driven development* (CDD) eli yhteisölähtöinen kehitys, jossa valta päätösten suunnittelusta sekä investointien ja resurssien kohdistamisesta paikallisille kehitysprojekteille annetaan yhteisölle. CDD nähdään nopeana, joustavana ja tehokkaana keinona peruspalveluiden kehittämiseksi, ja sillä voidaan lisätä sosiaalista pääomaa ja luottamusta paitsi yhteisöjen kesken, myös esimerkiksi yhteisöjen ja hallintojen välillä. Voimaannuttamisen edistämiseksi olennaisena nostona huomioidaan myös yhteisölähtöinen tiedonkeruu ja kehityksen dokumentointi, sillä niillä taataan paikallisten toimijoiden tarpeiden, resurssien ja kapasiteetin kokonaisvaltaisempi ymmärtäminen. (Unesco 2019, 91, 99, 127.)

Raportissa esitetty *voimaannuttaminen tai voimaantuminen*, ja siihen liittyvät mahdollisuudet inklusiivisuuden edistämiseksi linkittyvät aikaisemmin tutkielmassa esitettyihin näkemyksiin voimaannuttamisen hyödyistä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi vesienhallinnan ja vesidiplomatian kontekstissa. Erityisesti Carmi et al. (2019) ovat korostaneet, että vesidiplomatiaan liittyvää epäoikeudenmukaisuutta voitaisiin korjata voimaannuttamisella, jolloin fokus olisi muun muassa naisten kansalaisvaikuttamisen ja poliittisen osallistumisen kehittämisessä sekä syrjinnän ja marginalisoinnin vähentämisessä. Kaikki nämä piirteet, mutta erityisesti syrjintään puuttuvat toimet, yhtenevät vahvasti vuoden 2019 WWDR-raportin kanssa, jossa syrjinnän ehkäiseminen nostetaan toiminnan keskiöön veden ja sanitaation kehittämisessä. Tyttöjen ja naisten voimaannuttaminen lähtee raportin mukaan monesti kouluista, joissa tulee olla kunnolliset sanitaatiotilat. Mikäli niitä ei ole ja tytöt joutuvat jäämään pois koulusta, heidän voimaannuttamismahdollisuutensa vesienhallinnan muilla tasoilla heikentyvät. (Unesco 2019, 43, 70.)

Bacchi korostaa metodissaan sitä, kuinka politiikkatoimia luodaan ja muodostetaan diskursseissa, jotka heijastavat aina tietynlaisia olettamuksia ja arvoja. Jos pohditaan sitä, miten näissä diskursseissa luodaan erilaisia vesienhallintaan liittyviä merkityksiä, vuoden 2019 WWDR-raportissa niitä luodaan osana tavoiteltavia toimintatapoja. Raportissa on esitetty millaisia institutionaalisia keinoja, arvoja, periaatteita ja lähestymistapoja käyttämällä voidaan aikaansaada oikeudenmukaisempaa ja inklusiivisempaa päätöksentekoa etenkin veteen ja

sanitaatioon liittyvissä kysymyksissä. Päätöksentekoa ohjaaviksi tavoitteiksi ja periaatteiksi on esitetty seuraavia: 1) ihmisoikeudet, 2) veden ja sanitaation universaali saatavuus, 3) kestävä kehitys, 4) ympäristöoikeudenmukaisuus, 5) planetaariset rajat, sekä 6) ketään ei jätetä jälkeen. Institutionalisoinnin keinoiksi esitetään erilaisia lakeja, sääntöjä, ohjelmia ja suunnitelmia, esimerkkinä tukien ja tariffien kaltaiset taloudelliset instrumentit tai kannatuskampanjoiden (engl. *advocacy campaigns*) ja suuntaviivojen kaltaisen informaation kehittäminen. Viimeisenä esitetään arvot ja lähestymistavat, joiden avulla inklusiivisempien ja oikeudenmukaisempien ratkaisujen toteuttaminen olisi mahdollista: 1) vastuuvollisuus, 2) ammattilaisuus, 3) rehellisyys, 4) osallistuminen, 5) syrjimättömyys, 6) vastaanottavaisuus, sekä 7) puolueettomuus. (Unesco 2019, 79.)

Edellä mainitut tavoitteet, arvot, toimintaperiaatteet ja lähestymistavat pyrkivät aktiivisesti muokkaamaan diskurssia inklusiivisemmaksi, jolloin mahdollisimman monien eri toimijoiden äänet, mutta etenkin kaikista haavoittuvimpien ihmisten ja ryhmien äänet tulisivat aktiivisesti kuulluiksi osana päätöksentekoprosessin eri vaiheita. Jos pohditaan sitä, millaisia merkityksiä nämä luovat, voidaan nostaa esille sekä inklusiivisuutta – sukupuolten tasa-arvo mukaan lukien – painottavia ihmiskeskeisiä tavoitteita että laajempia ympäristön keskiöön nostavia kestävän kehityksen tavoitteita. Ekofeminismin näkökulmasta näissä merkityksissä korostuvat sekä ympäristöön ja luonnonsuojeluun liittyvät periaatteet, erityisesti kestävän kehityksen, ympäristöoikeudenmukaisuuden ja planetaaristen rajojen kaltaisten periaatteiden osalta, että inklusiivisuuden kehittäminen, erityisesti naisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen osalta.

Entä millaisina toimijoina naiset nähdään paitsi vesienhallinnassa ja veteen liittyvän päätöksenteon kehittämisessä, myös veteen liittyvien konfliktien ehkäisijöinä ja ratkaisijoina? Vuoden 2019 raportissa korostetaan, että koska vedensaantiin ja sanitaatioon liittyvien palveluiden puute vaikuttaa erityisesti tyttöihin ja naisiin, tulisi tehdä töitä sen eteen, että *lisätään naisten mahdollisuuksia parantaa heidän osallistumismahdollisuuksiaan ja kapasiteettiaan*. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että helpotetaan veden keräämiseen liittyvää taakkaa. Raportissa korostetaan, että naisilla on merkittävä rooli vesienhallinnassa ja veden suojelemisessa, sillä heillä on ainutlaatuinen suhde veteen sekä kotitalouksien että yhteisöjen tasolla. Yhtenä esimerkkinä kotitalouksien kontekstista mainitaan se, että koska naiset ovat monesti ensisijaisia lapsiin vaikuttavia henkilöitä, he voivat ikään kuin perintönä jättää lapsille veden suojelemista ja kestäväää käyttöä korostavia arvoja, jolloin tulevat

sukupolvet todennäköisemmin arvottavat vettä enemmän ja suojelevat sitä paremmin. Raportissa huomioidaan niin ikään se, että vesisektorilla vallitsevat sukupuoliroolit ovat merkittävä aukko, joka alalla tulisi korjata. Tämän ratkaisussa naisten – etenkin haavoittuvassa asemassa olevien naisten – osallisuuden lisääminen päätöksenteossa nähdään ensisijaisen tärkeänä. (Unesco 2019, 35, 153.)

Vuoden 2023 raportissa korostetaan, että *naisten osallisuuden parantaminen* on merkittävä osa veteen ja sanitaatioon liittyvän yhteistyön ja kumppanuuden kehittämistä. Sellainen kumppanuus, joka keskittyy tiedon yhteiskehittelyyn, pyrkii huomioimaan asiantuntijuuteen ja kokemukseen liittyvän monipuolisuuden. Tällä tarkoitetaan sitä, että eri puolilla maailmaa vesivarojen hallintaan liittyvät käytännöt sisältävät monia perinteisiä elementtejä paikallisesta asiantuntemuksesta (esimerkiksi tulvien toistuvuuteen liittyen) aina hyvinkin kehittyneisiin järjestelmiin (esimerkiksi veteen perustuvat kylvö- ja sadonkorjuujärjestelmät). Tällainen paikallinen asiantuntijuus taas sisältää usein naisilla olevan tiedon ja kokemuksen, sillä heillä on keskeinen rooli kotitalouksien ja yhteisöjen vesienhallinnassa maaseudulla etenkin globaalissa etelässä. (Unesco 2023, 144–145.) Naisten toimijuuden vahvistaminen sekä paikallisen asiantuntijuuden ja päätöksenteon kehittäminen linkitetään raportissa tiiviisti toisiinsa. Raportti korostaa naisten roolia muutoksentekijöinä ja sen positiivisia vaikutuksia yhteistyöhön toteamalla:

”With recognition of the roles that women fulfil as leaders and change-makers in water governance, women and men can foster more sustainable resource management partnerships.” (Unesco 2023, 176.)

Konkreettisenä esimerkkinä naisten osallisuuden lisäämisestä mainitaan vedenkäyttäjien komiteat (engl. *water user committees*), jotka nähdään merkittävänä toimijoina veteen liittyvien palveluiden ja infrastruktuurin kehittämisessä. Raportin mukaan naisten aktiivinen osallistuminen komiteoiden toimintaan on ensisijaista, sillä komiteat voivat paitsi kehittää esimerkiksi WASHiin liittyviä palveluita myös työskennellä veteen liittyvien kiistojen lieventämiseksi, jolloin niiden kautta voidaan kehittää myös yhteistyötä ja konfliktinratkaisua. (Unesco 2023, 70–71.) Raportissa todetaan myös, että naisten aktiivinen osallistuminen päätöksentekoon johtaa heidän taloudelliseen voimaannuttamiseensa. Olennaisena tässä nähdään naisten osallistuminen elinkaarimallien (engl. *public-private partnerships, PPPs*)

kehittämiseen, jossa naiset tarjoavat arvokasta tietoa ratkaisujen kehittämissä vaiheissa ja niiden käyttöönotossa. (Unesco 2023, 129, 178.)

Kolmesta WWDR-raportista vuoden 2024 raportti ”*Water for peace and prosperity*” tarkastelee eniten veteen liittyviä konflikteja, niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä sekä niiden ratkaisemiseen liittyvien toimintatapojen kehittämistä, joten siinä korostuu eniten myös *naisten rooli vesikonfliktien ratkaisijoina*. Raportissa sukupuolten tasa-arvon ja naisten voimaannuttamisen merkitystä kestäväen rauhan saavuttamiseksi korostetaan seuraavasti:

”Nature can be a casualty of conflict, a cause of conflict or a harbinger of peace. Strengthening gender equality and women’s empowerment related to natural resource management can contribute to building effective and lasting peace.”
(Unesco 2024, 75).

Sitaatin huomio naisten toimijuudesta liittyy muun muassa Kurebwan (2017) näkemyksiin siitä, että naisten aktiivinen osallistuminen vesivarojen hallintaan nähdään usein konflikteja ehkäisevänä tekijänä (Kurebwa 2017, 25). Sukupuolten tasa-arvoa voidaan raportin mukaan edistää esimerkiksi inklusiivisella päätöksenteolla, maata koskevien omistusoikeuksien ja resurssien hallinnan kehittämisellä sekä vastuun ja läpinäkyvyyden lisäämisellä (Unesco 2024, 80).

Raportin mukaan naiset ovat yleisestikin olleet aliedustettuina vesisektorilla eri puolilla maailmaa, mutta erityisesti tämä aliedustus on näkynyt valtioiden rajat ylittävien vesien kontekstissa. Veteen liittyvän yhteistyön kehittämisessä tulisi huomioida naisten merkityksellinen osallistuminen rajat ylittävien vesien yhteistyön prosessien kaikissa vaiheissa, niin kehitysprojekteissa, rauhanvälityksessä, konfliktien ehkäisemisessä ja niiden ratkaisemisessa kuin konfliktien jälkeisessä yhteiskuntien palautumisessa ja jälleenrakentamisessa. (Unesco 2024, 86.) Niin ikään Kurebwa (2017) on korostanut, että naisten lisääntynyt osallisuus veteen liittyvässä päätöksenteossa vaikuttaa positiivisella tavalla olemassa olevien konfliktien ratkaisemiseen (Ibid., 25).

Käytännön esimerkkinä naisten roolista vesidiplomatiassa mainitaan *The Women in Water Diplomacy Network* -verkosto. Vuonna 2017 perustettu verkosto tähtää naisten osallisuuden, asiantuntijuuden ja kapasiteetin lisäämiseen vesidiplomatian eri osa-alueiden, kuten

neuvotteluiden, rauhanvälitykseen liittyvien prosessien ja konfliktien ehkäisemisen piirissä. Verkosto korostaa, että naisten osallisuus päätöksenteossa ja politiikkatoimien kehittämisessä kuten myös heidän roolinsa veteen liittyvien kysymysten asiantuntijoina lisää yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja siten lisää valtioiden rajat ylittävien vesikysymysten dialogien inklusiivisuutta. (Unesco 2024, 86.) *The Women in Water Diplomacy Network* on esimerkki siitä, miten vesidiplomatiaa voitaisiin kehittää osallistavammaksi bottom-up-lähestymistavan avulla. Medha Bisht (2022) korostaa erityisesti verkostojen roolia paikallisen tietämyksen ja osaamisen huomioimisessa. Bishtin mukaan verkostojen avulla olisikin mahdollista voimaannuttaa vesisektorin eri toimijoita huomattavasti monipuolisemmalla tavalla. (Bisht 2022, 77.)

Viimeisenä nostona naisten roolista vesidiplomatiassa ja vesienhallinnassa raportissa mainitaan se, että naisilla on merkittävä muutoksentekijän rooli veteen liittyvän tieteen, kulttuurin ja hallinnan kehittämisessä. Kuten aikaisemmin tutkielmassa on ilmennyt, naiset ovat monilla alueilla kotitalouksien ensisijaisia veden hankkijoita, jonka vuoksi heillä on erityistä tietoa ja tärkeitä näkökulmia sanitaatioon, veteen liittyvän koulutuksen kehittämiseen ja vesienhallintaan liittyen. Raportissa todetaan, että useat empiiriset todisteet osoittavat, että naisten osallisuus vesiprojekteissa tekee niistä tehokkaampia. Näin ollen olisi tärkeää lisätä työtöille ja naisille kohdennettua koulutusta ja heidän valmiuksiaan kehittävää valmennusta, jotta voidaan kehittää vesiturvallisuutta ja luoda kestävämpiä yhteiskuntia. (Unesco 2024, 135.) Kestävät, kukoistavat ja rauhanomaiset yhteiskunnat luovat monipuolisempia mahdollisuuksia myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

5.3 Miten ongelman representaatiot ovat muodostuneet?

Tässä alaluvussa tarkoituksena on nostaa esiin merkittävimpiä historiallisia kehityskulkuja ja päätöksiä, joihin aineistossa vesienhallinnan osalta viitataan. Kuten seuraavaksi tullaan huomaamaan, keskeisimmät viittaukset liittyvät erilaisiin YK:n alaisiin konferensseihin, paneeleihin, sopimuksiin, julistuksiin ja päätöslauseelmiin sekä niissä esitettyihin määritelmiin.

Vuoden 2019 WWDR-raportissa korostetaan vuonna 1992 järjestetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (UNCED) määritelmää vedestä, jossa se kategorisoitiin rajalliseksi ja haavoittuvaksi luonnonvaraksi, jota tulee hallita osallistavalla tavalla. Vesienhallinnan osallistavuuden tärkeydestä on näin ollen puhuttu 1990-luvulta lähtien. Päätöksiä veteen liittyen

tulee konferenssin määritelmän mukaan tehdä siten, että ne tehdään matalimmalla mahdollisella tasolla. Lisäksi niissä tulee huomioida naisten keskeinen rooli. Raportissa mainitaan lyhyesti myös Dublinin periaatteet, jotka otettiin käyttöön kansainvälisessä vesi- ja ympäristökonferenssissa (ICWE). Näistä on mainittu erikseen periaate numero neljä, joka korostaa veden taloudellista arvoa. Vaikka veden sosiaalinen ja ympäristöllinen arvo on saanut yhä enemmän tunnustusta, idea vedestä taloudellisena hyödykkeenä on rajoittanut vesivaroihin ja sanitaatiopalveluihin pääsyä etenkin kaikista haavoittuvimpien ihmisten keskuudessa. (Unesco 2019, 77.)

Näkemykset veden arvosta linkittyvät Vandana Shivan (2003) ajatuksiin veteen liittyvistä kysymyksistä ekofeminismin näkökulmasta. Mikäli korostetaan pelkästään veden taloudellista arvoa ja kehitetään veden kaupallistamista, seurauksena on epäoikeudenmukaisten ja ekologisesti kestäättömien käytäntöjen vahvistuminen (Shiva 2003, 21). Tämän näkemyksen ja raportissa korostettujen seikkojen mukaisesti epäoikeudenmukaiset käytännöt rajoittavat etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ja ryhmien toimintamahdollisuuksia sekä pääsyä veteen ja sanitaatiopalveluihin, mikä entisestään heikentää heidän yhteiskunnallista asemaansa.

Raportissa kuitenkin korostetaan myös uusien periaatteiden ja arvojen kehittymistä, jotka on mainittu osana High-Level Panel on Water eli HLPW-paneelin tuloksia vuodelta 2018:

”To recognize and embrace water’s multiple values, we must identify and take into account the multiple and diverse values of water to different groups and interests in all decisions affecting water. There are deep interconnections between human needs, social and economic well-being, spiritual beliefs, and the viability of ecosystems.” (Unesco 2019, 77.)

Niin ikään nämä moninaiset arvot ovat linjassa sen kanssa, mistä Shiva on puhunut teoksessaan *Taistelu vedestä* (2003). Shivan mukaan luonnonvaroilla ylipäätään voi olla hyvinkin korkea arvo ilman että niillä on hintaa, sillä niiden henkinen, ekologinen, kulttuurinen ja sosiaalinen arvo on se, mikä merkitsee (Shiva 2003, 137). Veden moninaisten arvojen tunnustaminen korostaa raportin näkemystä siitä, että vesienhallintaa ei tule kehittää ainoastaan veden taloudellisen arvon pohjalta, vaan myös esimerkiksi sen sosiaalinen ja ekologinen arvo tulee asettaa toiminnan kehittämisen keskiöön.

Raportit korostavat merkittäväällä tavalla kansainvälisten ihmisoikeuksien merkitystä inklusiivisen vesienhallinnan ja päätöksenteon kehittämisessä. Vuoden 2019 raportissa korostetaan, että kansainväliset ihmisoikeudet velvoittavat valtioita tekemään töitä sen eteen, että saavutettaisiin universaali pääsy veteen ja sanitaatioon kaikille, erityisenä huomiona kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeiden huomioiminen. Raportissa viitataan heinäkuussa 2010 YK:n yleiskokouksen hyväksymään historialliseen päätöslauselmaan, jossa tunnustetaan, että oikeus turvalliseen ja puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon on välttämätön ihmisoikeus myös muiden ihmisoikeuksien toteutumisen ja hyvän elämän kannalta. Vuonna 2015 YK:n yleiskokous ja YK:n ihmisoikeusneuvosto korostivat, että oikeus turvalliseen juomaveteen ja oikeus sanitaatioon ovat toisiinsa merkittäväällä tavalla liittyvät, mutta kuitenkin erilliset ihmisoikeudet. (Unesco 2019, 36.)

HRBA-lähestymistapaan liittyen vuoden 2019 raportissa nostetaan esille HRBA:n historiallinen kehityskulku, jossa olennaisena askeleena nähdään YK:n julistus oikeudesta kehitykseen (UN Declaration on the Right to Development) vuodelta 1986. YK:n julistus asettaa ihmiset kehityksen keskiöön ja määrittelee eri toimijoiden vastuut, jotta ihmisoikeudet integroidaan osaksi kehitystä. Tämän jatkoksi vuonna 2003 YK:n kehitysryhmä (UNDG) hyväksyi yhteisen sopimuksen, jolla varmistetaan, että YK:n alaiset toimijat soveltavat tätä ihmisoikeuksien toteutumisen edistämistä painottavaa lähestymistapaa johdonmukaisella tavalla. (Unesco 2019, 75.)

Vuoden 2019 WWDR-raportti mainitsee useamman kerran myös YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen vuodelta 1948. Raportti, jonka lähtökohtana toimii syrjimättömyyden ja tasa-arvon periaatteet, viittaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 2. artiklaan, jossa kielletään kaikenlainen rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuva erotus. Raportin mukaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaisesti myös ihmisoikeutta veteen ja sanitaatioon tulee kehittää tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti, jolloin yhtenä tavoitteena on niin ikään syrjinnän poistaminen. (Unesco 2019, 38.)

Vuoden 2023 WWDR-raportissa mainitaan vuonna 2010 YK:n yleiskokouksen hyväksymä päätöslauselma 64/292 eli ihmisoikeus veteen ja sanitaatioon. Tätä päätöslauselmaa voidaan

pitää erittäin tärkeänä merkkipaaluna, sillä siinä tunnustettiin ensimmäistä kertaa oikeus turvalliseen ja puhtaaseen juomaveteen ja sanitaatioon. Vuoden 2010 jälkeen YK:n yleiskokous ja ihmisoikeusneuvosto ovat hyväksyneet useita 64/292 seuranneita päätöslauselmia, jotka ovat vahvistaneet ihmisoikeutta veteen ja sanitaatioon entisestään. (Unesco 2023, 40.)

Luvussa 2.2.2 käsittelin YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2000 hyväksymää Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselmaa, joka on mainittu myös vuoden 2023 WWDR-raportissa. Raportissa korostetaan naisten toimijuuden tunnustamista ja WPS:n positiivisia vaikutuksia, jotka vesidiplomatian näkökulmasta eivät kuitenkaan ole ulottuneet tarpeeksi laajalle toteamalla:

”Despite the acknowledged essential role of women in peacebuilding, conflict management and security (see e.g. landmark resolution 1325 by Security Council in 2000), women’s role in water diplomacy is still underestimated.” (Unesco 2023, 176.)

WPS:n kaltaiset päätöslauselmat nähdään näin ollen merkittävänä naisten kokonaisvaltaisen toimijuuden vahvistamisessa rauhanrakentamisen ja konfliktinratkaisun kontekstissa. Tällaisia päätöslauselmia ja muita sopimuksia tulisi kuitenkin kehittää siten, että ne huomioisivat etenkin veteen liittyvät aspektit aiempaa tehokkaammin.

Vuoden 2024 WWDR-raportissa viitataan niin ikään useasti ihmisoikeuksiin, etenkin kansainväliseen vesilakiin (International Water Law, IWL), jonka kehittämät periaatteet ja normit ovat muodostaneet perustan valtioiden rajat ylittävien vesien yhteistyölle ja siten myös rauhan ja vakauden edistämiseksi. Yli 3600:sta olemassa olevasta kansainvälisestä vesisopimuksesta raportissa mainitaan esimerkkinä *The Convention on the Law of Non-Navigational Uses of International Watercourses* vuodelta 1997 ja *The Convention on the Protection and Use of Transboundary Watervourses and International Lakes* vuodelta 2013. Muun muassa nämä sopimukset ovat vaikuttaneet vesienhallintaan liittyvien normien kehitykseen, jotka osaltaan ovat ohjanneet valtioita lisäämään niiden välistä yhteistyötä. (Unesco 2024, 84–85.)

Vuoden 2024 raportissa viitataan myös YK:n kahteen vesikonferenssiin, joista ensimmäinen järjestettiin vuonna 1977 ja toinen vuonna 2023. Raportissa korostetaan etenkin vuoden 2023

vesikonferenssin tavoitteita, joissa vaadittiin valtioiden rajat ylittäviä vesiä koskevan yhteistyön lisäämistä, jolla voitaisiin vahvistaa kestävä kehitystä, alueellista yhdentymistä ja lopulta rakentaa kestävä rauhaa. Lisäksi raportissa korostetaan kansainvälisten vesikysymysten saamaa laajempaa huomiota YK:n tasolla, esimerkkinä vuonna 2017 perustettu *Global High-Level Panel on Water and Peace*. Raportin mukaan myös YK:n turvallisuusneuvosto on tunnustanut, että yhteinen vesienhallinta voi edistää luottamusta, vakautta ja rauhaa. (Unesco 2024, 84.)

5.4 Huomaamatta jääneet seikat

Tässä alaluvussa tarkastelen sitä, mitä ongelman esityksessä ei ole otettu huomioon eli millaisista kysymyksistä ja näkökulmista raporteissa on hiljennetty. Se, että kukin raportti painottaa teemansa mukaisesti erilaisia veteen liittyviä kysymyksiä selittää sitä, miksi tietyt näkökulmat nousevat vahvimmin esille kussakin raportissa. Seuraavaksi huomataan, että raporteissa on jonkin verran eroja sen suhteen, millaiset teemat niissä ovat saaneet vähemmän huomiota: siinä missä vuoden 2024 raportti korostaa vesidiplomatiaa osana vesienhallinnan kehittämistä, vuoden 2019 raportissa vesidiplomatiaa ei mainita ollenkaan. Vesidiplomatian lisäksi veden yksityistäminen, valtaerot, naisten voimaannuttaminen sekä tosiasiallinen tasa-arvo ovat sellaisia teemoja, joita ei ole huomioitu kaikissa raporteissa (ks. sivun 83 taulukko, josta ilmenee raporttien keskinäiset erot).

Nähdäkseni on merkittävää, että esimerkiksi *vesidiplomatiaa ja siihen liittyviä mahdollisuuksia* vesienhallinnan osallistavuuden kehittämiseksi ei mainita millään tavalla vuoden 2019 WWDR-raportissa ottaen huomioon, että kyseinen raportti käsittelee sitä, että ketään ei saisi jättää jälkeen ja kuinka kaikista haavoittuvimpien ryhmien näkökulmat tulisi huomioida huomattavasti aiempaa paremmin. Miksi vesidiplomatiaan sisältyviä toimintamahdollisuuksia ei ole haluttu nostaa esiin tai miksi niitä ei nähdä raportissa oleellisina keinoina vesienhallinnan kehittämisessä? Raportin teeman mukaisesti tämä aspekti olisi pitänyt huomioida myös osana vesidiplomatian monipuolista eli ennaltaehkäisevää, yhdistävää ja yhteistyöhön perustuvaa kehikkoa (Keskinen, Salminen & Haapala 2021, 3), jonka kautta osallistavuutta ja mahdollisimman monien näkökulmien huomioimista voitaisiin lisätä. Vesidiplomatian perimmäisenä tavoitteena on kuitenkin rohkaista eri toimijoita yhteistyöhön veden hallintaan liittyvissä kysymyksissä sekä ehkäistä ja ratkaista veteen liittyviä poliittisia jännitteitä (Mustasilta & Hakala 2023, 5), joten se, että vesidiplomatian mahdollisuudet on raportissa

sivuutettu, on nähdäkseni hyvin merkittävää myös esimerkiksi naisten toimijuuden vahvistamisen näkökulmasta.

Vesidiplomatian osittaisen sivuuttamisen vaikutukset heijastuvat mielestäni siihen, että sen osallistavuuden ja inklusiivisuuden kehittäminen on vaikeampaa. Se, että vuoden 2023 raportissa kyllä todetaan, että naisten rooli vesidiplomatiassa on aliarvioitu, mutta ei kuitenkaan ehdoteta mitään konkreettisia keinoja, joilla naisten toimijuutta voitaisiin kehittää, jättää lukijan näkökulmasta melko paljon avoimia kysymyksiä sen suhteen, miten naisten osallisuutta vesidiplomatiassa voitaisiin lisätä paitsi nimellisellä myös todellisella tasolla.

Vuoden 2024 raportissa vesidiplomatiata ja sen mahdollisuuksia rauhan, vakauden ja kukoistuksen saavuttamisessa käsitellään selkeästi enemmän. Tässä kohtaa olennaista on kuitenkin huomioida se, että *naisten voimaannuttaminen*, jonka tärkeyttä etenkin Carmi et al. (2019) ovat korostaneet vesidiplomatian epätasa-arvoisten rakenteiden muokkaamisessa, mainitaan raportissa vain ohimennen:

”Strengthening gender equality and women’s empowerment related to natural resource management can contribute to building effective and lasting peace.”
(Unesco 2024, 75.)

Voimaannuttamista ja sen hyödyntämistä kestävän rauhan saavuttamiseksi on näin ollen pidetty sen verran tärkeänä, että se on haluttu mainita raportissa, mutta mitään konkreettisia keinoja naisten voimaannuttamisen vahvistamiseksi ei kuitenkaan ole mainittu. Tämä on tutkielman yleisen tavoitteen eli naisten osallisuuden ja voimaannuttamisen lisäämisen tarkastelemisen näkökulmasta merkittävä huomio, sillä voimaannuttamisen merkitystä niin vesidiplomatian kuin laajemman vesisektorin piirissä on kuitenkin korostettu tutkimuskirjallisuudessa merkittäväällä tavalla.

Veden yksityistäminen taas mainitaan vuosien 2019 ja 2023 raporteissa ainoastaan yhdellä sivulla ja vuoden 2024 raportissa sitä ei mainita lainkaan. Tämä on mielestäni oleellinen seikka huomioida etenkin, jos aihetta tarkastellaan ekofeminismin näkökulmasta. Sekä Shiva (2003) että Mies (1993) ovat korostaneet, että veden kaltaiseen kollektiiviseen omaisuuteen kohdistuvia yksityistämistä- ja kaupallistamisyrittäviä tulisi vastustaa. Shiva on korostanut vesidemokratian periaatteissaan esimerkiksi sitä, että elämiseen tarvittavan veden tulisi olla

ilmaista ja sen ostaminen ja myyminen voiton saamiseksi sekä rikkoo oikeutta luonnon lahjaan että riistää köyhiltä heidän ihmisoikeutensa (Shiva 2003, 48). Yksityistäminen olisi näin ollen sellainen kokonaisuus, jota olisi tärkeää käsitellä enemmän myös WWDR-raporteissa ottaen huomioon, että niiden keskeisenä tavoitteena on turvata ihmisoikeus turvalliseen juomaveteen ja sanitaatioon kaikille – etenkin kaikista haavoittuvimmille ihmisille.

Vuoden 2019 raportissa korostetaan hyvän hallinnon tärkeyttä osana vesi- ja sanitaatiopalveluiden yksityistämistä. Raportin mukaan hyvä hallinto ehkäisee korruptiota ja takaa riittävän taloudellisen tuen veden ja sanitaation kehittämiseksi. Julkisen viranomaisen säännöstelyn kautta tapahtuva yksityistäminen voi raportin mukaan lisätä vesijärjestelmien tehokkuutta, jolloin voitaisiin turvata yhä useampien ihmisten oikeus puhtaaseen veteen ja sanitaatioon. Yksityistäminen voi raportin mukaan myös lisätä vastuunkantoa, kohdistaa käyttäjille suunniteltuja palveluja, taata riittävän rahoituksen toteutuminen sekä luoda sellaisia sääntöjä, jotka suojelevat sekä ihmisiä että ympäristöä. (Unesco 2019, 149.) Raportti on kuitenkin yksityistämiseen liittyvien näkemysten osalta ristiriidassa ekofeminismissä vallitsevien ajatusten kanssa, sillä ekofeminismi ei varsinaisesti näe veden yksityistämistä hyvänä ja vartenotettavana vaihtoehtona, vaan pikemminkin markkinaparadigman ajamana tavoitteena tuoda vesi vapaille markkinoille.

Raporteissa ei oikeastaan huomioida veden yksityistämiseen liittyviä negatiivisia seurauksia, kuten veden ja siihen liittyvien palveluiden monopolisoitumista ja siten todennäköistä hinnannousua tai mahdollista korruptiota, joka liittyy yksityistämiseen itseensä eli korruption ilmenemiseen osana omistajuuden vaihtumista, kun palveluja siirretään julkisilta viranomaisilta yksityisille toimijoille (Greiner 2020, 5). Vuoden 2019 raportti päinvastoin puoltaa yksityistämistä juuri sen takia, että sen avulla voitaisiin vähentää korruptiota. Veden yksityistämisen negatiivisista seurauksista, etenkin vesieriarvoisuuden vahvistumisesta esimerkkinä voidaan mainita aikaisemmin tutkielmassa käsitelty Chile, jossa vesi on määritelty hyödykkeeksi ja vesioikeudet yksityisomaisuudeksi (Suomi ulkomailla 2023). Chilen tapaus osoittaa, että veden yksityistämiseen liittyy kauaskantoisia seurauksia, jotka uhkaavat merkittävällä tavalla myös vesiturvallisuutta. Ottaen huomioon tämä raportin melko positiivinen suhtautuminen veden yksityistämiseen, on tärkeää nostaa esiin myös se, ettei raportissa puhuta esimerkiksi siitä, mikä olisi yksityisten toimijoiden rooli veden hinnoittelussa tai mitä konkreettisia muutoksia veden yksityistäminen toisi ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Raporteissa korostetaan paljon yhteisöjen roolia sekä yhteisölähtöisen toiminnan ja päätöksenteon positiivisia vaikutuksia inklusiivisuuden ja sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi. Nämä ovat kuitenkin jokseenkin ristiriidassa esimerkiksi Kurebwan (2017) ajatuksien kanssa, sillä hän on todennut, että yhteisölähtöisen päätöksenteon tekeminen tasa-arvoisemmaksi on todellisuudessa melko monimutkainen tavoite saavuttaa. Zimbabwen kontekstissa asiaa tutkinut Kurebwa korostaa, että vaikka naisilla olisi mahdollisuus osallistua yhteisöjen kokouksiin ja tapaamisiin, he eivät silti välttämättä koe, että he voisivat vapaasti ilmaista omia mielipiteitään tai että heidän näkemyksensä otettaisiin päätöksenteossa tosissaan (Ibid., 20). Tähän liittyen onkin oleellista nostaa esille se, ettei raporteissa kunnolla huomioida tällaisia ”piilossa olevia” esteitä, joita naiset voivat todellisuudessa kohdata, vaikka päätöksenteon inklusiivisuutta kehitettäisiinkin nimellisellä tasolla. Keinot *tosiasiallisen tasa-arvon* (engl. *substantive equality*) lisäämiseksi on raporteissa pitkälti sivuutettu. Tosiasiallisella tasa-arvolla viitataan esimerkiksi seuraaviin periaatteisiin: 1) stigmojen, stereotyyppien, ennakkoluulojen ja väkivallan kaltaisten haittojen korjaaminen, 2) äänen ja osallisuuden lisääminen, sekä 3) rakenteellisten muutosten aikaansaaminen (Fredman 2016, 713). Vaikka etenkin naisten äänen ja osallisuuden lisääminen on mainittu kaikissa raporteissa, tosiasiallista tasa-arvoa ei ole huomioitu käytännön tasolla eikä raporteissa näin ollen ole esitetty keinoja, miten sitä voitaisiin konkreettisesti edistää.

Arkielämän haasteet, jotka ovat jääneet raporteissa enemmän tai vähemmän taka-alalle, linkittyvät tässä tapauksessa feministisen institutionalismin näkemyksiin sukupuolten tasa-arvoa rajoittavista normien ja käytäntöjen kaltaisista rakenteista. Sehring et al. (2023) ovat korostaneet, että veteen liittyvissä kysymyksissä sukupuolen merkitys on huomioitu tällaisella nimellisellä tasolla, jolloin on esimerkiksi onnistuttu lisäämään naisten prosentuaalista osallisuutta päätöksentekoprosesseissa. Kuitenkin niin sanottu todellinen taso on jäänyt vähemmälle huomiolle, mikä tarkoittaa sitä, että vaikka taataan naisten pääsy päätöksentekopöytiin, heidän todelliset vaikutusmahdollisuutensa veteen ja sanitaatioon liittyvissä neuvotteluissa voivat jäädä hyvinkin pieniksi pelkästään esimerkiksi sen takia, että maskuliinisia piirteitä ja taitoja arvotetaan vesidiplomatian ja vesienhallinnan piirissä enemmän. (Ibid., 2.) Tässä taas korostuu jälleen Bacchin mainitsemat binäärien hierarkiat, jotka vaikuttavat siihen, miksi esimerkiksi vesienhallinnan piirissä maskuliinista käyttäytymistä arvostetaan edelleen enemmän. Mikäli ihmisten ajatusmaailmoissa ja vallassa olevissa diskursseissa, jotka vaikuttavat muun muassa vallitseviin normeihin, ei kyetä saamaan aikaan muutoksia, naisten todellisuudet vaikutusmahdollisuudet uhkaavat jäädä pieniksi.

5.5 Ongelman representaation vaikutukset

Tässä alaluvussa käsittelen sitä, minkälaisia vaikutuksia ongelmien representaatioilla on. Bacchin mukaan vaikutukset voidaan jakaa diskursiivisiin vaikutuksiin, subjektifikaatiisiin vaikutuksiin ja koettuihin vaikutuksiin. Keskeisimmät vaikutukset liittyvät raporttien osalta etenkin koettuihin ja diskursiivisiin vaikutuksiin, eli representaatioiden vaikutukset näkyvät ihmisten arjessa ja olemassa olevassa diskurssissa. Inklusiivisella vesienhallinnalla pyritään näin ollen kehittämään ihmisten arkea helpottavia ratkaisuja esimerkiksi sanitaatiopalveluiden ja veteen liittyvän infrastruktuurin suhteen. Diskursiiviset vaikutukset taas liittyvät erityisesti päätöksenteon inklusiivisuuden lisäämiseen, jolloin korostetaan ajattelutavoissa tapahtuvia muutoksia, jotta esimerkiksi naisten ja paikallisen yhteisön osallisuutta päätöksenteossa voidaan lisätä.

Vuoden 2019 WWDR-raportissa puhutaan paljon veden saatavuuden vahvistamisesta ja sen positiivisista vaikutuksista. Veden ja sanitaation sekä näihin liittyvän infrastruktuurin saatavuuden kehittämällä on positiivisia seurauksia sen suhteen, että kaikkien ihmisten, etenkin kaikista haavoittuvimpien ryhmien – esimerkkinä naiset, lapset, vanhukset, kehitysvammaiset ja kroonisesti sairaat – tarpeet ja rajoitteet tulevat huomioiduiksi (Unesco 2019, 37). Mitä sitten tulisi ottaa huomioon, kun kehitetään infrastruktuuria tai päätöksenteon inklusiivisuutta?

Raportissa puhutaan esimerkiksi veden ja sanitaation fyysisestä saatavuudesta, joka viittaa etenkin vesi- ja sanitaatiopalveluihin liittyvään infrastruktuuriin. Vesihuolto ja sanitaatiotilat tulisikin rakentaa sellaisille paikoille, missä ne ovat aidosti saavutettavissa. Tässäkin tulee huomioida erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten mahdolliset rajoitteet. Raportissa korostetaan seuraavien seikkojen huomioimista infrastruktuuria suunniteltaessa: palveluiden suunnittelu, veden keräämiseen käytetty aika ja matka, sanitaatiotilojen saavutettavuus sekä fyysinen turvallisuus. Esimerkkinä näistä voidaan mainita ohjeistukset veden keräämiseen käytetystä ajasta, jotka raportissa on nostettu esille YK:n alaisen JMP:n eli Joint Monitoring Programme -ohjelman kautta. JMP:n näkemyksen mukaan veden keräämiseen käytetty aika odotusaika mukaan laskettuna saisi olla maksimissaan 30 minuuttia. (Unesco 2019, 37.)

Edellä mainitut esimerkit infrastruktuurin käytännönläheisestä suunnittelusta liittyvät Bacchin WPR-metodin vaikutuksista etenkin koettujen vaikutusten käsitteeseen. Bacchin mukaan niissä kiinnitetään huomiota ongelman representaation materiaalisiin vaikutuksiin eli siihen, millaisia vaikutuksia politiikkatoimilla ja niiden representaatioilla on ihmisten jokapäiväiseen elämään ja toimintaan (Bacchi 2009, 17–18). Mikäli juomaveden ja sanitaatioon liittyvää infrastruktuuria kehitetään huomioimalla etenkin haavoittuvien ryhmien tarpeet esimerkiksi paikkojen sijainnin ja tilojen suunnittelun suhteen, voidaan todeta, että vaikutukset mitä todennäköisimmin edistäisivät tällöin esimerkiksi naisten ja alkuperäiskansojen kaltaisten haavoittuvien ryhmien elämää. Jos pohditaan esimerkiksi veden keräämiseen kuluvaan aikaan, joka inklusiivisemmän infrastruktuurin ja paremman saatavuuden myötä joko pieneni merkittävästi tai voisi vähetä lähes minimiin, sillä olisi merkittävä vaikutus ihmisten arkeen. Esimerkiksi mikäli kaivoja rakennettaisiin sellaisille paikoille, joissa ne olisivat aidosti lähellä ihmisiä ja joissa ne saavuttaisivat mahdollisimman monia, vaikutukset olisivat konkreettisia ja ne heijastuisivat edelleen myös ihmisten muihin elämän osa-alueisiin. Veden hakemisesta ylijäävän ajan voisi käyttää esimerkiksi koulunkäyntiin ja opiskeluun, mikä edelleen parantaisi tyttöjen koulutusmahdollisuuksia jatkossa ja siten antaisi heille monipuolisempia mahdollisuuksia tulevaisuuden työelämää ajatellen.

Etenkin vuoden 2019 raportissa korostuu merkitysten luominen inklusiivisen kielen avulla. Raportilla voidaan todeta olevan edellä mainittujen koettujen vaikutusten lisäksi diskursiivisia vaikutuksia, jotka vaikuttavat siihen, mitä voidaan ajatella ja sanoa. Oppimisen ja tiedon kehittämisen merkitystä osana vesienhallinnan inklusiivisuuden lisäämistä korostetaan toteamalla:

”To make the learning processes about sustainable water management more effective, it should focus on cognitive as well as socio-emotional and behavioural learning. – – For Education for Sustainable Development to be most powerful, educational institutions as a whole have to be transformed. (Unesco 2019, 71.)

Ajattelutavoissa ja käyttäytymisessä tapahtuvien muutosten tarpeellisuus taas liittyy siihen, mitä esimerkiksi Cohn & Duncanson (2020) ja Sandole & Staroste (2015) ovat todenneet naisten roolista rauhan rakentajina. Cohnin & Duncansonin mukaan sukupuolten tasa-arvon toteutumisen ja naisten toimijuuden vahvistamisen vaatimuksena on, että ihmisten ajattelutavoissa pitää tapahtua muutoksia. Sukupuolittuneita valtasuhteita purettaessa huomio

tulee kiinnittää koulutuksen kaltaisiin instituutioihin, joissa patriarkaalisia ideologioita voidaan kyetä muuttamaan. (Cohn & Duncanson 2020, 747.) Sandole & Staroste niin ikään painottavat perustavanlaatuisista muutosta sukupuolten välisissä suhteissa yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Ajattelu- ja toimintatavoissa tapahtuvan muutoksen tulisi heijastua niin ihmisten omiin näkemyksiin kuin instituutioiden tasolle. (Sandole & Staroste 2015, 121.)

Niin ikään vuoden 2024 raportti huomioi koulutuksen merkityksen perustavanlaatuisen muutoksen aikaansaamiseksi toteamalla:

”Education remains the foundation to change human behaviour and build consensus for sustainable approaches to water services provision and resource management. Water education is therefore key to raising awareness of issues such as – – the impact of consumptions patterns on environmental pressures, such as climate change.” (Unesco 2024, 134.)

Raporteissa korostuvat teemat, tavoitteet ja ratkaisut kaikki omalta osaltaan vaikuttavat siihen, minkälaista diskurssia niiden kautta halutaan saada aikaan eli mitä ihmisten halutaan ajattelevan ja sanovan. Edellä mainittujen esimerkkien pohjalta voidaan todeta, että raportit pyrkivät aktiivisesti luomaan inkluusivempaa diskurssia, jonka mukaisesti huomioitaisiin aikaisempaa monipuolisemman yhteistyön tärkeys. Tavoite siitä, että ajattelutavoissa pitäisi tapahtua muutoksia korostaa raporttien pyrkimystä lisätä naisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallisuutta vesienhallinnassa.

5.6 Vaihtoehtoiset representaatiot

Viimeisen analyysiluvun kysymys on ikään kuin jatkoa WPR-metodin kolmannelle kysymykselle, sillä tässä tarkastellaan muun muassa sitä, miksi tietyistä representaatioista tulee vallitsevia ja miten niitä voitaisiin kyseenalaistaa (Bacchi 2009, 19). Kuten tutkielman kontekstiluvusta huomattiin, veden niukkuus maailmassa on lisääntynyt, mikä on osittain näkynyt myös vesikonfliktien nousussa 2000-luvulla. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä kuivuus ja veden niukkuus tulevat lisääntymään, mutta vesikonfliktien kontekstissa on tärkeää huomioda, että muun muassa epätasa-arvoiset mahdollisuudet, valtaerot ja kilpailevat näkemykset ovat keskeisiä vesienhallinnan haasteita, jotka voivat pahimmillaan johtaa myös konfliktien syttymiseen (Dutta 2022, 1, 5.) Niin ikään raporteissa on korostettu sitä, että vesi

itsessään voi aiheuttaa konflikteja, mutta monesti veden rooli konflikteissa liittyy siihen, että vesi on pikemminkin yksi kiistan aihe jo olemassa olevissa konflikteissa (Unesco 2019, 152). Raporteissa on korostettu esimerkiksi veden saatavuuden kehittämistä, joka nähdään ihmisoikeuksia ja siten myös vakautta ja rauhaa edistävänä kokonaisuutena.

Kun pohditaan vaihtoehtoisia ongelman representaatioita, vesienhallintaan liittyvä ongelma voitaisiin mielestäni esittää ensisijaisesti syrjivien valtarakenteiden kautta ja resurssien hallintaan liittyvänä epätasa-arvona. Tämä aspekti on pitkälti sivuutettu kaikissa kolmessa raportissa, sillä vaikka esimerkiksi vuoden 2019 raportti korostaa hyvin paljon sitä, ettei ketään saa jättää jälkeen ja kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeet tulee priorisoida vettä ja sanitaatiota kehitettäessä, se ei kuitenkaan mainitse ollenkaan valtaeroja (engl. *power disparities*) ja vallan epäsuhtaisuuskin (engl. *power asymmetry*) mainitaan ainoastaan kerran raportin loppusanoissa (Unesco 2019, 159). Vuoden 2023 ja 2024 raporteissa valtaeroista ei puhuta mitään, vaikka raportit korostavat merkittäväällä tavalla yhteistyön lisäämisen tärkeyttä vesienhallintaa kehitettäessä. Tämäkin on olennainen huomio, sillä yhteistyön edistäminen liittyy merkittäväällä tavalla olemassa oleviin valtarakenteisiin, jotka pitkälti ohjaavat yhteistyötä ja siinä toimivien osapuolten työskentelyä esimerkiksi käytäntöjen kautta.

Lähestyn valtaeroja painottavia vaihtoehtoisia representaatioita etenkin feministisen institutionalismin näkökulmasta. Valtarakenteet heijastavat kamppailua sosiaalisista resursseista, mikä edelleen vaikuttaa esimerkiksi naisten vaikutusmahdollisuuksiin päätöksenteossa. Sehring et al. (2023) ovat korostaneet vesienhallinnassa vallitsevia sukupuolittuneita valtarakenteita ja institutionaalisten tekijöiden vaikutusta siihen, jotka ylipäättään pääsevät osallistumaan veteen liittyvään päätöksentekoon ja keillä esimerkiksi on mahdollisuus nousta vesienhallinnan johtaviin aseisiin (Sehring et al. 2023, 1). Feministisen institutionalismin mukaan sukupuolittuneet käsitykset ilmenevät sekä virallisemmissä säännöissä että ihmisten arjessa esimerkiksi normien, käytäntöjen ja sukupuoliroolien myötä, jonka vuoksi niiden vaikutus ihmisten jokapäiväiseen elämään on merkittävä (Ibid., 2). Tämän perusteella on mielestäni oleellista pohtia esimerkiksi kulttuuristen sukupuolinormien vaikutusta valtarakenteisiin, sillä ne ohjaavat ihmisten käyttäytymistä ja vaikuttavat myös siihen, keillä on enemmän valtaa kuin toisilla.

Inklusiivisuutta ja osallisuutta painottavat WWDR-raportit saavat yhteistyön lisäämisen näyttämään melko yksinkertaiselta tavoitteelta, joka palvelee yhtäläisesti kaikkia eri toimijoita.

Vaikka tämä olisikin totta, on oleellista pohtia sitä, että mikäli raporteissa ei huomioida vesienhallinnan taustalla vaikuttavia syrjiviä valtarakenteita, voidaanko yhteistyötä todella edistää inklusiivisesti niin, että kaikkien näkemykset tulevat aidosti kuulluiksi? Mackay, Kenny & Chappell (2010) korostavat, että ideat ja diskurssit konstruoivat ja muokkaavat valtaa, mikä taas vaikuttaa siihen, millä tavalla instituutiot kehittyvät (Ibid., 579). Raporteissa esitetyt oletukset, tavoitteet ja keskeisimmät kehityskohteet vaikuttavat vallitsevien diskurssien muotoutumiseen, jotka edelleen muokkaavat vesienhallintaan liittyvää valtaa. Valta ja siihen liittyvät sukupuolittuneet rakenteet ovat mielestäni sellainen kokonaisuus, joka raporteissa esitetyissä ongelman representaatioissa olisi pitänyt nostaa keskiöön.

Mikäli raportit olisivat esittäneet vesienhallintaan liittyvän ongelman ensisijaisesti epäsuhtaisten valtarakenteiden kautta, niiden muuttamiseksi olisi voitu esittää esimerkiksi sukupuolen roolia vähättelevien valtasuhteiden ja muiden epäoikeudenmukaisten rakenteiden purkamista. Tämä linkittyy edelleen siihen, että mikäli halutaan lisätä naisten osallisuutta rauhanprosesseissa, tarvitaan kokonaisvaltainen yhteiskunnallinen muutos ja ajattelutavoissa tapahtuva perustavanlaatuinen käänös – pelkät poliittiset ja taloudelliset toimet eivät riitä.

6 Johtopäätökset

Veteen liittyvät kysymykset ovat nykyään yhä enemmän esillä osana paikallisia, kansallisia, alueellisia ja globaaleja kehityskulkuja. Kuten tutkielman aikaisemmista luvuista on ilmennyt, vesi ja sen saatavuuteen liittyvät ongelmat ovat kaikkia ihmisiä koskettava tekijä. Mikäli esimerkiksi veden hallintaan liittyy merkittäviä erimielisyyksiä tai kiistoja konflikteista puhumattakaan, ihmiset – etenkin haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät – kohtaavat entistä enemmän haasteita esimerkiksi jokapäiväisen vedensaannin ja kunnollisen sanitaation toteutumisen suhteen. Tässä pro gradu -tutkielmassa on haluttu selvittää, miten veteen liittyviä ongelmia voitaisiin ratkaista kestäväällä ja inklusiivisella tavalla, jolloin voitaisiin ehkäistä myös veteen liittyviä konflikteja. Tutkielman yleisenä tavoitteena oli tutkia millä tavoin vesienhallinnan ja vesidiplomatian osallistavuutta voitaisiin lisätä etenkin naisten toimijuuden näkökulmasta.

Yleisenä kiinnostuksen kohteena naisten toimijuuden ja osallisuuden lisäämisessä on ollut naisten voimaannuttamisen tai voimaantumisen aspekti, joka nähdään merkittävänä keinona naisten osallistumismahdollisuuksien ja päätäntävällän vahvistamiseksi, ja siten myös vesienhallinnan kokonaisvaltaisen inklusiivisuuden kehittämiseksi. Tutkielman voimaannuttamista korostava lähestymistapa on ohjannut analyysiä sen suhteen, että analyysissä pyrittiin selvittämään, millainen rooli naisilla nähdään olevan veteen liittyvissä konflikteissa – niin niiden ehkäisemisessä, rauhanneuvotteluissa ja ratkaisemisvaiheissa, kuin yhteiskuntien jälleenrakentamisessa.

Tutkielman analyysin ja sen tulosten selkeyttämisen vuoksi olen koonnut YK:n WWDR-raporttien keskeisimmät johtopäätökset seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon. Taulukosta ilmenee, millaiset tutkielman viitekehyksen kannalta tärkeät seikat jäävät huomiotta, mitkä asiat mainitaan, mutta vain ohimennen, ja mitä seikkoja raporteissa korostetaan merkittävällä tavalla. Carol Bacchin WPR-metodin kysymysten pohjalta tehdyn jaottelun mukaisesti huomataan, minkälaiset asiat raporteissa saavat erityistä painoarvoa, minkä perusteella voidaan tehdä päätelmiä siitä, mitä asioita pidetään kaikista tärkeimpinä vesienhallinnan osallistavuuden kehittämisessä. Samaan aikaan kokonaan sivuutetut tai vähälle huomiolle jäävät seikat tulee myös huomioida, jotta ymmärretään raporttien tavoitteiden ja painotusten keskinäisen hierarkian merkitys. Tämä edelleen viestii siitä, minkälaiset asiat ovat vallitsevassa asemassa nykyisessä vesienhallinnan diskurssissa.

Taulukko 1. YK:n WWDR-raporttien keskeisimmät johtopäätökset

	WWDR 2019	WWDR 2023	WWDR 2024
Mitä ei mainita?	1) Valtaerot ¹² 2) Vesidiplomatia	1) Valtaerot 2) Tosiasiallinen tasa-arvo	1) Valtaerot 2) Tosiasiallinen tasa-arvo 3) Veden yksityistäminen
Mitkä asiat mainitaan ohimennen?	1) Vallan epäsuhtaisuus 2) Veden yksityistäminen 3) Tosiasiallinen tasa-arvo 4) Hierarkkiset valtarakenteet	1) Veden yksityistäminen 2) Vesidiplomatia 3) Naisten voimaannuttaminen tai voimaantumisen	1) Naisten voimaannuttaminen tai voimaantuminen 2) Ihmisoikeus turvalliseen veteen ja sanitaatioon 3) Marginalisoidut ryhmät
Mitä korostetaan merkittäväällä tavalla?	1) Vesienhallinnan inklusiivisuuden lisäämisessä tulee huomioida sosiaaliset ja taloudelliset epäoikeudenmukaisuudet, etenkin kaikista haavoittuvimpien ryhmien tarpeet 2) Naisten ja tyttöjen osallisuuden vahvistaminen voimaannuttamisen tai voimaantumisen kautta 3) Ihmisoikeus turvalliseen veteen ja sanitaatioon	1) Yhteistyön ja kumppanuuden lisääminen on välttämätöntä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi 2) Poikki-hallinnollisuus eli eri alojen toimijoiden yhteistyön merkittävä lisääminen eri tasoilla 3) Datan ja tiedon saatavuuden kehittäminen	1) Rauhan, vakauden ja kukoistuksen saavuttaminen vaatii veteen liittyvän yhteistyön lisäämistä 2) Vesidiplomatian hyödyntäminen kestävän kehityksen ja rauhan edistämässä 3) Muuttuvat olosuhteet tarjoavat keinoja yhteistyön lisäämiseksi ja tarvittavan muutoksen aikaansaamiseksi

¹² Huomiona: epäsuhtaiset valtasuhteet (engl. *power asymmetries*) mainitaan raportissa kerran, mutta valtaeroja ei.

Analyysin pohjalta ja taulukon johtopäätösten mukaisesti vastaan seuraavaksi tutkielman yleiseen tavoitteeseen eli siihen, millä tavoin vesienhallinnan ja vesidiplomatian osallistavuutta on pyritty kehittämään naisten voimaannuttamisen kautta, sekä varsinaiseen tutkimuskysymykseen eli:

Millainen rooli naisilla nähdään rauhan rakentajina erityisesti veteen liittyvissä konflikteissa YK:n vuosien 2019, 2023 ja 2024 WWDR-raporteissa?

Tutkielman yleisen tavoitteen osalta analyysin pohjalta voidaan todeta, että vesienhallinnan ja vesidiplomatian osallistavuutta on pyritty kehittämään inklusiivisemmän päätöksenteon, monipuolisemman ja poikkihallinnollisen yhteistyön, naisten voimaannuttamisen sekä datan ja tiedon saatavuuden kehittämisen keinoin. Tämän yleisen tavoitteen tarkastelemisen näkökulmasta voidaan todeta, että WWDR-raportit painottavat keskenään pitkälti samanlaisia teemoja ja oletuksia, mutta niiden välillä on havaittavissa myös jonkin verran eroja. Vuoden 2019 WWDR-raportti korostaa ehdottomasti eniten vesienhallinnan inklusiivisuuden lisäämistä, jota voidaan edistää esimerkiksi syrjimättömyyden periaatteen mukaisesti. Raportin keskeisin oletus on se, että vesienhallintaa tulee kehittää siten, ettei ketään jätetä jälkeen. Huomio on näin ollen erityisesti kaikista haavoittuvimpien ihmisten, ryhmien ja yhteisöjen tarpeiden ja näkemysten huomioimisessa.

Vuoden 2023 raportti taas korostaa yhteistyön ja kumppanuuden lisäämisen välttämättömyyttä, jonka avulla vesienhallinnan osallistavuutta voidaan lisätä kestäväällä tavalla ja siten, että myös aikaisemmin sivuutettujen näkökulmat tulevat huomioiduiksi. Yhteistyön tärkeys vesienhallintaa kokonaisvaltaisesti ohjaavana tekijänä voidaan mielestäni kiteyttää analyysiluvussakin esitettyyn sitaattiin: *”If you want to go fast, go alone. If you want to go far, go together.”* (Unesco 2023, 179). Yhteistyön nähdään vaikuttavan positiivisella tavalla myös erilaisiin sosiaalisiin, ympäristöllisiin ja taloudellisiin kysymyksiin, jotka eivät välttämättä suoraan liity veteen, mutta ovat kuitenkin yhteydessä veteen liittyviin kysymyksiin.

Vuoden 2024 raportti niin ikään korostaa sitä, että rauhanomaisia, vakaita ja kukoistavia yhteiskuntia voidaan saavuttaa ainoastaan yhteistyötä lisäämällä. Päätöksenteon osallistavuuden lisäämistä korostetaan huomioimalla globaalien – ja miksei paikallistenkin – kehityskulkujen ja tapahtumien tarjoamat mahdollisuudet yhteistyön lisäämiseksi. Raportissa korostetaan, että vaikka ilmastonmuutoksen kaltaiset globaalit haasteet voivat aiheuttaa

erilaisia kiistoja ja erimielisyyksiä, jotka voivat lisätä myös veteen liittyviä uhkakuvia, monesti ne kuitenkin tarjoavat myös uusia polkuja ja tapoja yhteistyön lisäämiseksi. Tämä tukee rauhan ja vakauden saavuttamista.

Vastatakseni tutkielman varsinaiseen tutkimuskysymykseen, analyysin pohjalta voidaan todeta, että kaikissa WWDR-raporteissa korostetaan naisten roolia rauhan rakentajina. Erityisesti vuosien 2023 ja 2024 raporteissa korostetaan merkittäväällä tavalla sitä, että naisten osallisuuden vahvistaminen veteen liittyvässä päätöksenteossa edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä monilla eri tasoilla, niin paikallisissa vesikysymyksissä kuin rajat ylittävien vesien yhteisessä hallinnassa. Monipuolisella ja inklusiivisella yhteistyöllä – mikä sisältää naisten aktiivisen osallistumisen – voidaan lisätä yhteiskuntien vakautta ja kukoistusta. Tämä edesauttaa veteen liittyvien konfliktien ehkäisemistä sekä ympäristön ja ihmisten kannalta kestävien ratkaisujen löytämistä olemassa olevien konfliktien selvittämisessä.

Vuoden 2019 WWDR-raportissa niin ikään korostetaan naisten roolia ja toimijuutta vesisektorilla ja veteen liittyvässä päätöksenteossa, mutta koska kyseisessä raportissa ei esimerkiksi mainita vesidiplomatiaa ollenkaan eikä siinä myöskään painoteta vesikonfliktien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen liittyviä seikkoja, naisten rooli rauhan rakentajina veteen liittyvissä konflikteissa jää vähemmälle huomiolle. Tutkimuskysymystä voidaan kuitenkin lähestyä tulkitsemalla sitä, miten raportti on käsitellyt naisten toimijuutta vesienhallinnassa yleisellä tasolla. Kolmesta raportista vuoden 2019 raportti käsittelee sukupuolen ja veteen liittyvien kysymysten välistä yhteyttä ehdottomasti eniten. Esimerkkinä naisten toimijuudesta voidaan mainita se, että raportissa korostetaan naisten merkittävää roolia vesienhallinnassa ja veden suojelemisessa. Tällainen rooli perustuu naisten ainutlaatuisen suhteeseen veteen etenkin kotitalouksien ja yhteisöjen kontekstissa. Naisten rooli ja toimijuus nähdäänkin raportissa erittäin olennaisena, mutta sitä tulisi ehdottomasti kehittää, jotta naisilla olisi mahdollisuus osallistua myös esimerkiksi veteen liittyviä konflikteja ehkäisevien sopimuksien suunnitteluun tai vesikonflikteja koskeviin rauhanneuvotteluihin.

Tässä kohtaa nostan vielä esiin johdannossa mainitut hypoteesit. Tutkielmassa oli kaksi hypoteesia, joista ensimmäisen mukaan osallistavalla vesienhallinnalla ja vesidiplomatialla kyetään menestyksekkäästi ehkäisemään ja ratkaisemaan veteen liittyviä konflikteja. Analyysin johtopäätökset osoittavat ensimmäisen hypoteesin oikeaksi eli raporteissa selkeästi korostetaan sitä, että inklusiivisuuden ja yhteistyön lisääminen ennaltaehkäisee veteen liittyviä konflikteja

ja luo keinoja olemassa olevien konfliktien ratkaisemiseksi. Toisen hypoteesin mukaan naisten osallisuuden lisääminen veteen liittyvien konfliktien ratkaisemisessa lisää rauhan saavuttamisen todennäköisyyttä. Niin ikään tämä osoittautui oikeaksi, sillä kaikissa raporteissa korostuu näkemys siitä, kuinka naisten aktiivinen osallisuus edistää tehokkaan ja kestävän rauhan saavuttamista.

Nähdäkseni voidaan todeta, että YK:n World Water Development Report -raportit pyrkivät merkittävällä tavalla tuottamaan erilaisia keinoja vesienhallinnan inklusiivisuuden kehittämiseksi esittämällä sekä käytännön ratkaisuja politiikkatoimien muodossa että pyrkimällä muokkaamaan olemassa olevaa vesienhallintaan liittyvää diskurssia erilaisten painotusten ja merkittävimpien kehityskohteiden kautta. Raportit yhtenevät merkittävällä tavalla tutkielman teoreettisten lähtökohtien eli ekofeminismin ja feministisen institutionalismin kanssa. Kuten analyysistä kävi ilmi, raporteissa korostettu osallisuuden lisääminen linkittyy ekofeminismin ajatukseen siitä, että luonnon hyvinvoinnin ja olemassaolon turvaamiseksi tarvitaan uusi ja ekologisesti kestävä visio, jonka avulla voidaan kehittää ratkaisuja kestävämmän yhteiskunnan aikaansaamiseksi (Mies 1993, 297). Raporteissa korostetaan kestävämpien ratkaisujen kehittämisen tärkeyttä, jotta esimerkiksi Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa.

Ekofeminismin olemassaolon näkökulman keskeisistä elementeistä raporteissa korostetaan muun muassa ihmisten yhteiskunnallista järjestäytymistä, pyrkimystä kehittää paikallisesti tuotettuja ja ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja sekä olemassaoloon liittyvän tiedon ja taidon elvyttämistä, joka ilmenee raporteissa esimerkiksi datan ja tiedon kehittämisen painottamisena. Olemassaolon näkökulman pääpiirteistä voidaan nostaa esiin ajatus siitä, että se perustuu osallistavaan ja ruohonjuuritason demokratiaan, joka tulisi ilmetä niin poliittisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista kuin teknologisista päätöksistä (Mies 1993, 319). Tämä pääpiirre korostuu merkittävällä tavalla kaikissa raporteissa, joissa painotetaan paikallisen osaamisen hyödyntämistä ja paikallisten toimijoiden osallisuuden lisäämistä ratkaisujen ja teknologian kehittämisessä. On myös olennaista, että raporteissa korostetaan tämän periaatteen mukaisesti sitä, että osallistavan vesienhallinnan kehittämisessä tulee huomioida kaikki eri vesisektorin osa-alueet ja niiden linkittyminen toisiinsa. Tämä ajatus yhtenee edelleen olemassaolon näkökulman moniulotteista ja poikkihallinnollista lähestymistapaa korostavan painotuksen kanssa (Mies 1993, 320).

Vuoden 2019 raportissa korostetaan vesisektorilla vallitsevien syrjivien sukupuoliroolien muokkaamista siten, että naisilla olisi aidosti yhtäläinen pääsy veteen liittyvään päätöksentekoon. Lisäksi kaikissa raporteissa on puhuttu siitä, miten normit vaikuttavat etenkin naisten vaikutusmahdollisuuksiin vesienhallinnassa. Tämän vuoksi normeja tulisi pyrkiä muuttamaan aiempaa inklusiivisemmaksi. Nämä nostot linkittyvät feministisen institutionalismin näkemykseen siitä, että sukupuoliroolien ja normien kaltaiset arjessa näkyvät rakenteet vaikuttavat merkittävällä tavalla siihen, onko naisilla ylipäättään mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon, ja jos on, miten sukupuoliroolit ohjaavat tällaisissa tilanteissa toimimista. Lopulta roolit ohjaavat myös sitä, tulevatko naiset aidosti kuulluiksi.

6.1 Tutkielman normatiiviset tavoitteet

Kuten johtopäätösten alkupuolella mainitsin, WWDR-raporteilla YK:n voidaan nähdä pyrkivän muokkaavan vesienhallintaa inklusiivisemmaksi sekä käytännön ehdotusten ja ratkaisujen tasolla että diskurssin tasolla. Ikään kuin tämän jatkoksi esittelen, mitä normatiivisia tavoitteita tällä pro gradu -tutkielmalla on.

Olen pyrkinyt tutkimuksen kontekstin, teoriaosuuden ja analyysin pohjalta tarkastelemaan vesienhallintaa, veteen liittyviä konflikteja, veden ja sukupuolen yhteyttä sekä veteen liittyvän päätöksenteon osallistavuutta hyvin monista eri näkökulmista. Tämä johtuu osittain siitä, että veteen liittyvät kysymykset ulottuvat moniin muihin yhteiskunnan ja ihmisten yksityisen elämän osa-alueisiin, oli kyse sitten valtioiden sosioekonomisen kehityksen vahvistamisesta tai päivittäisen vedensaannin, puhtaan juomaveden ja sanitaation turvaamisesta kaikille.

Nämä kaikki aspektit liittyvät pyrkimykseni lisätä vesienhallinnan ja sen eri osa-alueiden – vesidiplomatia mukaan luettuna – tunnettuutta. Tähän liittyen tavoitteenani on lisätä tietoa osallistavan vesienhallinnan positiivisista hyödyistä ja siten aikaansaada muutoksia myös diskurssissa eli ihmisten ajattelutavoissa ja vallassa olevissa keskusteluissa. Luvun 2.3.1 otsikossa kysytään, onko feminististä vesidiplomatiaa olemassa. Siinä esitellyn tutkimuskirjallisuuden kenties keskeisimpänä nostona on, että naisten roolin vahvistamista vesidiplomatiassa ovat pitkään haitanneet olemassa olevat normit ja valtarakenteet. Sukupuolittuneet normit ja rakenteet ovat suosineet maskuliinisia perinteitä, minkä vuoksi miehet ovat pitkään olleet valta-asemassa niin vesisektorilla kuin diplomatian alalla (Ter Horst et al. 2024, 3).

Tutkimuskirjallisuuden ja tutkielman analyysin perusteella voidaan mielestäni todeta, että vaikka naisten osallisuutta veteen liittyvässä päätöksenteossa on kyetty lisäämään ja naisten osaaminen ja tietämys on tunnustettu nykyään paremmin, feministinen vesidiplomatia ei ole vielä vakiinnuttanut itseään diplomatian alalla. Tähän keskeisenä ratkaisuna voidaan pitää voimaannuttamista tai voimaantumista, kuten tutkimuskirjallisuudessakin on osoitettu. Etenkin, jos muutosta edistetään jälkimmäisen perusteella eli naisten voimaantumisen näkökulmasta, fokus tulisi kohdistaa ruohonjuuritason toimintaan ja paikallisten yhteisöjen osallisuuden lisäämiseen sekä niiden toimijuuden ja asiantuntijuuden vahvistamiseen. Katse kohdistuu tällöin etenkin kansalaisjärjestöjen roolin vahvistamiseen vesienhallinnan kontekstissa. Niin sanotun bottom-up-lähestymistavan mukaisesti valta muutoksentekijöinä olisi tällöin naisilla itsellään.

Jatkotutkimuksen kannalta olennaista olisi mielestäni pohtia feminististen teorioiden – tämän tutkielman näkökulmasta etenkin ekofeminismin ja feministisen institutionalismin – tietynlaista valtavirtaistumista, jotta esimerkiksi vesidiplomatiaa voitaisiin kehittää feministisempään suuntaan. Mielenkiintoista olisikin tutkia tarkemmin esimerkiksi vesidiplomatiaan liittyvien käytäntöjen alueellisia eroja, sillä ne osaltaan paljastavat kulttuuriin ja yhteiskuntaan perustuvia normeja ja rakenteita. Myös tässä sukupuoleen liittyvät konstruktiot ja niiden keskinäiset erot olisivat mielenkiintoinen kokonaisuus tutkittavaksi.

Lähteet

Aineisto

United Nations, The United Nations World Water Development Report 2023: Partnerships and Cooperation for Water. UNESCO, Paris. Luettu 5.3.2025. URL:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384655>

United Nations, The United Nations World Water Development Report 2024: Water for Prosperity and Peace. UNESCO, Paris. Luettu 5.3.2025. URL:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388948>

WWAP (UNESCO World Water Assessment Programme). 2019. *The United Nations World Water Development Report 2019: Leaving No One Behind*. Paris, UNESCO. Luettu 5.3.2025.

URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367306>

Tutkimuskirjallisuus

1325naps (2024). 1325 National Action Plans (NAPs). Luettu 23.10.2024. URL:

<http://1325naps.peacewomen.org>

Aalto-yliopisto (2019). Mistä vesi löytyy? Luettu 7.11.2024. URL:

<https://www.aalto.fi/fi/uutiset/mista-vesi-loytyy>

Abigail, S. (2024). Sharing Water Across Borders: Assessing the Hydro-Diplomacy Process in the Resolution of Indus River Disputes. *Jurnal Hubungan Internasional* 17(1), 233–247.

Angelakis, A. N., Valipour, M., Ahmed, A.T., Tzanakakis, V., Paranychianakis, N. V., Krasilnikoff, J., Drusiani, R., Mays, L., El Gohary, F., Koutsoyiannis, D., et al. Water Conflicts: Form Ancient to Modern Times and in the Future. *Sustainability* 13(8), 1–31.

Ayenalem, A. Y. (2021). Decolonizing the Nile/Abbay: revisiting the ideational power tactics of Egypt over the GERD. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry* 12(10), 997–1006.

Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* Pearson.

Bacchi, C. (2012). Introducing the "What's the Problem Represented to be?" approach. Teoksessa Bletsas, A. & Beasley, C. (toim.) *Engaging with Carol Bacchi: Strategic Interventions & Exchanges*. University of Adelaide Press, 21–24.

- Bisht, M. (2022). Thinking through Networks. Towards a Feminist Water Diplomacy. Teoksessa Sehring, J., ter Horst, R. & Zwarteveen, M. (toim.) *Gender Dynamics in Transboundary Water Governance. Feminist Perspectives on Water Conflict and Cooperation*. London: Routledge, 73–87.
- Blanco, E., Donoso, G. & Camus, P. (2023). Water Conflicts in Chile: Have We Learned Anything from Colonial Times? *Sustainability* 15(19), 1–17.
- Carmi, N., Alsayegh, M. & Zoubi, M. (2019). Empowering women in water diplomacy: A basic mapping of the challenges in Palestine, Lebanon and Jordan. *Journal of Hydrology* 569, 330–346.
- Cleaver, F. (1998). Incentives and informal institutions. Gender and the management of water. *Agriculture and Human Values* 15, 347–360.
- Climate Diplomacy (2024a). Dispute over Water in the Nile Basin. Luettu 10.12.2024. URL: <https://climate-diplomacy.org/case-studies/dispute-over-water-nile-basin>
- Climate Diplomacy (2024b). Security Implications of Growing Water Scarcity in Egypt. Luettu 10.12.2024. URL: <https://climate-diplomacy.org/case-studies/security-implications-growing-water-scarcity-egypt>
- Climate Diplomacy (2021). Why water conflict is rising, especially on the local level. Luettu 10.1.2025. URL: <https://climate-diplomacy.org/magazine/conflict/why-water-conflict-rising-especially-local-level>
- Cohn, C. & Duncanson, C. (2020). Women, Peace and Security in a changing climate. *International Feminist Journal of Politics* 22(5), 742–762.
- Cole, S. (2017). Water worries: An intersectional feminist political ecology of tourism and water in Labuan Bajo, Indonesia. *Annals of Tourism Research* 67, 14–24.
- Crider, Y. S. & Ray, I. (2022). Water and Development: A Gender Perspective. *Oxford Research Encyclopedias*.
- Dutta, V. (2022). *Water conflicts and resistance: issues and challenges in South Asia*. Oxon, Routledge.
- Ertürk, Y. (2020). The political economy of peace processes and the Women, Peace and Security Agenda. *Conflict, Security & Development* 20(4), 419–439.
- Federici, E. (2022). Why Ecofeminism Matters: Narrating/translating ecofeminism(s). *Iperstoria* 20, 66–77.
- Figueiredo, P. & Perkins, P. E. (2013). Women and water management in times of climate change: participatory and inclusive processes. *Journal of Cleaner Production* 60, 188–194.
- Fredman, S. (2016). Substantive equality revisited. *International Journal of Constitutional Law* 14(3), 712–738.

- Gelaw, A. & Debele, M. (2024). International water conventions, the exploitation of trans-boundary rivers and the Nile water dispute among Ethiopia, Sudan and Egypt. *Heliyon* 10(21), 1–13.
- Geneva Environment Network. (2024). Gender and the Environment. Luettu 25.3.2024. URL: <https://www.genevaenvironmentnetwork.org/resources/updates/gender-and-the-environment/>
- Gleick, P. H. & Shimabuku, M. (2023). Water-related conflicts: definitions, data, and trends from the water conflict chronology. *Environmental Research Letters* 18(3), 1–11.
- Grace, J. (2010). Gender and Institutions of Multi-Level Governance: Child Care and Social Policy Debates in Canada. Teoksessa Krook, M. & Mackay, F. (toim.) *Gender, Politics and Institutions: Towards a Feminist Institutionalism*. London: Palgrave Macmillan, 95–111.
- Grech-Madin, C., Döring, S., Kim, K. & Swain, A. (2018). Negotiating water across levels: A peace and conflict “Toolbox” for water diplomacy. *Journal of Hydrology* 559, 100–109.
- Greiner, P. T. (2020). Community water system privatization and the water access crisis. *Sociology compass* 14(5), 1–13.
- Inclusive Security (2024). Why Women? Luettu 24.10.2024. URL: <https://www.inclusivesecurity.org/why-women/>
- Kehityislehti (2020). Miten joki jaetaan? Etiopia ja Egypti kiistelevät rajavedestä. Luettu 10.12.2024. URL: <https://kehityislehti.fi/miten-joki-jaetaan/>
- Kenny, M. (2010). Gender and Institutions of Political Recruitment: Candidate Selection in Post-Devolution Scotland. Teoksessa Krook, M. & Mackay, F. (toim.) *Gender, Politics and Institutions: Towards a Feminist Institutionalism*. London: Palgrave Macmillan, 21–41.
- Keskinen, M., Salminen, E. & Haapala, J. (2021). Water diplomacy paths – An approach to recognize water diplomacy actions. *Journal of Hydrology* 602, 1–13.
- kestavakehitys.fi (2024). Tavoite 6. Luettu 26.3.2024. URL: <https://kestavakehitys.fi/agenda2030/tavoite-6>
- Kurebwa, J. (2017). Women’s Access and Control over Woodland and Water Resources in Rural Zimbabwe. *African Conflict and Peacebuilding Review* 7(1), 18–32.
- Maailman Kuvalehti (2024). “Ilman Niiliä ei olisi mitään” – kriittinen vesipula uhkaa Egyptiä. Julkaistu 24.5.2024, luettu 19.11.2024. URL: <https://maailmankuvalehti.fi/2024/vain-verkossa/pitkat/ilman-niilia-ei-olisi-mitaan-kriittinen-vesipula-uhkaa-egyptia/>
- Mackay, F., Kenny, M. & Chappell, L. (2010). New Institutionalism Through a Gender Lens: Towards a Feminist Institutionalism? *International Political Science Review* 31(5), 573–588.
- Mies, M. (1993). The Need for a New Vision: the Subsistence Perspective. Teoksessa Mies, M. & Shiva, V. (toim.) *Ecofeminism*. Halifax: Fernwood. 297–324.

Mies, M. & Shiva, V. (1993). *Ecofeminism*. Halifax: Fernwood.

Muñoz, A. A., Klock-Barría, K., Alvarez-Garreton, C., Aguilera-Betti, I., González-Reyes, Á., Lastra, J. A., Chávez, R. O., Barría, P., Christie, D., Rojas-Badilla, M. & LeQuesne, C. (2020). Water Crisis in Petorca Basin, Chile: The Combined Effects of a Mega-Drought and Water Management. *Water* 12(3), 1–17.

Mushavi, R. C., Burns, B. F. O., Kakuhikire, B., Owembabazi, M., Vorechovska, D., McDonough, A. Q., Cooper-Vince, C. E., Baguma, C., Rasmussen, J. D., Bangsberg, D. R. & Tsai, A. C. (2020). “When you have no water, it means you have no peace”: A mixed-methods, whole-population study of water insecurity and depression in rural Uganda. *Social Science & Medicine* 245, 1–11.

Mustasilta, K. & Hakala, E. (2023). Conflict analysis for water diplomacy – Why, what, how? Guidebook.

Pacific Institute (2024). Water Conflict Chronology. Luettu 20.11.2024. URL: <https://www.worldwater.org/conflict/map/>

PeaceWomen (2024). The Resolutions. Luettu 23.10.2024. URL: <http://www.peacewomen.org/why-WPS/solutions/resolutions>

Plumwood, V. (1993). *Feminism and mastery of nature*. London: New York: Routledge.

Salminen, E., Honkonen, T., Belinskij, A. & Keskinen, M. (2019). Vesidiplomatia – ennakoivaa rauhanvälitystoimintaa, ulkoministeriön tilausselvitys, Aalto-yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto.

Sandole, D. J. D. & Staroste, I. (2015). Making the Case for Systematic, Gender-Based Analysis in Sustainable Peace Building. *Conflict Resolution Quarterly* 33(2), 119–147.

Schiappacasse, I., Segura, P. & Rozas, J. (2024). Social conflicts over the use of water resources in Chile: the role of social movements and business power. *Oxford Development Studies* 52(4), 381–395.

Schillinger, J., Özerol, G., Güven-Griemert, S. & Heldeweg, M. (2020). Water in War: Understanding the impacts of armed conflicts on water resources and their management. *WIREs Water* 7(6), 1–19.

Sehring, J., Schmeier, S., ter Horst, R., Offutt, A. & Sharipova, B. (2022). Diving into Water Diplomacy – Exploring Emergence of a Concept. *Diplomatica* 4(2), 200–221.

Sehring, J. ter Horst, R. & Said, A. (2023). Water Diplomacy: A man’s world? Insights from the Nile, Rhine and Chu-Talas basins. *Journal of Hydrology* 20, 1–10.

Selby, J. & Hoffmann, C. (2014). Beyond scarcity: Rethinking water, climate change and conflict in the Sudans. *Global Environmental Change* 29, 360–370.

Shiva, V. (2003). *Taistelu vedestä*. Tampere: Vastapaino.

- Sidun, N. M. & Gibbons, J. L. (2024). Women, girls and climate change: Human rights, vulnerabilities, and opportunities. *International Journal of Psychology* 59(2), 257–266.
- Singh, S. (2019). Teaching gender and hydro-diplomacy in South Asia: critical reflections. *International Feminist Journal of Politics* 21(1), 138–143.
- Stephens, A. (2013). *Ecofeminism and systems thinking*. New York: Routledge.
- Stevenson, H. (2018). *Global Environmental Politics: Problems, Policy and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stibbe, A. (2015). *Ecolinguistics: language, ecology and the stories we live by*. London: New York: Routledge.
- Suomen Kuvalehti (2023). Virtaava tuho. Julkaistu 12.7.2023, luettu 20.11.2024. URL: <https://suomenkuvalehti.fi/politiikka-ja-talous/virtaava-katastrofi-vesiin-liittyvat-konfliktit-ja-vakivalta-ovat-kasvaneet-rajusti-viime-vuosina/>
- Suomi ulkomailla (2023). Vesikriisin seuraukset ja sen hallinta Chilessä. Julkaistu 29.8.2023, luettu 16.1.2025. URL: https://finlandabroad.fi/web/chl/ajankohtaista/-/asset_publisher/TV8iYvdcF3tq/content/vesikriisin-seuraukset-ja-sen-hallinta-chileessa/384951
- Ter Horst, R., Sehring, J. & Said, A. (2024). Gendered Practices in Transboundary Water Negotiations. *International Negotiation*, 1–29.
- Thompson, J. A. (2016) Intersectionality and water: how social relations intersect with ecological difference. *Gender, Place & Culture* 23(9) 1286–1301.
- Ulkoministeriö (2023a). Suomen neljäs Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma on julkaistu. Julkaistu 13.3.2023, luettu 23.10.2024. URL: https://um.fi/tiedotteet/-/asset_publisher/ued5t2wDmr1C/content/suomen-neljas-naiset-rauha-ja-turvallisuus-toimintaohjelma-on-julkaistu/35732
- Ulkoministeriö (2023b). Vesidiplomatia: Konseptin edistäminen ja suomalainen lisäarvo. Julkaistu 31.1.2023, luettu 6.2.2025. URL: https://um.fi/kehityspoliittiset-tilaus selvitykset/-/asset_publisher/AQHmd7Kusf7G/content/vesidiplomatia-konseptin-edistaminen-ja-suomalainen-lisaarvo
- UN (2024). Water for Peace. World Water Day 2024 Factsheet. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2023/12/wwd2024_en_factsheet.pdf
- UNDP (2019). The Women, Peace and Security Agenda. A Global Handbook. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Parliament_as_partners_supporting_the_Women_Peace_and_Security_Agenda_-_A_Global_Handbook.pdf
- UN ESCWA (2024). Absolute water scarcity. Luettu 3.12.2024. URL: <https://archive.unescwa.org/absolute-water-scarcity>

Unesco (2025). United Nations World Water Development Report. Luettu 10.2.2025. URL: <https://www.unesco.org/reports/wwdr/en>

Unicef (2024a). Puhdas vesi ja sanitaatio. Luettu 13.11.2024. URL: <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lasten-terveys/puhdas-vesi-ja-sanitaatio/>

Unicef (2024b). Water Scarcity in Egypt. Luettu 10.12.2024. URL: <https://www.unicef.org/egypt/media/7986/file/Water%20Scarcity%20in%20Egypt.pdf>

UN-Water (2024). Water and Gender. Luettu 22.3.2024. URL: <https://www.unwater.org/water-facts/water-and-gender>

Vesitalous (2024). Maailman vesipäivä 2024. Luettu 7.11.2024. URL: <https://vesitalous.fi/2024/02/maailman-vesipaiva-2024/>

World Bank (2021). Going with the Flow: Water's role in Global Migration. Luettu 16.1.2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/08/23/going-with-the-flow-water-s-role-in-global-migration>

World Bank (2022). Water resources management. Luettu 11.11.2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/waterresourcesmanagement#1>

Yerian, S., Hennink, M., Greene, L. E., Kiptugen, D., Buri, J. & Freeman, M. C. (2014). The Role of Women in Water Management and Conflict Resolution in Marsabit, Kenya. *Environmental Management* 54(6), 1320–1330.

Yle (2020a). Kiista Niilin vesistä voi johtaa räihinään – uusi jättipato kuumentaa Egyptin ja Etiopian välejä. Luettu 11.12.2024. URL: <https://yle.fi/a/3-11427521>

Yle (2020b). Suurpadon rakentanut Etiopia syyttää Yhdysvaltoja ”sodan lietsomisesta” – 4 kysymystä ja vastausta vesiriidasta, joka kiristää välejä Niilillä. Luettu 10.12.2024. URL: <https://yle.fi/a/3-11612318>